
RAPPORT NR. 1417 | Guri Kaurstad, Geir Oterhals, Helene Hoemsnes,
Ingeborg Ulvund og Kari Bachmann

DELTAKELSE I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD BLANT BARN OG UNGE MED INNVANDRERFORELDRE

TITTEL	Deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvanderforeldre
FORFATTERE	Guri Kaurstad, Geir Oterhals, Helene Hoemsnes, Ingeborg Ulvund og Kari Bachmann
PROSJEKTLEDER	Guri Kaurstad
RAPPORT NR.	1417
SIDER	92
PROSJEKTNUMMER	2519
PROSJEKTITTEL	Deltakelse i organiserte fritidstilbud
OPPDRAKSGIVER	Kristiansund kommune
ANSVARLIG UTGIVER	Møreforskning Molde AS
ISSN	0806-0789
ISBN	978-82-7830-209-5
DISTRIBUSJON	Høgskolen i Molde, biblioteket, Boks 2110, 6402 Molde Tlf: 71 21 41 61 epost: biblioteket@himolde.no – www.himolde.no
NØKKELOD	Organiserte fritidstilbud, barn og unge med innvanderforeldre, tilrettelegging, inkludering

OPPDRAKSGIVER OG FINANSIERING

Prosjektet ble initiert av Levekårsprosjektet i Kristiansund kommune. Prosjektdel 1 ble finansiert av Kristiansund kommune og forprosjektmidler fra VRI Møre og Romsdal (Møre og Romsdal fylkeskommune og Norges forskningsråd). Prosjektdel 2 ble finansiert av Kristiansund kommune og regional kvalifiseringsstøtte fra Regionalt forskningsfond Midt-Norge.

© FORFATTER/MØREFORSKING MOLDE

Forskriftene i åndsverksloven gjelder for materialet i denne publikasjonen. Materialet er publisert for at du skal kunne lese det på skjermen eller i fremstille eksemplar til privat bruk. Uten spesielle avtaler med forfatter/Møreforskning Molde er all annen eksemplarframstilling og tilgjengelighetsgjøring bare tillatt så lenge det har hjemmel i lov eller avtale med Kopinor, interesseorgan for rettshavere til åndsverk.

FORORD

Rapporten "Deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvandrerforeldre" er utarbeidet på oppdrag fra Levekårsprosjektet i Kristiansund kommune. Arbeidet er forankret i Levekårsprosjektets målgruppe: Utsatte barn, unge og deres familier, herunder barn og unge i minoritetsgrupper, samt et av Levekårsprosjektets fokusområder: Styrke det forebyggende arbeidet gjennom tidlig innsats både i forhold til alder og igangsettelse av tiltak. Målsettingen med arbeidet har vært å styrke kunnskapsgrunnlaget om målgruppens deltakelse i organiserte fritidstilbud, som tidligere er vist å være en viktig del av integreringsprosessen og for god helse. Prosjektet er inndelt i to hoveddeler, hvor prosjektdel 1 ble finansiert med 50 prosent fra Kristiansund kommune og 50 prosent fra VRI Møre og Romsdal (Virkemidler for regional innovasjon, Norges Forskningsråd og Møre og Romsdal fylkeskommune). Prosjektdel 2 ble finansiert med 50 prosent fra Kristiansund kommune og 50 prosent med forprosjektmidler fra Regionale Forskningsfond Midt Norge (Norges Forskningsråd).

I prosjektdel 1 ble det gjennomført en kartlegging av barn og unges deltakelse i organiserte fritidstilbud med en spørreskjemaundersøkelse til alle elver på 5. og 10. trinn i Kristiansund kommune, samt intervju med innvandrerforeldre fra 19 familier. I prosjektdel 2 ble 10 frivillige lag og organisasjoner intervjuet om deres arbeid for inkludering og tilrettelegging for barn og unge med innvandrerforeldre. Det ble videre gjennomført et dialogmøte hvor frivillig, privat og offentlig sektor i Kristiansund ble invitert inn for å diskutere hvordan partene kan samarbeide for å øke deltakelsen blant barn og unge med innvandrerforeldre i organiserte fritidstilbud.

Underveis i prosjektet har vi fått god hjelp av prosjektleder i Levekårsprosjektet og vår kontaktperson, Margrete Magerøy. Hennes bidrag i prosjektet har vært svært betydningsfullt, særlig i forhold til informasjonsflyt mellom Møreforskning Molde og interessenter i Kristiansund, og ikke minst for rekruttering av skolene til spørreundersøkelsen, informantene til intervju, både i del 1 og 2, og representanter fra frivillig, privat og offentlig sektor til dialogmøtet. Vi vil også takke Henry A. Johansen og Tove Johannesen, skolefaglige rådgivere i Kristiansund kommune, rektorer og lærere ved samtlige skoler i Kristiansund kommune, elevene på 5. og 10. trinn i 2013 som besvarte spørreundersøkelsen, NAV Kristiansund, familiene og frivillige lag og organisasjoner som stilte til intervju og alle som deltok på dialogmøtet. Vi vil takke alle involverte for et godt og spennende samarbeid!

Guri Kaurstad
Prosjektleder

INNHold

Sammendrag	9
Begrepsavklaringer.....	11
Innledning.....	12
Deltakelse i organiserte fritidstilbud	14
Prosjektets formål	16
Metode og datainnsamling	18
Spørreskjemaundersøkelse – prosjektdel 1	18
Intervju med innvanderforeldre – prosjektdel 1.....	30
Intervju frivillig sektor – prosjektdel 2.....	32
Dialogmøte mellom frivillig, privat og offentlig sektor	34
Ethiske hensyn	35
Deltakelse i organiserte fritidstilbud.....	36
Deltakelse i organiserte fritidstilbud på 5. og 10. trinn.....	36
Innvanderforeldres syn på organiserte fritidstilbud.....	64
Deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn i informantfamiliene	64
Foreldrenes syn på deltakelse	65
Foreldre om barnas trivsel i fritidstilbud	66
Faktorer som fremmer og hemmer deltakelse i organiserte fritidstilbud	67
Refleksjoner fra lærer i innføringsklassen	70
Frivillig sektor om deltakelse fra barn og unge med innvanderforeldre	72
Deltakelse blant barn og unge med innvanderforeldre.....	72
Rekruttering og tilrettelegging for barn og unge med innvanderforeldre	73
Behov for bistand til rekruttering og tilrettelegging	76
Informasjon om organiserte fritidstilbud	76
Samarbeid mellom frivillige organisasjoner	77
Forventninger til dialogmøte mellom frivillig, privat og offentlig sektor	77
Dialogmøte mellom frivillig, privat og offentlig sektor	79
Samhandlingsmodell for økt rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud	82
Partnerskapsavtale	84
Hovedfunn og anbefalinger.....	89
Oppsummering av hovedfunn	89
Anbefalinger	90
Referanser	91
Vedlegg.....	92

SAMMENDRAG

Deltakelse i fritidstilbud er viktig for integrering og inkludering i samfunnet. Fritidstilbud er en viktig arena for sosialisering og læring, utvikling av vennskap og interesser, og har stor betydning for barn og unges opplevelse av livskvalitet. Formålet med dette prosjektet har vært å fremskaffe kunnskap som kan bidra til at barn og unge med innvandrerforeldre deltar i organiserte fritidstilbud på lik linje med andre barn og unge i Kristiansund kommune. Gjennom en kvalitativ og kvantitativ tilnærming er deltakelsen i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvandrerforeldre og innvandrerforeldres syn på barns deltakelse i slike aktiviteter undersøkt. Videre er det gjennomført en kartlegging av frivillig sektors arbeid med rekruttering, tilrettelegging og inkludering av barn og unge med innvandrerforeldre i sine fritidstilbud. Avslutningsvis ble foreløpige resultater fra prosjektet presentert på et dialogmøte mellom frivillig, privat og offentlig sektor hvor problemstillinger knyttet til utsatte barn og unges deltakelse i organiserte fritidstilbud ble diskutert gruppevis. Samtlige resultater ble lagt til grunn for utviklingen av en samhandlingsmodell og en forpliktende partnerskapsavtale mellom frivillig, privat og offentlig sektor for å bedre rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud.

I kartleggingen av barn og unges deltakelse med spørreskjema til alle på 5. og 10. trinn i kommunen fant vi at 70 prosent deltok i organiserte fritidstilbud. Det var flere på 5. trinn som deltok enn på 10. trinn, og flere jenter enn gutter. Noe færre barn og unge med innvandrerforeldre enn barn og unge med to norske foreldre deltok i organiserte fritidstilbud på undersøkelsestidspunktet. Forskjellen mellom gruppene var størst for jenter. Halvparten av jentene med innvandrerforeldre deltok i organiserte fritidstilbud ved undersøkelsestidspunktet, mens 3 av 4 jenter med to norske foreldre deltok. Det var også langt flere jenter med innvandrerforeldre enn jenter med to norske foreldre som aldri hadde deltatt på organiserte fritidstilbud (25 prosent mot 2 prosent).

Etter spørreskjemaundersøkelsen ble det gjennomført intervju med 19 innvandrerfamilier om barn og unges deltakelse i organiserte fritidstilbud. Innvandrerforeldrene opplevde deltakelse i organiserte fritidstilbud som positivt og viktig for barn og unge. Foreldrene var opptatt av at deltakelsen var viktig for integrering i det norske samfunnet, spesielt i forhold til språkutvikling, sosialt nettverk og forståelse av den norske kulturen. Videre kom det frem tre faktorer med stor betydning for barn og unge med innvandrerforeldres deltakelse, dette var familiens økonomi, informasjon om tilbud og deltakelse, samt transportutfordringer knyttet til deltakelse på aktiviteter. Halvparten av foreldrene i undersøkelsen var eneforsørgere og over halvparten av familiene hadde ikke egen inntekt. Foreldrene ønsket hjelp og tilrettelegging rundt kostnaden forbundet med barnas deltakelse i fritidstilbud. Foreldrene visste generelt lite om aktivitetene, og syntes det var vanskelig å tilegne seg informasjon om ulike aktiviteter i kommunen. Informasjonen som tyder på å ha nådd frem til flest har kommet via skole/barnehage og NAV.

Foruten økonomi og informasjon var transport til og fra aktiviteter en hemmende faktor for deltakelse for mange. De fleste hadde ikke tilgang til bil, og busstidene korresponderte dårlig med aktivitets tider.

Frivillig sektor hadde ingen egen strategi eller tiltak rettet mot rekruttering, tilrettelegging og inkludering av barn og unge med innvandrerforeldre i sine fritidstilbud. Enkelte hadde noe erfaring med tilrettelegging for enkeltpersoner ved behov, og flere var åpne for å legge til rette for de som måtte ha behov for det. En utfordring kunne være å vite hvilke behov for tilrettelegging de enkelte har og hvem som har behov for det, blant annet på grunn av utfordrende kommunikasjon. Frivillig sektor var positive til deltakelse fra målgruppen, og de aller fleste uttrykte ønske om enten sammen med andre eller selv å iverksette tiltak for å øke deltakelsen fra barn og unge med innvandrerforeldre.

Flere organisasjoner ønsket at kommunen ledet arbeidet med rekruttering, tilrettelegging og inkludering for barn og unge med innvandrerforeldre. Blant annet savnet frivillig sektor en felles oversikt over organiserte fritidstilbud i kommunen, helst på flere språk. Det ble også forslått opprettelse av en egen pott med ekstra midler i kommunen med økonomisk bistand til deltakelse i fritidstilbud for vanskeligstilte. Flere ønsket å komme ut i skole/barnehage og innføringsklassen for å presentere sine tilbud og komme i kontakt med foreldre via disse arenaene.

Anbefalinger:

- Utvikle samhandlingsmodell og forpliktende partnerskapsavtale mellom aktører fra frivillig, privat og offentlig sektor på arbeidet med rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud
- Arbeide målrettet med informasjonsspredning og tilrettelegging i forhold til kostnader og transportutfordringer knyttet til deltakelse
- I den grad det er hensiktsmessig å arbeide for rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i ordinære tilbud, fremfor opprettelse av særegne tilbud

BEGREPSAVKLARINGER

Barn og unge med innvanderforeldre

Statistisk sentralbyrå (SSB) har innført en ny standard for grupperinger av personer med innvandringsbakgrunn (www.ssb.no). I denne rapporten er barn og unge med innvanderforeldre, i henhold til definisjonene ved SSB, enten:

- Barn og unge som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre, og som på ett tidspunkt har innvandret til Norge.
- Norskfødte barn og unge med to foreldre som er født i utlandet.

Barn og unge med en utenlandsk forelder, er definert som barn og unge med en norskfødt foreldre og en forelder som er født i utlandet.

Inkludering

Inkludering er definert ved at alle barn og unge, uavhengig av egen eller foreldrenes etnisitet, får være en del av fellesskapet i organiserte fritidstilbud. Begrepet omhandler ikke bare fysisk deltakelse, men en subjektiv opplevelse av å høre til og å ha mulighet til å være aktiv deltakende ut fra sine egne forutsetninger og behov (Briseid, 2006).

Organiserte fritidstilbud

Organiserte fritidstilbud er i denne rapporten definert som (Løvgren, 2009):

- Voksenstyrte aktiviteter
- Forhåndsavtalte aktiviteter, foregår jevnlig på avtalte steder og tidspunkter
- Arrangert av frivillige organisasjoner eller det offentlige
- Åpne for barn og unge

Tilrettelegging

Tilrettelegging er definert ved faktorer som er viktige i arbeidet med tilrettelegging for deltakelse, for eksempel utstyr, kostnader, språk, tilgang til lokale (transport), bemanning, type aktivitet og opplegg for kontakt med foreldre/foresatte.

INNLEDNING

Kristiansund kommune har i en årrekke hatt vesentlige levekårsutfordringer. Utfordringene har ført til ulike helsemessige og sosiale vansker i deler av befolkningen. Kommunen har den laveste gjennomsnittsindeksen for levekår i Møre og Romsdal fylke (Halpern, 2008). Til tross for at Møre og Romsdal fylke har tredje høyeste gjennomsnittsindeks i landet, kommer Kristiansund kommune relativt lavt ut sammenlignet med kommuner i resten av landet (Halpern, 2008). Kristiansund skårer særlig lavt på indikatorer som sosialhjelp, dødelighet, andel på attføring og andel på overgangsstønad. Kommunen har en høyere andel med lav utdanning og en lavere andel med høy utdanning enn resten av fylket, og ligger over landsgjennomsnittet på spesialundervisning i grunnskolen, sosialhjelp til barn og unge, barnevernstiltak samt volds- og narkotikakriminalitet (Halpern, 2008). Levekårsprosjektet ble iverksatt for å møte de omfattende levekårsutfordringene i kommunen.

Levekårsprosjektet er en breddesatsing i Kristiansund kommune rettet mot utsatte barn, unge og deres familier. Levekårsprosjektet er både et organisasjonsutviklingsprosjekt og lokalsamfunnsprosjekt. Prosjektet er lokalt initiert og forankret i "*Kommuneplan for Kristiansund 2008 – 2020 – samfunnsdelen*". I følge kommuneplanen skal det igangsettes et større utredningsarbeid av levekårsutfordringene i kommunen. Arbeidet skal ha et spesielt fokus på å løfte frem og drøfte tiltak og strategier som kan bedre forholdene for barn og unge.

Levekårsprosjektet legger til grunn en vid forståelse av begrepet levekår. Her handler ikke levekår bare om inntekt, utdanning, helse og boligforhold, men også om den enkeltes kapasitet og evne til å benytte seg av tilgjengelige ressurser, samt den enkeltes opplevelse av livskvalitet. Levekårsprosjektet generelt er ment som et kollektivt løft med betydelige innovative visjoner om å utvikle organisatoriske forhold, så vel som tjenester og lokalsamfunn. Den overordnede målsettingen med Levekårsprosjektet er å gjennomføre et langsiktig arbeid som kan bryte de mekanismene som produserer og reproducerer helsemessige og sosiale belastninger, samt andre utfordringer hos barn, unge og deres familier. Levekårsprosjektets definerte målgrupper er:

- barn og unge av foreldre med psykiske vansker/lidelser eller rusproblemer (pilotgruppe 2013-2014)
- barn og unge i fattige familier
- barn og unge i minoritetsgrupper (pilotgruppe 2013- 2014)
- barn og unge med spesielle behov (herunder sykdom og funksjonshemminger)
- ungdom med atferdsproblemer eller som har vært involvert i vold og/ eller kriminalitet
- ungdom med rusproblemer
- barn og unge som har vært utsatt for seksuelle, fysiske eller psykiske overgrep, eller som har opplevd vold og overgrep i nære relasjoner.

I henhold til vedtak skal rådmannen legge frem en sluttrapport med anbefalinger fra Levekårsprosjektet for bystyret innen 31.12.15. Anbefalingene skal blant annet omfatte hvilke arbeid som er iverksatt under prosjektet og som bør følges opp i ordinær drift etter prosjektslutt. Dette gir tydelige og sterke forventninger til at arbeidet fra Levekårsprosjektet blir videreført. Ettersom forebyggende arbeid og tidlig innsats ikke gir økonomisk gevinst på kort sikt, er det behov for at kommunen er villig til å satse innenfor dette området over lengre tid. På lengre sikt forventer man at arbeidet vil gi gevinster i form av reduserte utgifter til oppfølging på skole, mindre behov for helsetjenester, mindre behov for offentlige tjenester, økt tilflytting og bedre omdømme for kommunen som et attraktivt sted å bo, leve og virke på.

Innvandrergrupper opplever en del levekårsutfordringer som gjør det viktig å sette fokus på deres barn og unge for å redusere fremtidig levekårsproblematikk (NOU 2011:14, 2011). En av målgruppene i Levekårsprosjektet har derfor vært utsatte barn og unge og deres familier i innvander- og flyktningsbefolkningen. I Kristiansund utgjorde den totale innvanderbefolkningen 11,3 prosent av kommunens befolkning i 2013 (Fylkesstatistikk, 2014). Dette var noe lavere enn andelen innvandrere og norskfødte med innvanderforeldre i resten av landet som lå på 14 prosent (Statistisk sentralbyrå, 2013). Prosjektet og resultatene som presenteres i denne rapporten er et av delprosjektene under Levekårsprosjektet, og har vært rettet mot barn og unge med innvanderforeldre. Prosjektets formål har vært å styrke kunnskapsgrunnlaget om barn og unge med innvanderforeldres deltakelse i organiserte fritidstilbud. Prosjektet har kartlagt deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvanderforeldre på flere nivå: Blant barn og unge, gjennom intervju med innvanderforeldre og intervju med frivillige lag og organisasjoner. I tillegg er det gjennomført et dialogmøte mellom frivillig, privat og offentlig sektor for å undersøke muligheter for samarbeid om tilrettelegging og inkludering av alle utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud. Ved å kartlegge deltakelse i organiserte fritidstilbud og identifisere faktorer som hemmer og fremmer deltakelse, kan kommunen få oversikt over behovet for tilrettelegging, og iverksette konkrete tiltak for å øke deltakelsen i denne målgruppen.

DELTAKELSE I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD

Deltakelse i organiserte fritidstilbud er en viktig arena for sosialisering og læring, nye vennskap og interesser, samt fysisk utfoldelse, og har stor betydning for barn og unges opplevelse av livskvalitet (Meld. St. 6, 2012, Thorød, 2012). Deltakelse i organiserte fritidstilbud bidrar også til å utvikle tillit, sosiale ferdigheter og sosiale nettverk. For mange er dette den viktigste møteplassen ved siden av skolen. Det er derfor et mål for regjeringen at alle barn og unge skal ha tilgang til, og muligheter til å delta i ulike typer fritidstilbud (Meld. St. 6, 2012).

Det er tidligere vist at det er særlig lav deltagelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvandrerforeldre (Stefansen, 2004, Kavli, 2007, Friberg og Gautun, 2007). Oppfølging hjemmefra, tilgang på nødvendig utstyr, bostabilitet og økonomi er sentrale strukturelle rammer for barns deltagelse i organiserte fritidstilbud og som kan bidra til å forklare lavere deltagelse blant barn og unge med innvandrerforeldre (Kavli, 2007, Båtevik et al, 2010, Strandbu og Bakken, 2007). Andre forklaringsfaktorer for lav deltagelse i organiserte fritidstilbud er for eksempel foreldrenes sosiale nettverk og engasjement i organisasjoner eller foreninger, manglende kjennskap og tilhørighet til den organiserte fritidskulturen i Norge, foreldrenes verdisyn, religion eller kulturelle praksis og de unges opplevelse av ikke å høre hjemme eller ikke føle seg velkommen i fritidstilbudet (Kavli, 2007). Ressurser i hjemmet, målt i kulturelle og økonomiske ressurser, har vist seg å ha størst betydning (Strandbu og Bakken, 2007). Når ressurser i hjemmet ble kontrollert for var det ikke forskjell i idrettsdeltakelse blant minoritets- og majoritetsgutter. Av variabler knyttet til ressurser i hjemmet har økonomiske forhold større effekt enn foreldrenes utdanning og kulturelle ressurser (Strandbu og Bakken, 2007). Vellykket deltagelse karakteriseres blant annet med oppnåelse av egne målsetninger, og en opplevelse av anerkjennelse og inkludering (Løvgren, 2009). Forklaringsvariablene for deltagelse i organiserte fritidstilbud er med andre ord mange og variasjonene innad i målgruppen er naturligvis stor. Derimot kan mange av forklaringsvariablene knyttes til konkrete tiltak som kan bidra til å gjøre organiserte fritidstilbud mer tilgjengelige for barn og unge med innvandrerforeldre.

Minoritetsjenters idrettsdeltakelse er lavere enn minoritetsgutters idrettsdeltakelse (Strandbu og Bakken, 2007, Walseth, 2011). Årsaken til dette er ikke utelukkende jentenes minoritetsbakgrunn, men et resultat av at flere minoritetsjenter har foreldre med lav utdanning og dårlig økonomi og derfor deltar sjelden i idrettslag fordi de oppfyller flere av de generelle indikatorene på lav idrettsdeltakelse (Walseth, 2011). Walseth (2011) mener at de viktigste tiltakene som kan settes i verk for å øke rekrutteringen av spesielt minoritetsjenter til idretten, gjerne er tiltak som kommer flere grupper til gode. Blant annet innen idrett ser man at ungdom generelt, uavhengig av kjønn og etnisitet, søker seg bort fra idretten i ungdomsalderen fordi idretten blir for seriøs. Tiltak rettet mot rekruttering innen alle grupper barn og unge for å ivareta breddeperspektivet og helseutbyttet ved å delta i idrett er eksempel på tiltak som vil kunne komme flere grupper til gode (Walseth, 2011).

Tidligere forskning (Friberg og Gautun, 2007, Kavli 2007, Stefansen, 2004) viser et stort behov for kunnskap om og iverksetting av tiltak for å bedre rekruttering og inkludering av barn og unge med innvandrerforeldre i organiserte fritidstilbud. Undersøkelser i Oslo viser at det er få organiserte fritidstilbud som har konkrete tiltak for å nå ut til etnisk minoritetsungdom, og enda færre som kan vise til resultater av ekstra rekrutteringsinnsats (Friberg og Gautun, 2007). Rekrutteringen foregår i hovedsak ved at barn og unge begynner med fritidstilbud som noen de kjenner driver med (Thorød, 2012). Prosjektet og resultatene som presenteres i denne rapporten har som hensikt å bidra til å skape et kunnskapsgrunnlag for iverksetting av tiltak for å rekruttere, tilrettelegge og inkludere flere barn og unge med innvandrerforeldre i organiserte fritidstilbud. Til tross for at prosjektet retter seg mot en avgrenset målgruppe vil det legges vekt på at resultatene kan tilpasses andre grupper utsatte barn og unge når de implementeres i Levekårsprosjektet og kommunens drift.

Det å ta tak i levekårsarbeidet er en utfordring på nasjonalt nivå, og prosjektet skal bidra til å etablere et kunnskaps- og erfaringsmiljø for folkehelse- og levekårsarbeidet innen et område som kan gi lærings- og overføringsverdi til andre kommuner. Prosjektet inngår som en del av Levekårsprosjektets overordnede målsetting, og søker på den ene siden å utvikle kunnskap om deltakelse blant barn og unge med innvandrerbakgrunn i frivillige lag og organisasjoner. På den andre siden søker prosjektet å utvikle samarbeid mellom offentlig, frivillig og privat sektor om rekruttering, tilrettelegging og inkludering av målgruppen i organiserte fritidstilbud. Det forventes at resultatene av dette prosjektet vil resultere i forbedring av praksis på tre fokus-/resultatområder: Rekruttering, tilrettelegging og samhandling mellom sektorene om tiltak som vil bidra til å øke deltakelse i organiserte fritidstilbud i målgruppen og andre utsatte grupper. Målsettingen er at prosjektet på sikt vil ha betydning for målgruppens...:

- sosiale tilhørighet
- mestring i skole og utdanning
- muligheter i arbeidslivet
- levekårs- og folkehelsestatistikk innen utdanning, inntekt, helse og bolig
- mulighet til å benytte seg av tilgjengelige ressurser
- egenopplevelse av livskvalitet

Prosjektet skal også bidra til kvalitetsutvikling av tjenestetilbudet og samarbeidstiltak i fritidstilbudet, med det siktemål å gjøre det enklere og mer attraktivt for målgruppen å delta i organiserte fritidstilbud.

PROSJEKTETS FORMÅL

Målgruppen i dette prosjektet er barn og unge med innvandrereforeldre. Hensikten med prosjektet har vært å kartlegge målgruppens deltakelse i organiserte fritidstilbud sammenlignet med andre barn og unge i Kristiansund og å identifisere hvilke faktorer som hemmer og fremmer deltakelse. Det har også vært et mål å undersøke om frivillig sektor har egne tiltak for å øke rekruttering, inkludering og tilrettelegging, og å finne ut hvordan frivillig, privat og offentlig sektor kan samarbeide for å øke deltakelsen i organiserte fritidstilbud. Prosjektets funn skal bidra til kvalitetsutvikling av tjenestetilbudet og tiltakene i kommunen, samt styrke fundamentet for en tillitsskapende forvaltning gjennom samarbeid mellom kommunale tjenester, frivilligheten, privat næringsliv og brukerne.

Formålet med prosjektet har vært å fremskaffe kunnskap som kan bidra til at barn og unge med innvandrereforeldre deltar i organiserte fritidstilbud på lik linje med andre barn og unge i Kristiansund kommune.

Prosjektet har vært inndelt og gjennomført i to prosjektdeler. Mål og problemstillinger knyttet til hver prosjektdel beskrives under.

PROSJEKTDEL 1

Hensikten med prosjektdel 1 var å tegne et bilde av hvordan barn og unges fritid i Kristiansund arter seg, både blant barn med innvandrereforeldre og barn og unge med norske foreldre. Videre undersøkte prosjektdel 1 innvandrereforeldres syn på barn og unges deltakelse i organiserte fritidstilbud.

Hovedmål for prosjektdel 1 var å utvikle et kunnskapsgrunnlag om deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvandrereforeldre.

Problemstillinger i prosjektdel 1:

- Hva karakteriserer barn og unges bruk av egen fritid? Er det forskjeller mellom barn og unge med innvandrereforeldre og øvrige barn og unge?
- I hvilken grad deltar barn og unge med innvandrereforeldre i organiserte fritidstilbud? Er det forskjeller mellom ulike kjønn, alder og mellom barn og unge med innvandrereforeldre versus øvrige barn og unge?
- Hva er innvandrereforeldres syn på deltakelse i organiserte fritidstilbud?
- Hvilke faktorer opplever innvandrereforeldre fremmer og hemmer barn og unges deltakelse i organiserte fritidstilbud?

PROSJEKT DEL 2

Prosjektdel 2 bygger på funn fra prosjektdel 1 og hadde som hensikt å undersøke frivillig sektors arbeid med rekruttering, inkludering og tilrettelegging for barn og unge med innvandrerforeldre i organiserte fritidstilbud. Videre hadde prosjektdel 2 som hensikt å finne frem til samarbeidsmodeller, samt forslag til partnerskapsavtale mellom frivillig, privat og offentlig sektor om slikt arbeid.

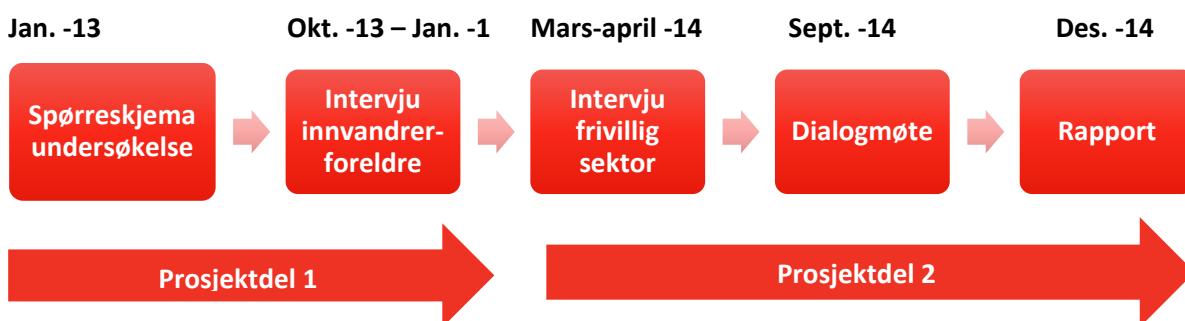
Hovedmål for prosjektdel 2 var å utvikle samhandlingsmodeller og partnerskapsavtale mellom frivillig, privat og offentlig sektor for tidlig innsats gjennom rekruttering og tilrettelegging for økt deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvandrerforeldre.

Problemstillinger i prosjektdel 2:

- Hvordan jobber frivillige lag/organisasjoner med rekruttering generelt, og rekruttering av målgruppen (og deres familier) spesielt? Er det behov for bistand i arbeidet med rekruttering og tilrettelegging?
- Hvordan jobbes det med samarbeid og koordinering i form av kommunikasjon, informasjon og fordeling av oppgaver?
- Har frivillig sektor forslag til endringer i arbeidet knyttet til målgruppen som de anser som hensiktsmessige for å bedre rekruttering og deltakelse?
- Hvordan ser frivillig, privat og offentlig sektor for seg at de kan samarbeide bedre om rekruttering og tilrettelegging av fritidstilbud i målgruppen?
- Hva mener frivillig, privat og offentlig sektor at en partnerskapsavtale om rekruttering, inkludering og tilrettelegging for barn og unge med innvandrerforeldre bør inneholde?
- Opplevs dialogmøtet og partnerskapsavtalen som potensielt nyttige verktøy for samarbeidspartene i arbeidet for målgruppen?

METODE OG DATAINNSAMLING

For å løse prosjektets formål har Møreforskning Molde valgt en bred metodisk tilnærming med en kombinasjon av kvantitative og kvalitative data. I dette kapittelet beskrives den metodiske tilnærmingen i de ulike delene i prosjektet. Resultatene i prosjektet er basert på en spørreskjemaundersøkelse blant elever på 5. og 10. trinn, intervju med innvandrerforeldre, intervju med styre- og instruktørnivå i frivillige organisasjoner, samt gruppearbeid under dialogmøte mellom frivillig, privat og offentlig sektor. Prosjektet ble gjennomført i perioden desember 2012 til desember 2014. Figur 1 illustrerer prosjektets fremgang og faser.

Figur 1. Oversikt over prosjektdeler og faser.

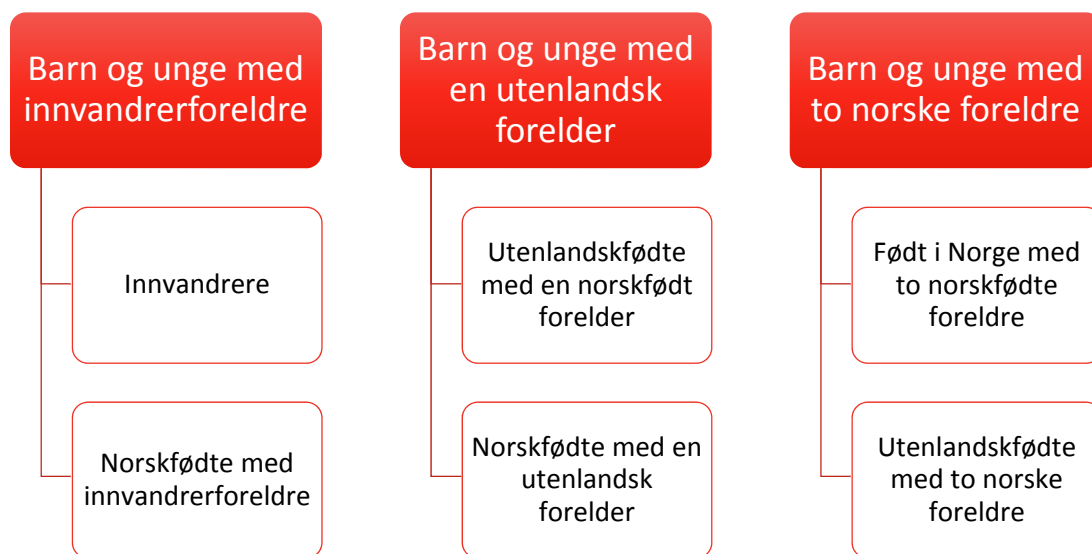
SPØRRESKJEMAUNDERSØKELSE – PROSJEKTDEL 1

Deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge i kommunen ble kartlagt gjennom en spørreskjemaundersøkelse. Alle elever på 5. og 10. trinn (10 og 15 år) ble invitert til å delta. I forkant av undersøkelsen ble et informasjonsskriv sendt ut til alle foresatte via skolen. Spørreskjemaundersøkelsen ble gjennomført i en undervisningstime ved skolene i januar 2013. Elevene ble informert om hensikten med spørreskjemaundersøkelsen, betydning av å være anonym og at det var frivillig å delta, alle elevene som var til stede valgte å delta. På 5. trinn ble skjemaet gjennomgått spørsmål for spørsmål under utfyllingen for å unngå misforståelser. Lærerne bidro til å hjelpe elever som hadde behov for det, og inntrykket er at alle forsto spørsmålene og klarte å fylle ut skjemaet.

Spørreskjemaet ble utviklet i samarbeid mellom Møreforskning Molde og Levekårsprosjektet i Kristiansund, og besto av en blanding av egen komponerte spørsmål og spørsmål fra UngData (www.ungdata.no). Andre offentlige instanser som var involvert i Levekårsprosjektet ble gitt anledning til å komme med innspill og tilbakemeldinger til spørreskjemaet (jf. Spørreskjema i Vedlegg A). I forkant av datainnsamlingen ble skjemaet testet ut på 4 ungdommer i den aktuelle aldersgruppen. Tilbakemeldingene fra utprøvingen gikk stort sett på ordbruk og lengde på skjemaet. Skjemaet ble endret etter tilbakemeldingene før datainnsamlingen. Det endelige

skjemaet var 5 sider og besto av 17 spørsmål med avkrysning og 1 åpent spørsmål fordelt under tre hovedområder: bakgrunns spørsmål, om fritiden og om familien og nærmiljøet.

For å kunne sammenligne barn og unge med innvandrerforeldre med barn og unge med en eller to norske foreldre, ble respondentene bedt om å oppgi begge foreldrenes nasjonalitet. Deretter ble utvalget gruppert etter SSBs standarder. For å ivareta anonymiteten i grupper med få respondenter ble to og to grupper slått sammen. Grupperingene som ble brukt i analysene og i presentasjon av funn fra spørreskjemaundersøkelsen er som følger: barn og unge med innvandrerforeldre, barn og unge med en utenlandsk forelder og barn og unge med to norske foreldre. Gruppeinndelingen i denne rapporten og SSBs standarder for grupperinger er vist i figur 2.

Figur 2. Gruppeinndelinger basert på SSBs standardinndeling.

BESKRIVELSE AV RESPONDENTENE

Her presenteres respondentene i spørreskjemaundersøkelsen og fordelingen mellom klasstrinn og kjønn i hele utvalget og i gruppene, foreldrenes fødeland, om elevene selv er født i Norge, eventuell alder ved ankomst Norge og antall søsken. Mot slutten av kapittelet presenteres foreldrenes arbeidsstatus både på populasjonsnivå og i gruppene.

Alder og kjønnsfordeling

Totalt 500 elever besvarte spørreskjemaet. I det samlede utvalget var 52 prosent (n=260) gutter og 48 prosent (n=239) jenter, 51 prosent (n=253) elever på 5. trinn og 49 prosent (n=245) elever på 10. trinn. Kjønnsfordelingen var lik på begge klasstrinnene.

Tabell 1 viser kjønn og aldersfordeling i gruppene. Barn og unge med to norske foreldre utgjorde over 80 prosent av utvalget, uavhengig av kjønn og klasstrinn. Det var flere gutter enn jenter med innvandrerforeldre i utvalget. Det var flere jenter med innvandrerforeldre eller en utenlandsk forelder på 5. trinn enn det var på 10. trinn.

Tabell 1. Fordeling klassetrinn og kjønn i gruppene (N=490).

	5. trinn		10. trinn	
	Gutt	Jente	Gutt	Jente
	(n=136)	(=117)	(n=123)	(n=122)
	%	%	%	%
Barn og unge med innvandrerforeldre	9	5	12	2
Barn og unge med en utenlandsk forelder	10	8	7	3
Barn og unge med to norske foreldre	81	87	81	95

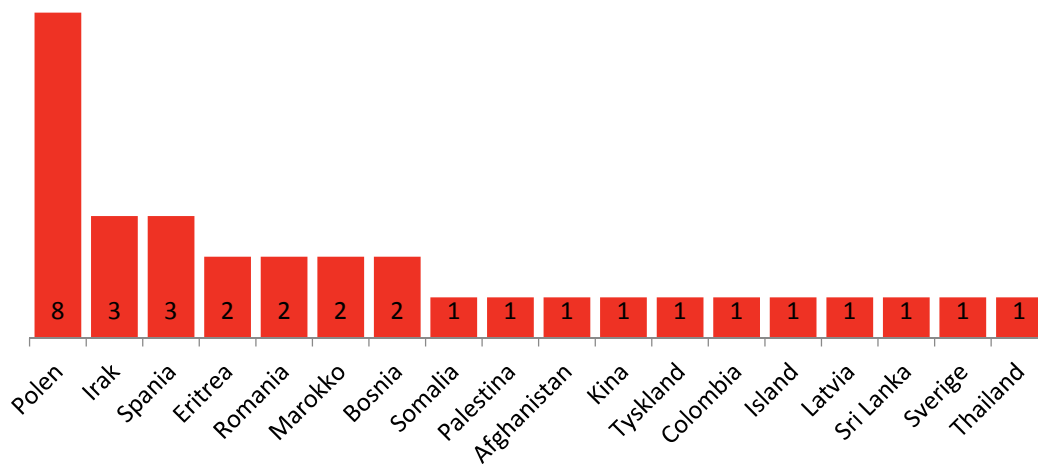
I gruppen barn og unge med innvandrerforeldre var 77 prosent (n=26) gutter og 23 prosent (n=8) jenter. I gruppen barn og unge med en utenlandsk forelder var 64 prosent (n=23) gutter og 36 prosent (n=13) jenter. Mens kjønnsfordelingen var lik i gruppen barn og unge med to norske foreldre.

Det var altså flere gutter enn jenter med innvandrerforeldre eller en utenlandsk forelder i utvalget, og flere elever med innvandrerforeldre eller en utenlandsk forelder på 5. trinn enn på 10. trinn.

BESKRIVELSE AV RESPONDENTENES FORELDRE OG FAMILIE

Det var 7 prosent (n=36) som oppga at begge foreldre hadde en annen nasjonalitet enn norsk, dette er noe lavere enn det som er vist for kommunen i fylkesstatistikken hvor 11,2 prosent av innbyggerne er innvandrere (Fylkesstatistikk, 2014). Sju prosent (n=34) som oppga at *en* av foreldrene hadde en annen nasjonalitet enn norsk.

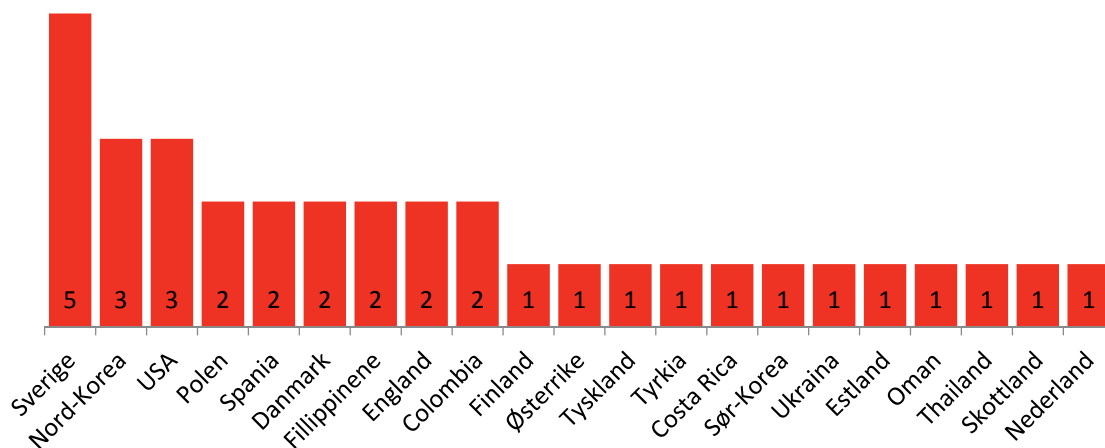
Nasjonaliteten til foreldre i gruppen barn og unge med innvandrerforeldre er vist i figur 3. Ti prosent (n=8) av respondentene med innvandrerforeldre hadde foreldre fra Polen. Ellers var foreldrenes nasjonaliteter relativt jevnt fordelt på 17 ulike land. En respondent hadde foreldre fra to ulike nasjonaliteter.

Figur 3. Nasjonalitet foreldre i gruppen barn og unge med innvandrerforeldre (N=34) *.

* Spørsmålet lød: "Hvilke/hvilket land kommer dine foreldre fra?".

Nasjonaliteten til foreldre i gruppen barn og unge med en utenlandsk forelder er presentert i figur 4. Det var flest som hadde en svensk forelder (n=5). Ellers var foreldrenes nasjonalitet relativt jevnt fordelt på 20 ulike land.

Figur 4. Nasjonaliteten en forelder i gruppen barn og unge med en utenlandsk forelder (N=36) *.

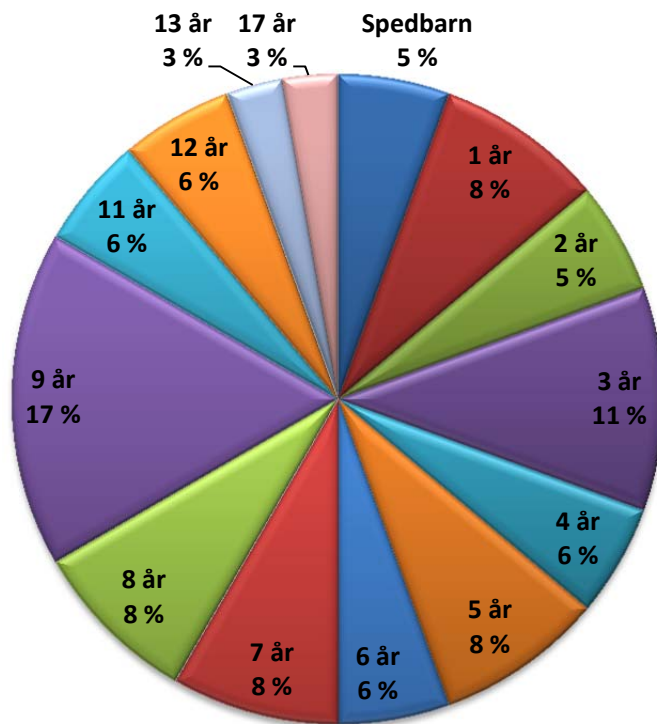
* Spørsmålet lød: "Hvilke/hvilket land kommer dine foreldre fra?".

Tabell 2 viser at over 90 prosent av respondentene i utvalget var født i Norge. Flest jenter var født i Norge, og dette var likt på begge klasstrinn. I gruppen barn og unge med innvandrerforeldre var 27 prosent født i Norge, mens 78 prosent av barn og unge med en utenlandsk forelder var født i Norge.

Tabell 2. Fordeling elever født i Norge/ ikke født i Norge på klasstrinn og kjønn (N=497).

	5. trinn		10. trinn	
	Gutt	Jente	Gutt	Jente
	n=136	n=117	n=123	n=121
	%	%	%	%
Født i Norge	90	95	90	96
Ikke født i Norge	10	5	10	4
Ikke besvart	1	5	2	4

Respondentene som svarte "Nei" på spørsmålet "Er du født i Norge?" ble bedt om å angi hvor gamle de var når de kom til Norge. Sytten prosent av elevene kom til Norge i en alder av 9 år og 11 prosent når de var 3 år. Ellers var fordelingen i alder som ble oppgitt mellom 0 og 17 år relativt jevn (figur 5).

Figur 5. Alder ved ankomst Norge (N=36) *.

* Spørsmålet lød: "Om du ikke er født i Norge, hvor gammel var du når du kom til Norge?".

Tabell 3 viser prosentvis fordeling av antall søsken i de ulike gruppene. De fleste barn og unge i undersøkelsen hadde ett eller to søsken. Det var prosentvis flere i gruppen barn og unge med innvandrerforeldre som hadde 5 eller flere søsken, sammenlignet med de andre to gruppene.

Tabell 3. Antall søsken i gruppene *.

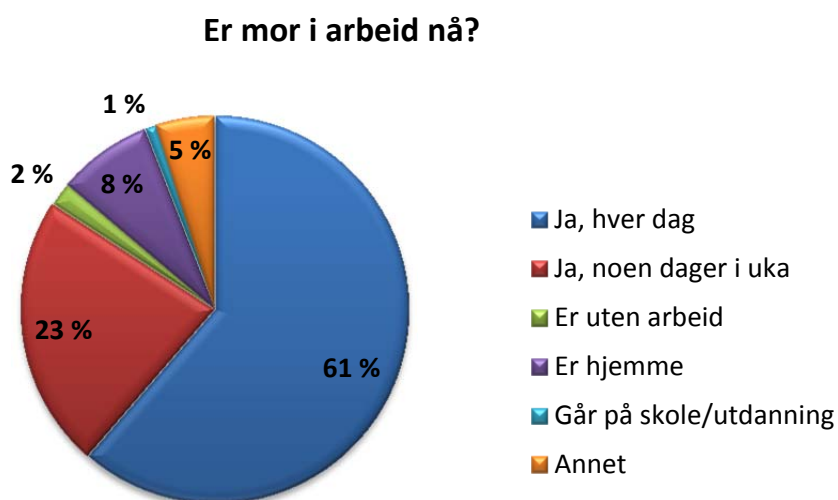
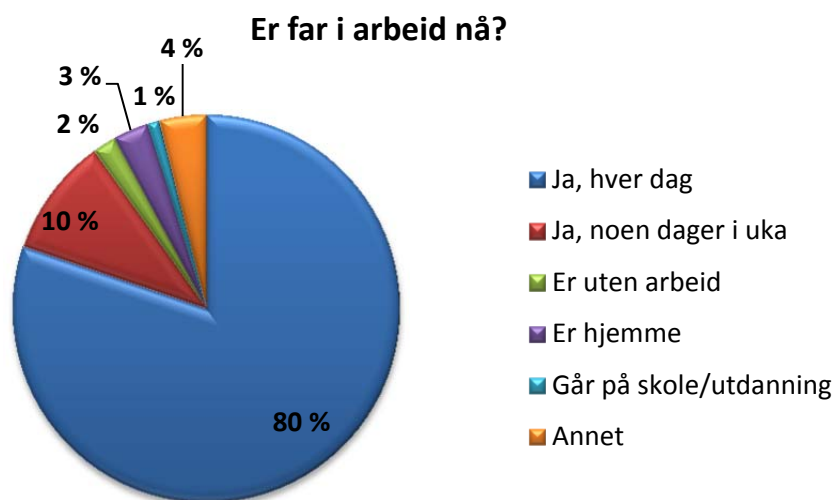
	Barn og unge med innvandrereforeldre	Barn og unge med en utenlandsk forelder	Barn og unge med to norske foreldre
	N=34	N=36	N=423
	%	%	%
Ingen	3	0	4
1	32	28	33
2	23	39	33
3	21	17	16
4	9	8	8
5 eller flere	12	8	6

* Spørsmålet lød: "Hvor mange søsken har du?".

Foreldrenes arbeidssituasjon

Av foreldrene til respondentene i utvalget var 71 prosent i fulltidsarbeid på undersøkelsestidspunktet. Dette stemte overens med fylkesstatistikken over sysselsatte i hele befolkningen mellom 15 og 74 år i Møre og Romsdal i 2013, som var på 70,3 prosent (Fylkesstatistikk, 2014). Det var stor forskjell mellom mødre og fedre i spørreskjemaet. Åtti prosent av fedrene var i fulltidsarbeid, mens kun 61 prosent av mødrene var i fulltidsarbeid (figur 6). Av mødrene var 23 prosent i deltidsarbeid, mens 10 prosent av fedrene var i deltidsarbeid. Sammenlignet med fylkesstatistikken var færre av foreldrene i spørreskjemaundersøkelsen deltidsansatt enn i fylket generelt (Fylkesstatistikk, 2014). På fylkesnivå var 15 prosent av mennene deltidsansatt og 41 prosent av kvinnene deltidsansatt i 2013 (Fylkesstatistikk, 2014). Mulige forklaringer på forskjellen i andel deltidsansatte mellom fylkesstatistikken og spørreskjemaundersøkelsen kan være at barn og unge som besvarte spørreskjemaet ikke vet om foreldrene jobber fulltid eller deltid, at svaralternativene ikke dekket dette på en god nok måte eller at alderen på utvalget i undersøkelsen gjerne har foreldre i aldersgruppen 25- 54 år hvor flere er fulltidsansatt enn i hele arbeidsstokken.

Gjennomsnittet arbeidsledige i fylket var i 2013 på 2,4 prosent av arbeidsstokken. (Fylkesstatistikk, 2014). I overensstemmelse med fylket som helhet fant vi at 2 prosent av foreldrene i spørreskjemaet var arbeidsledige. Dette var imidlertid lavere enn gjennomsnittet for Kristiansund kommune som ligger oppunder 3 prosent (Fylkesstatistikk, 2014). Det er uvisst hvor god forståelse respondentene, særlig på 5. trinn, hadde for differansen mellom svaralternativene "Er uten arbeid" og "Er hjemme". Det er derfor mulig at andelen arbeidsledige blant foreldrene i spørreskjemaet er høyere enn det som kommer frem her. De fullstendige resultatene for foreldrenes arbeidsstatus i den samlede populasjonen er fremstilt i figur 6.

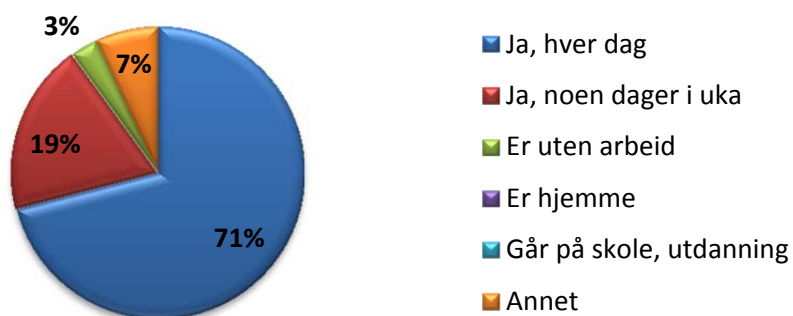

Figur 6. Arbeidsstatus foreldre i det samlede utvalget (N=479) *.

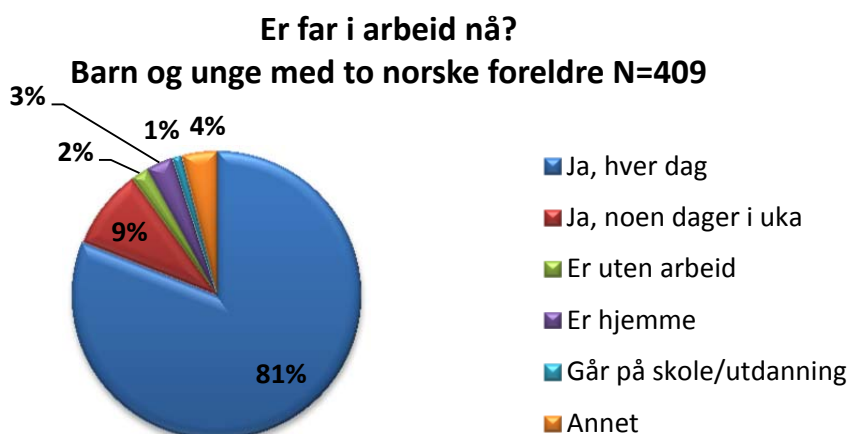
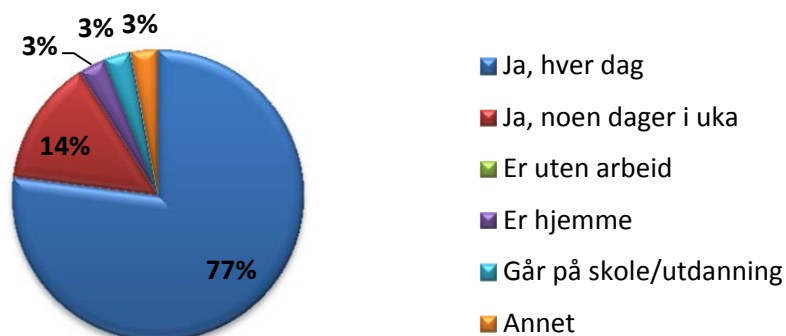
* Spørsmålene lød: "Er far i arbeid nå?" og "Er mor i arbeid nå?".

I figur 7 er fedrenes arbeidsstatus vist for de tre gruppeinndelingene. I gruppene barn og unge med innvandrerforeldre og barn og unge med en utenlandsk forelder var færre fedre i fulltidsarbeid enn i gruppen barn og unge med to norske foreldre (henholdsvis 71 og 77 prosent mot 81 prosent). Det var flere fedre i gruppene barn og unge med innvandrerforeldre og barn og unge men en utenlandsk forelder som var i deltidsarbeid enn det var i gruppen barn og unge med to norske foreldre (henholdsvis 19 og 14 prosent mot 9 prosent). Sammenlagt var like stor andel av fedrene i alle gruppene sysselsatt enten i fulltids- eller deltidsarbeid.

Er far i arbeid nå?
Barn og unge med innvandrerforeldre N=31

Er far i arbeid nå?
Barn og unge med en utenlandsk forelder N=35

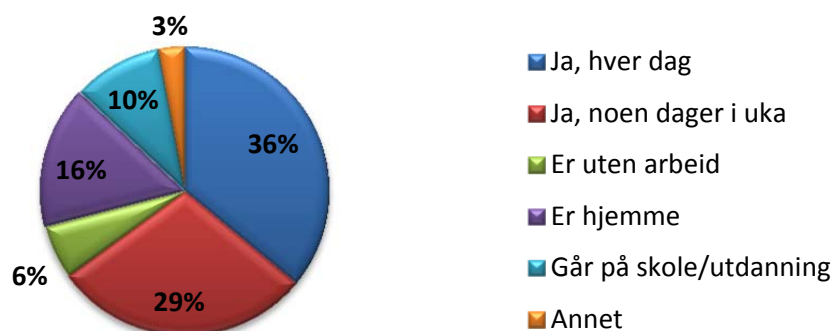
Figur 7. Arbeidsstatus far i gruppene *.

* Spørsmålene lød: "Er far i arbeid nå?".

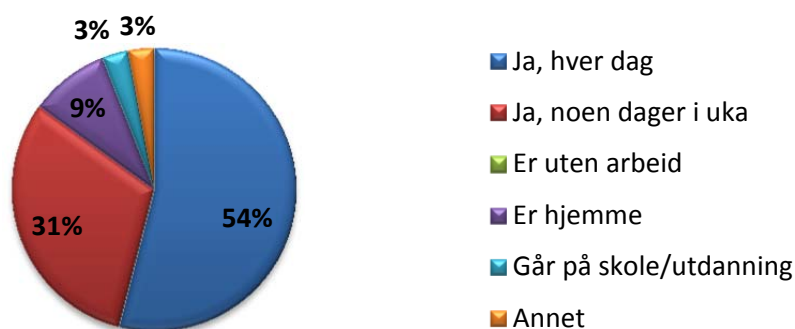
I figur 8 er mødrenes arbeidsstatus vist for de tre gruppeinndelingene. Det var større forskjeller i mødrenes enn fedrenes arbeidsstatus mellom gruppene. Blant barn og unge med innvandrerforeldre i spørreskjemaundersøkelsen svarte 36 prosent at mødrene var i fulltidsarbeid, mens 54 prosent av mødrene i gruppen barn og unge med en utenlandsk forelder og 64 prosent av mødrene i gruppen barn og unge med to norske foreldre var i fulltidsarbeid. Det var altså 28 prosent færre mødre med innvandrerbakgrunn som var i fulltidsarbeid enn mødre i familiene med norske foreldre.

Det var ikke stor forskjell mellom gruppene i forhold til deltidsarbeid (22, 29 og 31 prosent). I gruppen barn og unge med innvandrerforeldre var til sammen 65 prosent av mødrene i hel- eller deltidsarbeid, mens i gruppen barn og unge med to norske foreldre var til sammen 86 prosent av mødrene i hel- eller deltidsstilling. Av mødrene i gruppen barn og unge med innvandrerforeldre var 16 prosent hjemmeværende og 10 prosent gikk på skole. Andelen som var arbeidsledig var 6 prosent i gruppen barn og unge med innvandrerforeldre, mens det var 2 prosent arbeidsledige i gruppen barn og unge med to norske foreldre.

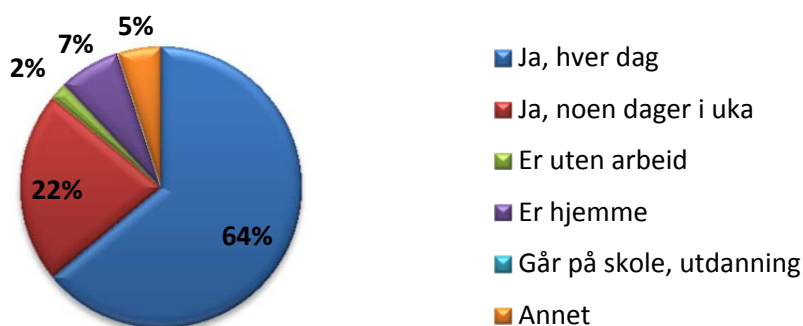
Er mor i arbeid nå?
Barn og unge av innvandrere N=31

Er mor i arbeid nå?
Barn og unge med en utenlandsk forelder N=35

Er mor i arbeid nå?
Barn og unge med to norske foreldre N=409

Figur 8. Arbeidsstatus mor i grupper etter foreldres nasjonalitet *.

* Spørsmålene lød: "Er mor i arbeid nå?".

OPPSUMMERING

Det var flere gutter enn jenter med innvandrerforeldre eller en utenlandsk forelder. Flest foreldre i gruppen barn og unge med innvandrerforeldre kom fra Polen. I gruppen barn og unge med en utenlandsk forelder kom denne oftest fra Sverige. Tjuesju prosent av barn og unge med innvandrerforeldre var født i Norge og det var stor spredning i alderen ved ankomst Norge. I gruppen barn og unge med en utenlandsk forelder var 78 prosent født i Norge.

I gruppen barn og unge med innvandrerforeldre var 77 prosent av foreldrene i hel- eller deltidsarbeid. Dette var noe høyere enn gjennomsnittet i Møre og Romsdal i 2013, hvor 69 prosent av innvandrerbefolkningen var sysselsatte (Fylkesstatistikk, 2014). Forskjellen kan sannsynligvis til en viss grad forklares med en stor andel arbeidsinnvandrere i Kristiansund. Det var stor forskjell i andelen mødre i hel- eller deltidsarbeid mellom gruppen med innvandrerforeldre og gruppen med to norske foreldre, hvor langt færre mødre med innvandringsbakgrunn var yrkesaktive.

ANALYSER

Det var 272 elever på 5.trinn og 299 elever på 10. trinn i Kristiansund kommune skoleåret 2012/13. Alle elevene som var tilstede på skolen valgte å besvare spørreskjemaundersøkelsen, totalt 71 elever var ikke tilstede på skolen under datainnsamlingen. Til sammen svarte 500 elever på undersøkelsen, og med et 95 prosent konfidensnivå blir feilmargin på +/- 1,5 prosent for hele utvalget.

Respondentene i spørreskjemaundersøkelsen ble gruppert etter foreldrenes nasjonalitet for å muliggjøre sammenligning mellom målgruppen og det øvrige utvalget. I gruppene barn og unge med innvandrerforeldre og barn og unge med en utenlandsk forelder er antallet respondenter langt lavere enn i gruppen med to norske foreldre. Dette kan sannsynligvis ha ført til en skjevhet i sammenligningsgrunnlaget av prosentvise fordelinger i de ulike gruppene. Dette gjør også gruppene med få respondenter mer sårbare for enkelt svar og ekstreme verdier enn gruppen barn og unge med to norske foreldre hvor antallet respondenter var langt større. Derfor bør tolkninger av resultatene baseres på forskjeller og sammenhenger av substansiell betydning snarere enn kun prosentvise forskjeller. Bokstaven n brukes i tabeller og figurer. Denne referer til hvor mange individer prosenttallene eller gjennomsnittstallene er basert på.

INTERVJU MED INNVANDRERFORELDRE – PROSJEKTDEL 1

Innvandrerforeldre med barn i aldersspennet 10-18 år ble intervjuet om barnas deltakelse i organiserte fritidstilbud og deres syn på deltakelse i organiserte fritidstilbud. Intervjuene ble gjennomført som semi-strukturerte intervju hvor det ble tatt notater underveis.

Levekårsprosjektet rekrutterte familiene for intervju gjennom skolene og NAV. Det ble tatt hensyn til å få en relativt jevn fordeling mellom arbeidsinnvandrere og flyktninger i utvalget. Intervjuene ble gjennomført ved skolene, i kommunens lokaler eller i NAVs lokaler. Av de 24 familiene som takket ja til intervju ble det gjennomført intervju med 19 familier. Språk var en uttalt utfordring i halvparten av intervjuene, og tolk ble brukt i 5 intervju. Dette kan ha påvirket resultatet.

BESKRIVELSE AV INFORMANTENE

Stort sett var det mor i familien som møtte til intervju, i noen tilfeller møtte begge foreldrene. Informantene hadde opprinnelse fra 11 ulike nasjonaliteter. Nasjonalitetene representert i utvalget var Burma, Chile, Danmark, Eritrea, Irak, Litauen, Polen, Romania, Sudan, Tyskland og Ukraina. Av familiene i utvalget var over halvparten av foreldrene fra samme nasjonalitet, i 3 familier var foreldrene fra to ulike nasjonaliteter, og i 3 av familiene ble ikke nasjonaliteten til begge foreldrene gjort kjent for oss.

Tabell 4 beskriver utvalget av informanter i forhold til eneforsørgere, innvandringsårsak og arbeidsstatus. Femtiåtte prosent (n=11) av familiene kom til Norge som flyktninger, mens de resterende 42 prosent (n=8) kom til Norge på grunn av arbeid eller andre årsaker. Av mødrene fortalte 35 prosent at de var i arbeid ved datainnsamlingstidspunktet. Dette stemte også med tall fra spørreskjemaundersøkelsen, hvor barn og unge med innvandrerforeldre svarte at 36 prosent av mødrene var i arbeid. Enkelte av mødrene i intervjuundersøkelsen fortalte at de var jobbsøkende eller arbeidsledig. Blant fedrene var 60 prosent i arbeid. Dette var noe lavere enn vi fant i spørreskjemaundersøkelsen, hvor 70 prosent av innvandrerfedrene ble oppgitt å være i arbeid. I 58 prosent av familiene i intervjuundersøkelsen hadde ikke familien egen inntekt (tabell 4).

Tabell 4. Beskrivelse av informantene (N=19 familier).

	Innvandringsårsak			Arbeid og inntekt		
	Eneforsørgere	Flyktning	Andre årsaker	Mor	Far	Familier uten egen inntekt
	n=9	n=11	n=8	n=6	n=6	n=11
Gj.snitt, antall	%	%	%	%	%	%
3 (range 1 til 6)	47	58	42	35	60	58

I flere av familiene hadde foreldrene kommet til Norge på ulike tidspunkt, og om lag halvparten av informantene var eneforsørgere i Norge. Barna hadde stort sett fulgt moren, og det var oftest moren og barna som hadde vært lengst i Norge. Unntaket var for enkelte av arbeidsinnvandrerne hvor faren hadde arbeidet i Norge en periode før mor og barn kom flyttende.

Barna i familiene hadde vært i Norge fra 6 måneder til nærmere 20 år. Åtte av foreldrene kom med barna til Norge for mindre enn 3 år siden, 7 av foreldrene kom med barna til Norge for mellom 3 og 7 år siden, mens de resterende 5 foreldrene kom for mer enn 7 år siden. Familiene i utvalget hadde i gjennomsnitt 3 barn hver, med et spenn fra 1 barn til 6 barn. En tilsvarende fordeling ble funnet hos barn og unge med innvandrerforeldre i spørreskjemaundersøkelsen. Familiene hadde til sammen 57 barn, hvor 11 av disse var født i Norge. Altså var 19 prosent av barna i familiene i utvalget i intervjuundersøkelsen født i Norge, mens 27 prosent i gruppen barn og unge med innvandrerforeldre i spørreskjemaundersøkelsen var født i Norge.

Samlet sett vurderer vi utvalget i intervjuundersøkelsen som representativt i forhold til gruppen barn og unge med innvandrerforeldre i spørreskjemaundersøkelsen.

ANALYSER

Intervjuene ble transkribert i etterkant av intervjuet. Tre ulike personer gjennomførte intervjuene. Intervjuguiden ble gjennomgått i fellesskap i forkant for å sørge for like tilnærminger til spørsmålene og felles forståelse av prosjektets formål og intervjuguiden. På grunn av språklige utfordringer er sitat i denne rapporten gjengitt så nært informantens ord som mulig, men korrigerte grammatisk.

Analysen av intervjuene ble gjennomført basert på systematisk tekstkondensering (Malterud, 2012). Artikkelforfatterne har bidratt i analysen av dataene for å sørge for å ivareta en bred analytisk tilnærming. Intervjuene ble først lest med et åpent sinn for å få oversikt over dataene. Underveis ble fremtredende elementer notert. Deretter ble disse og andre element som omhandlet prosjektets problemstillinger identifisert og organisert og kodet i ulike tabeller etter kategorier. Kategoriene reflekterer de sentrale momentene i intervjuene. Under den siste delen av analysen og arbeidet med rapporten er kategoriene reorganisert og diskutert.

INTERVJU FRIVILLIG SEKTOR – PROSJEKTDEL 2

UTVALG FRIVILLIGE ORGANISASJONER

Det ble i prosjektdel 2 gjennomført telefonintervju med to representanter fra 10 ulike frivillige lag og organisasjoner i Kristiansund kommune. Utvalget ble satt sammen på bakgrunn av resultater fra kartlegging av deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge på 5. og 10. trinn i prosjektdel 1. Det ble i utvalget lagt vekt å velge lag og organisasjoner med aktiviteter som man i prosjektdel 1 fant hadde størst og minst deltakelse blant barn og unge med innvandrerforeldre. Det ble også lagt vekt på kjønnsfordeling i aktivitetene, og det er inkludert både organisasjoner med skjev kjønnsfordeling og organisasjoner med forholdsvis jevn kjønnsfordeling. Videre var det ønskelig at utvalget representerte både lag- og individuelle aktiviteter, samt det store mangfoldet av aktivitetstilbud i Kristiansund. En oversikt over utvalget er presentert i tabell 5.

Tabell 5. Beskrivelse av utvalg frivillige organisasjoner.

Organisasjon	Type aktivitet	Deltakelse blant barn og unge av innvandrere (antall)	Deltakelse blant alle barn og unge på 5. og 10. trinn*
Fotball	Lag	12 deltok, 9 har deltatt	Aktiviteten flest deltok på, flest gutter
Håndball	Lag	7 deltok, 2 har deltatt	Aktivitet mange deltok på, flest jenter
Dans	Lag/individuell	Ingen deltok, 9 har deltatt	Aktiviteten nest flest deltok på, flest jenter
Svømming	Individuell	2 deltok, 13 har deltatt	Aktivitet mange deltok på, lik kjønnsfordeling
Turn	Individuell	1 deltok, 2 har deltatt	Flest jenter
Kampsport	Individuell	2 deltok, 12 har deltatt	Flest gutter
Musikk, korps	Lag/individuell	4 deltok, 2 har deltatt	Aktivitet mange deltok på, lik kjønnsfordeling
Motorsport	Individuell	Ingen deltok, 1 har deltatt	Aktivitet få deltok på, lik kjønnsfordeling
Kunst, kultur	Lag/individuell		Omfatter mange aktiviteter, lik kjønnsfordeling

* Tall er hentet fra prosjektdel 1.

Fra hver organisasjon ble en representant på leder/styrenivå og en representant på trener/instruktørnivå intervjuet. Intervju av to nivå i hver organisasjon ble gjennomført fordi vi ønsket å undersøke både organisasjonens overordnede plattform eller felles strategi og målsettinger på området, samt hvordan dette ble fulgt opp og videreført i praksis på trener-/instruktørnivå i organisasjonen. Videre skulle inkluderingen av to nivå bidra til å belyse om arbeid med å rekruttere og tilrettelegge for målgruppen er forankret i hele organisasjonen eller om det er personavhengig.

INTERVJU FRIVILLIG SEKTOR

Telefonintervjuene ble gjennomført i perioden mai- juni 2014. En semi-strukturert intervjuguide i to hoveddeler ble brukt i intervjuene. Hoveddelene omhandlet organisasjonens arbeid og erfaringer med rekruttering og tilrettelegging for barn og unge av innvandrere og samarbeid med andre frivillige, offentlige eller private organisasjoner om rekruttering og tilrettelegging for barn og unge av innvandrere. Informantene ble blant annet spurt om hva organisasjonen gjør for å inkludere målgruppen, deres syn på ansvar for å rekruttere og tilrettelegge for målgruppen og hvilke tiltak de kan gjøre for å rekruttere og tilrettelegge for målgruppen. Vi spurte også informantene om deres erfaringer med deltakelse av barn og unge fra målgruppen.

Telefonintervju er ikke uproblematisk som metode ettersom det fratru intervjueren muligheten til å tolke informantens kroppsspråk og reaksjoner. Dette kan føre til at man mister noe av budskapet informanten formidler og at man blir mindre fleksibel i forhold til intervjuguiden. Vi har allikevel en opplevelse av at intervjuene dekket problemstillingene godt, noe som kan ha sammenheng med at intervjuet omhandlet arbeid og erfaringer organisasjonen hadde og ikke utelukkende personlige erfaringer eller synspunkt. Det ble tatt notater underveis i intervjuene. Fordelen med det er at man får gjennomført en analytisk sortering av datamaterialet under innsamling, men det kan også føre til at intervjueren får en mindre lyttende holdning og mister noe av fokuset på informanten.

ANALYSER

Analysen av intervjuene ble gjennomført basert på systematisk tekstkondensering (Malterud, 2012). Artikkelforfatterne har bidratt i analysen av dataene for å sørge for å ivareta en bred analytisk tilnærming. Intervjuene ble først lest med et åpent sinn for å få oversikt over dataene. Underveis ble fremtredende elementer om organisasjonenes arbeid og erfaringer med rekruttering og tilrettelegging for målgruppen notert. Deretter ble disse og andre element som omhandlet prosjektets problemstillinger identifisert og organisert og kodet i ulike tabeller etter kategorier. Kategoriene ble deretter gruppert til de hovedkategoriene denne rapporten baseres på. Disse kategoriene reflekterer de sentrale momentene i intervjuene. Under den siste delen av analysen og arbeidet med rapporten er kategoriene reorganisert og diskutert.

DIALOGMØTE MELLOM FRIVILLIG, PRIVAT OG OFFENTLIG SEKTOR

I september 2014 ble det avholdt dialogmøte mellom frivillig, privat og offentlig sektor om deltakelse i organiserte fritidstilbud blant utsatte barn og unge. Prosjektleder i Levekårsprosjektet var behjelpelig med å invitere aktuelle representanter til dialogmøtet og gikk bredt ut med invitasjoner. Dialogmøtet og invitasjon ble i tillegg til den målrettede lagt ut som nyhetssak på kommunens hjemmesider og Facebookside. Her ble både frivillig, privat og offentlig sektor oppfordret til å melde seg på. Dialogmøtet ble gjennomført på kveldstid for å legge til rette for deltakelse fra frivillig sektor.

Informantene fra intervjuene med frivillig sektor kontaktet via telefon eller e-post med personlig invitasjon. Deretter ble listen over samtlige frivillige lag og organisasjoner gjennomgått i samarbeid med rådgiver i Kultur og næringsenheten for å kartlegge alle frivillige lag og organisasjoner i kommunen med organiserte fritidstilbud til barn og unge. Invitasjoner ble sendt ut til et bredt spekter av lag og organisasjoner med tilbud innen musikk, dans, turn, bryting, kampsport, svømming, seiling, fritidsklubber, speider, turistforeningen, ballspill, motorcross, hestesport og media. Representanter fra Levekårsprosjektet delte også ut invitasjoner og informerte om dialogmøtet under "Presentasjonsdagen" i kommunen hvor de aller fleste frivillige lag og organisasjoner deltar. Idrettsrådet, musikkrådet, idrettsforbundet og idrettskretsene ble også invitert til møtet.

Representanter fra privat sektor ble forsøkt rekruttert ved at invitasjon til dialogmøte ble sendt ut til alle medlemsbedrifter i Nordmøre næringsråd, det vil si i overkant av 200 bedrifter i regionen. Nordmøre næringsråd deltar med representanter i Levekårsprosjektet og disse ble oppfordret til å delta på dialogmøtet, samt rekruttere flere bedrifter til å delta. I tillegg ble også andre private aktører invitert som for eksempel Varde og Gode Verdier.

Mange offentlige enheter og tjenester i kommunen var allerede involvert og aktivt deltakende i Levekårsprosjektet og invitasjon til dialogmøtet ble sendt til disse. I tillegg ble alle rektorer i grunnskolen, formannskapet, familievernkontoret, enhet for barnehabilitering, biblioteket og badeanlegget i kommunen invitert. Brukerutvalget i Helse Møre og Romsdal HF, NAV og Norges Handikapforbund ble invitert. Det samme ble ledere fra Somalisk og Eritreisk forening i Kristiansund, samt Ungdomsrådet i kommunen.

Totalt møtte 39 personer til dialogmøtet, hvorav 12 var fra frivillig sektor, 2 var fra privat sektor og 25 fra offentlig sektor. Tjue personer av de som hadde meldt seg på møtte ikke. Møtet ble åpnet av kommunens varaordfører før prosjektleder i Levekårsprosjektet ga et kort innblikk i Levekårsprosjektet. Deretter ble KOMPIS prosjektet, som er et samarbeid mellom kommunen og frivilligheten, presentert. Resultater fra intervjuene i frivillig sektor ble presentert av Møreforskning Molde for å sette en tematisk ramme for møtet. Før gruppearbeidet ble et samarbeidsprosjekt mellom offentlig og frivillig sektor presentert som et eksempel på samarbeid om rekruttering, inkludering og tilrettelegging for utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud.

De fremmøtte ble inndelt i 7 grupper, hvor det var 2 representanter fra frivillig sektor på 6 av gruppene, og 1 på den siste gruppen. De resterende fremmøtte ble fordelt mest mulig

tverretatlig og tverrfaglig for å sikre en bred tilnærming til problemstillingene. Gruppene arbeidet sammen om tre problemstillinger:

1. Hvordan kan din organisasjon bidra til rekruttering av utsatte barn og unge?
2. Hvordan kan din organisasjon bidra til tilrettelegging for utsatte barn og unge?
3. Hva bør en formell partnerskapsavtale mellom aktørene om inkluderende fritidstilbud til utsatte barn og unge inneholde?

Gruppene ble instruert til å notere synspunkt fra hver av organisasjonene som var representert i gruppen. Hovedpunktene fra hver gruppe ble presentert og kort diskutert i plenum. Disse punktene samt notater fra gruppene ble nedskrevet og innhentet. Det er dette som danner datagrunnlaget fra dialogmøtet som presenteres i denne rapporten.

ETISKE HENSYN

Før prosjektet ble startet ble det vurdert av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. Spørreskjema, intervjuguider og informasjonsskriv ble vedlagt meldeskjemaet. I forkant av spørreskjemaundersøkelsen på 5. og 10. trinn fikk alle foreldre og foresatte skriftlig informasjon om prosjektet, med mulighet for å reservere deres barn fra deltakelse. Det ble lagt vekt på å opplyse om at undersøkelsen var frivillig og anonym, og at elevene kunne hoppe over spørsmål de ikke ønsket å svare på under datainnsamlingen ved skolene. Innvandrerforeldre ble kontaktet via skolen og via NAV med invitasjon til deltakelse i intervjuundersøkelsen. Det ble laget en engelsk språklig versjon av informasjonsskrivet for å sørge for at alle som ble inkludert i undersøkelsen forsto informasjonen om prosjektet. Dette ble gjentatt i begynnelsen av intervjuene og det ble innhentet skriftlig samtykke.

Utvalget av informanter fra frivillig sektor ble først kontaktet via e-post hvor informasjonsskriv om prosjektet var vedlagt. Informantene ga skriftlig samtykke i forkant av intervjuet. I begynnelsen av dialogmøtet ble det informert om hvilke data som ville bli hentet inn fra møtet, og hvordan disse ville bli brukt. Alle personidentifiserende opplysninger som var skrevet i gruppene under gruppearbeidet ble fjernet før dataene ble innhentet.

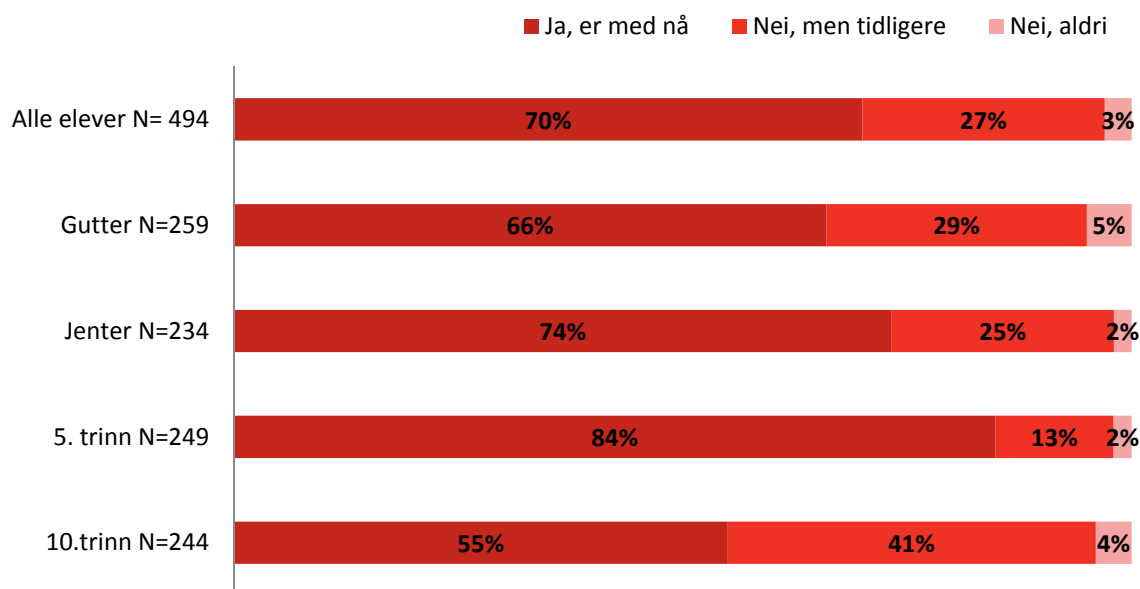
Alt datamateriale ble anonymisert etter innsamling. Prosjektet etterfølger regler og hensyn til konfidensialitet, anonymisering av respondenter og informanter, samt frivillig deltakelse. Etiske betraktninger er ivaretatt ved at alle har fått informasjon om prosjektet, betydningen av den enkeltes deltakelse i prosjektet, samt prinsippet om frivillig deltakelse og retten til å trekke seg fra prosjektet uten begrunnelse.

DELTAKELSE I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD

I dette kapitlet presenteres funn fra prosjektdel 1, kartlegging av deltakelse i organiserte fritidstilbud, bruk av fritid og trivsel i nærmiljøet blant barn og unge på 5. og 10. trinn. Funn fra spørreskjemaundersøkelsen presenteres inndelt i gruppene: barn og unge med innvandrerforeldre, barn og unge med en utenlandsk forelder og barn og unge med to norske foreldre. Vi bemerker at det er stor forskjell i størrelse mellom de to første og den siste gruppen, og at resultatene kun åpner for tolkninger.

DELTAKELSE I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD PÅ 5. OG 10. TRINN

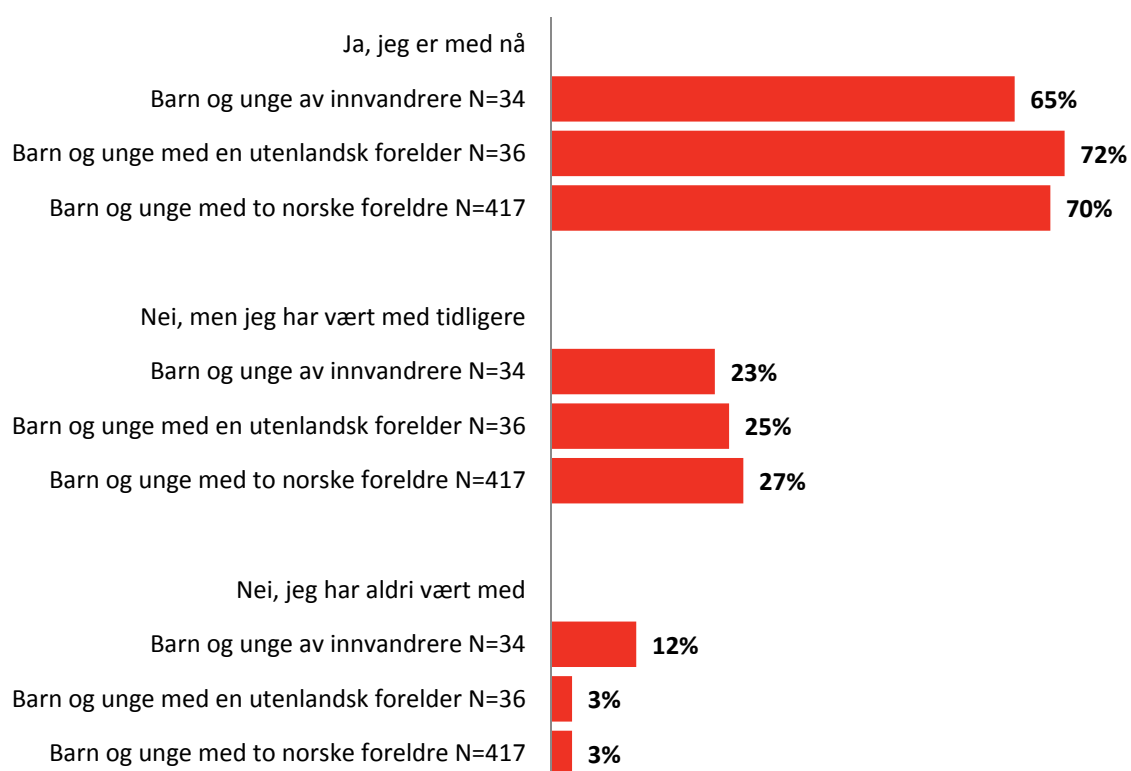
Figur 9 viser deltakelse i organiserte fritidstilbud i utvalget samlet, fordelt på kjønn og fordelt på klassetrinn. På undersøkelsestidspunktet svarte 70 prosent av det samlede utvalget at de deltok i organiserte fritidstilbud, 27 prosent svarte at de hadde vært med tidligere mens 3 prosent aldri hadde deltatt i organiserte fritidstilbud. Resultatene viste at en noe større andel jenter enn gutter deltok i organiserte fritidstilbud på undersøkelsestidspunktet, og at flere gutter enn jenter aldri hadde deltatt. Videre fant vi lavere deltakelse i organiserte fritidstilbud blant respondentene på 10. trinn sammenlignet med respondentene på 5. trinn. Forskjellen gjenspeiler sannsynligvis det store frafallet man ser i organiserte fritidstilbud med økende alder, og tilsvarer et frafall på om lag 30 prosent fra 5. til 10. trinn.

Figur 9. Deltakelse i organiserte fritidstilbud blant alle elevene, fordelt på kjønn og på klassetrinn*.

* Spørsmålet lød: "Er du, eller har du tidligere vært med i noen fritidstilbud, som for eksempel idrettslag, kor, korps eller liknende?"

Det er tidligere vist at barn og unge med innvandrerforeldre deltar i mindre grad i organiserte fritidstilbud enn barn og unge i resten av befolkningen (Friberg 2005). Dette var også tilfelle blant barn og unge med innvandrerforeldre i denne spørreskjemaundersøkelsen (figur 10). Vi fant at 5 prosent færre fra gruppen barn og unge med innvandrerforeldre deltok i organiserte fritidstilbud enn barn og unge i de andre to gruppene. Videre var det noe færre barn og unge med innvandrerforeldre som hadde deltatt tidligere, og flest barn og unge med innvandrerforeldre som aldri hadde deltatt i organiserte fritidstilbud. Deltakelsen i organiserte fritidstilbud i de ulike gruppene er fremstilt i figur 10.

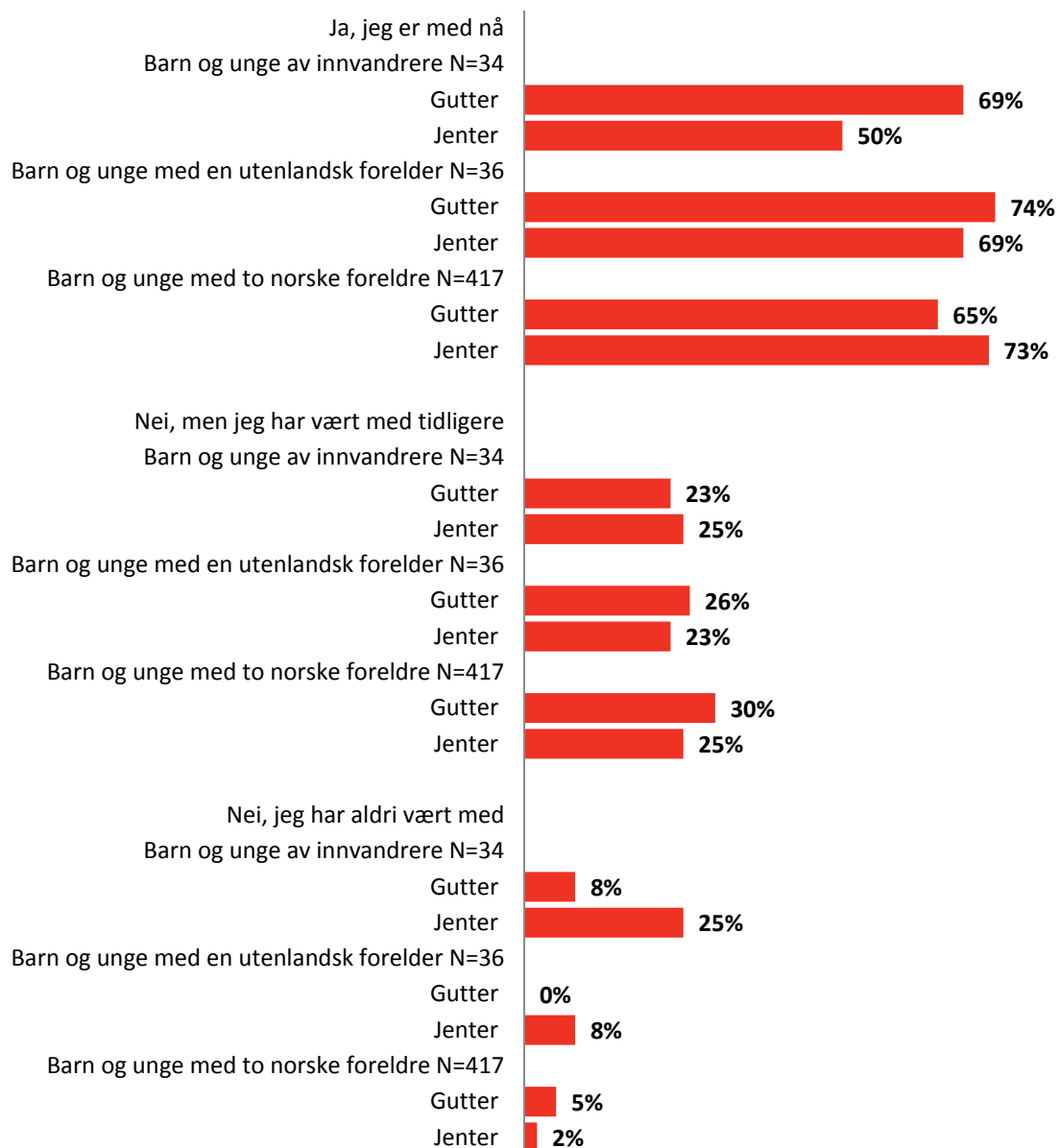

Figur 10. Deltakelse i organiserte fritidstilbud presentert gruppevis *.

* Spørsmålet lød: "Er du, eller har du tidligere vært med i noen fritidstilbud, som for eksempel idrettslag, kor, korps eller liknende?".

Tidligere forskning har også vist at jenter med innvandrerforeldre deltar i mindre grad enn gutter med innvandrerforeldre og andre barn og unge (Friberg, 2005, Strandbu, 2007). I samsvar med dette fant vi at jenter med innvandrerforeldre deltok i mindre grad i organiserte fritidstilbud enn gutter med innvandrerforeldre og sammenlignet med jenter i de to andre gruppene i utvalget (figur 11). På undersøkelsestidspunktet deltok halvparten av jentene med innvandrerforeldre i organiserte fritidstilbud. Dette var 19 og 24 prosent lavere deltakelse enn det som ble observert blant henholdsvis jenter med en utenlandsk forelder og jenter med to norske foreldre. En

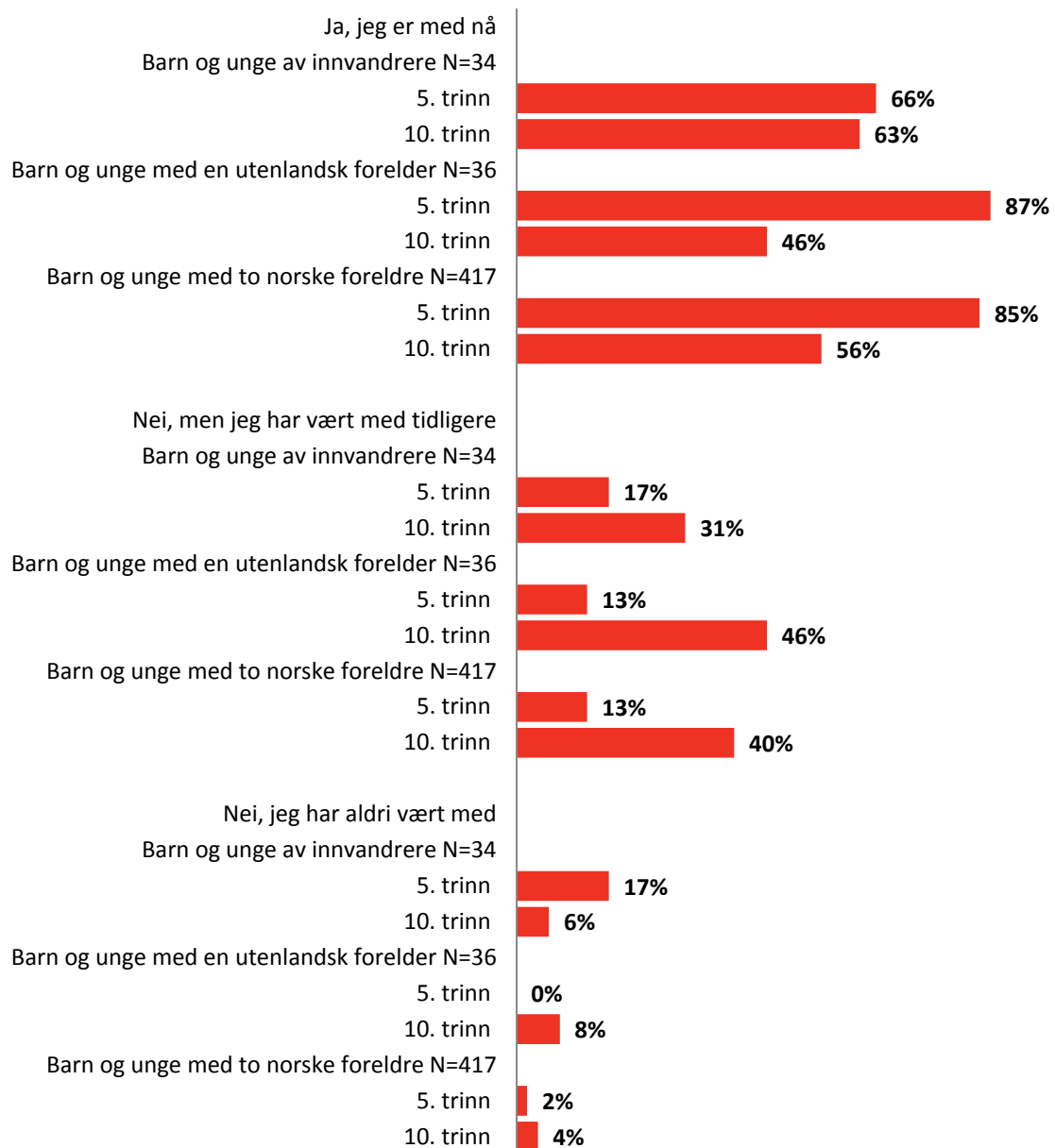
fjerdedel av jentene med innvandrerforeldre hadde deltatt i organiserte fritidstilbud tidligere men sluttet, mens en fjerdedel aldri hadde deltatt. Blant guttene i utvalget deltok de med innvandrerforeldre i like stor grad som guttene i de andre gruppene (henholdsvis 69 prosent mot 74 og 73 prosent). Derimot var det en større andel av guttene med innvandrerforeldre som aldri hadde deltatt i organiserte fritidstilbud enn det var blant guttene i de andre gruppene. Resultatene for deltakelse fordelt på kjønn i gruppene er fremstilt i figur 11.

Figur 11. Deltakelse i organiserte fritidstilbud fordelt på kjønn*.

* Spørsmålet lød: "Er du, eller har du tidligere vært med i noen fritidstilbud, som for eksempel idrettslag, kor, korps eller liknende?"

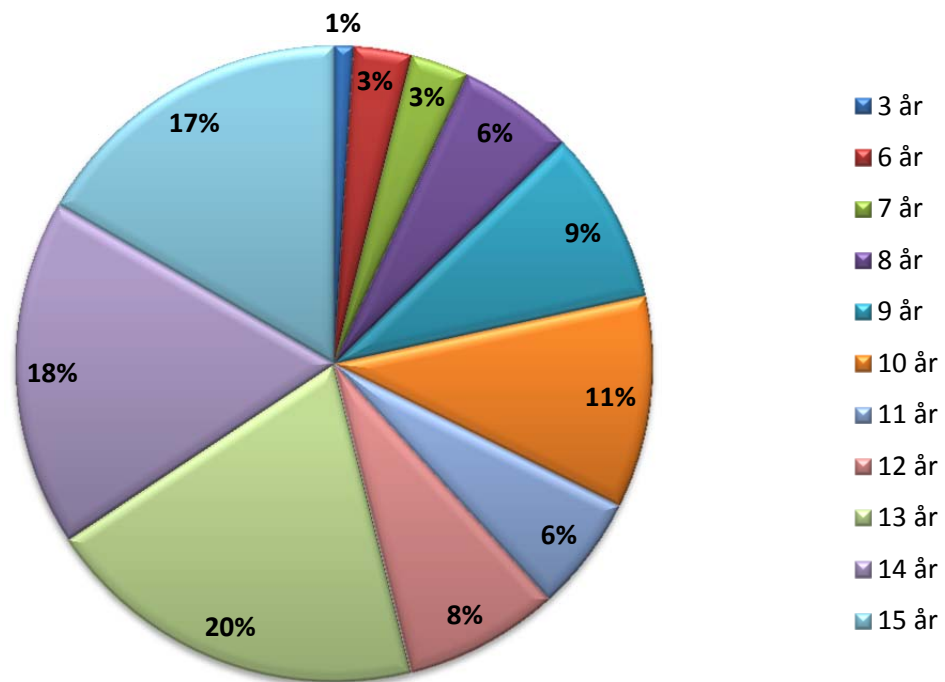
Deltakelsen i organiserte fritidstilbud var lik på 5. og 10. trinn blant barn og unge med innvandrerforeldre, mens det var store forskjeller i deltakelsen mellom 5. og 10. trinn i de andre gruppene (figur 12). Det var flest barn med innvandrerforeldre på 5. trinn som aldri hadde deltatt i organiserte fritidstilbud.

Figur 12. Deltakelse i organiserte fritidstilbud fordelt på klassetrinn *.

* Spørsmålet lød: "Er du, eller har du tidligere vært med i noen fritidstilbud, som for eksempel idrettslag, kor, korps eller liknende?"

Barn og unge som hadde deltatt i organiserte fritidstilbud tidligere men sluttet ble spurt hvor gamle de var når de sluttet, resultatene er fremstilt i et kakediagram i figur 13. Over halvparten av respondentene var mellom 13-15 år når de sluttet med organiserte fritidstilbud.

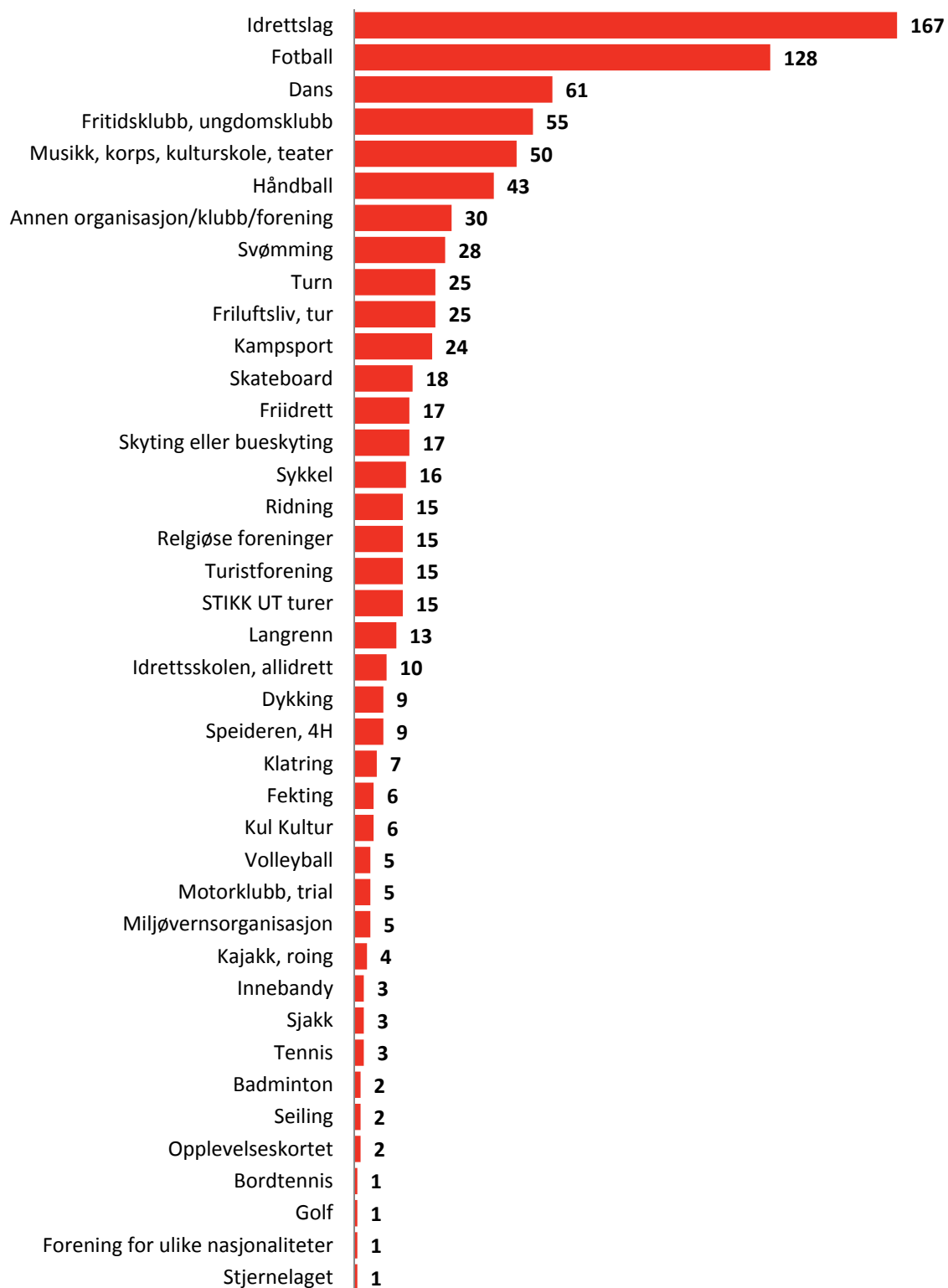

Figur 13. Alder ved avsluttet deltakelse i organiserte fritidstilbud (N=120) *.

* Spørsmålet lød: "Dersom du ikke lenger er med i noen fritidstilbud, hvor gammel var du da du sluttet?".

DELTAKELSE I ULIKE TYPER FRITIDSTILBUD

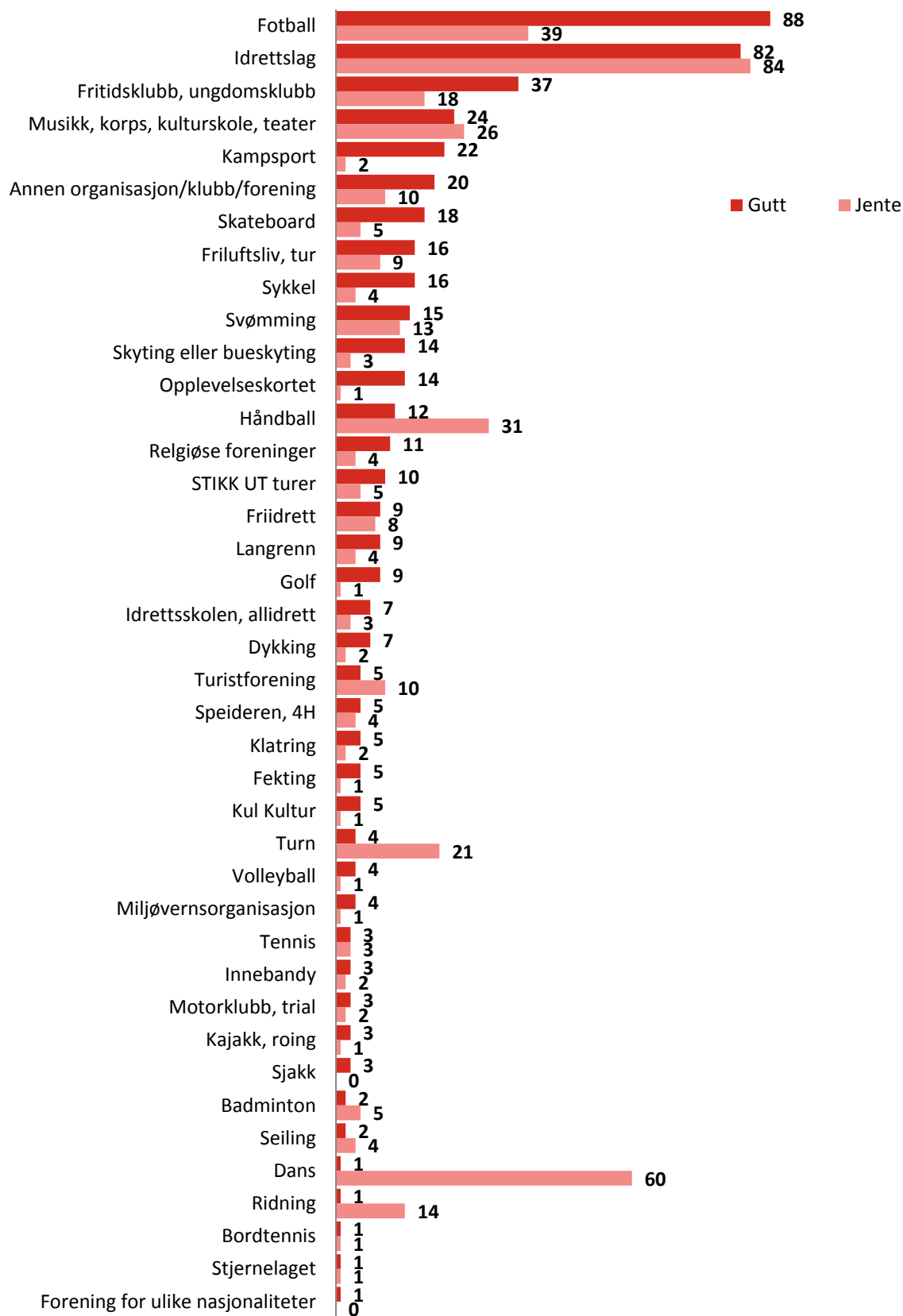
Respondentene ble spurt hvilke organiserte fritidstilbud de deltok i, resultatene for det samlede utvalget er fremstilt i figur 14. Det var flest respondenter som svarte at de deltok i idrettslag som samlebetegnelse. Av enkelt aktiviteter var det fotball, hvor 26 prosent av det samlede utvalget deltok, dans med 12 prosent oppslutning, fritidsklubb/ungdomsklubb med 11 prosent oppslutning og musikk/korps/kulturskole/teater med 10 prosent oppslutning, som var fritidstilbudene med størst deltakelse på undersøkelsestidspunktet.

Figur 14. Deltakelse i organiserte fritidstilbud blant alle elver (N=500) *.

* Spørsmålet lød: "Er du eller har du vært med i noen av disse fritidstilbudene?".

Fordelt på kjønn var det langt færre jenter enn gutter som deltok på fotball, men fotball var fremdeles den enkeltaktiviteten flest fra begge kjønn deltok i (figur 15). Ellers var det fritidsklubb/ungdomsklubb og musikk, korps, kulturskole, teater som var de fritidstilbudene flest gutter deltok i. Blant jentene var det dans, håndball og turn som kom etter fotball.

Figur 15. Deltakelse i organiserte fritidstilbud fordelt på kjønn (N=500) *.

* Spørsmålet lød: "Er du eller har du vært med i noen av disse fritidstilbudene?".

De 5 fritidstilbudene flest deltok i var:

Barn og unge med innvandrerforeldre:

1. Fotball – 35 prosent
2. Håndball – 23 prosent
3. Idrettslag, som samlebetegnelse – 20 prosent
4. Religiøse foreninger – 17 prosent
5. Fritidsklubb, ungdomsklubb – 14 prosent

Barn og unge med en utenlandsk forelder:

1. Idrettslag, som samlebetegnelse – 29 prosent
2. Fotball – 25 prosent
3. Musikk, korps, kor, teater – 19 prosent
4. Fritidsklubb, ungdomsklubb og andre organisasjoner, lag og foreninger – begge 17 prosent
5. Dans og kampsport – begge 11 prosent

Barn og unge med to norske foreldre:

1. Idrettslag, som samlebetegnelse – 38 prosent
2. Fotball – 27 prosent
3. Dans – 15 prosent
4. Fritidsklubb, ungdomsklubb – 12 prosent
5. Musikk, korps, kor, teater – 10 prosent

Fotball og idrettslag var det flest oppga at de deltok på av organiserte fritidstilbud. Videre var også fritids-/ungdomsklubb og kulturaktiviteter som musikk, korps, kor og teater blant de 5 fritidstilbudene flest deltok i.

Tabell 6. Deltakelse i idrettslag (N=454) *.

	Barn og unge med innvandrereforeldre	Barn og unge med en utenlandsk forelder	Barn og unge med to norske foreldre
	N=30	N=34	N=390
	%	%	%
Ja, jeg er med nå	20	29	38
Nei, men jeg har vært med tidligere	33	24	21
Nei, har aldri vært med	47	47	41

*Spørsmålet lød: "Er du eller har du vært med i noen av disse fritidstilbudene? Idrettslag?".

I tabell 6 er deltakelse i idrettslag presentert fordelt på gruppene. Det var høyest deltakelse i idrettslag på undersøkelsestidspunktet blant barn og unge med to norske foreldre, og lavest deltakelse blant barn og unge med innvandrereforeldre. Det var noe flere barn og unge med innvandrereforeldre som hadde deltatt tidligere men sluttet. Det var omtrent like stor andel i de ulike gruppene som aldri hadde deltatt i idrettslag, og dette gjaldt mellom 40 og 50 prosent av gruppene. Våre funn stemmer overens med tidligere forskning i gruppen barn og unge med innvandrere, mens deltakelsen blant barn og unge med to norske foreldre tidligere er funnet å være noe høyere (Strandbu, 2007).

Tabell 7. Deltakelse i fritidsklubb, ungdomsklubb (N=444) *.

	Barn og unge med innvandrereforeldre	Barn og unge med en utenlandsk forelder	Barn og unge med to norske foreldre
	N=29	N=35	N=380
	%	%	%
Ja, jeg er med nå	14	17	12
Nei, men jeg har vært med tidligere	10	6	11
Nei, har aldri vært med	76	77	77

*Spørsmålet lød: "Er du eller har du vært med i noen av disse fritidstilbudene? Fritidsklubb, ungdomsklubb?".

Deltakelsen i fritidsklubb og ungdomsklubb var relativt jevn mellom gruppene. Resultatene for gruppene er presentert i tabell 7.

Tabell 8. Deltakelse i musikk, korps, kulturskole, kor, teater (N=458) *.

	Barn og unge med innvandrerforeldre	Barn og unge med en utenlandsk forelder	Barn og unge med to norske foreldre
	N=29	N=36	N=393
	%	%	%
Ja, jeg er med nå	14	19	10
Nei, men jeg har vært med tidligere	7	19	24
Nei, har aldri vært med	79	62	66

*Spørsmålet lød: "Er du eller har du vært med i noen av disse fritidstilbudene? Musikk, korps, kulturskole, kor, teater?".

Andelen som deltok i musikk, korps, kulturskole, kor og teater aktiviteter var lav i gruppene (tabell 8). Det var flest i gruppen barn og unge med en utenlandsk forelder som deltok i slike fritidstilbud på undersøkelsestidspunktet (19 prosent mot 14 og 10 prosent). Flere enn 3 av 4 barn og unge med innvandrerforeldre hadde aldri deltatt på musikk, korps, kulturskole, kor eller teater. I de andre gruppene var andelen som aldri hadde deltatt på over halvparten. Resultatene er presentert på gruppenivå i tabell 8.

DELTAKELSE I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD DEN SISTE MÅNEDEN

For å se nærmere på om elevene jevnlig deltar på organiserte fritidstilbud ble de spurt om hvor mange ganger den siste måneden de har vært med på ulike fritidstilbud. Resultatene er fremstilt i tabell 9.

Tabell 9. Deltakelse i organiserte fritidstilbud den siste måneden *.

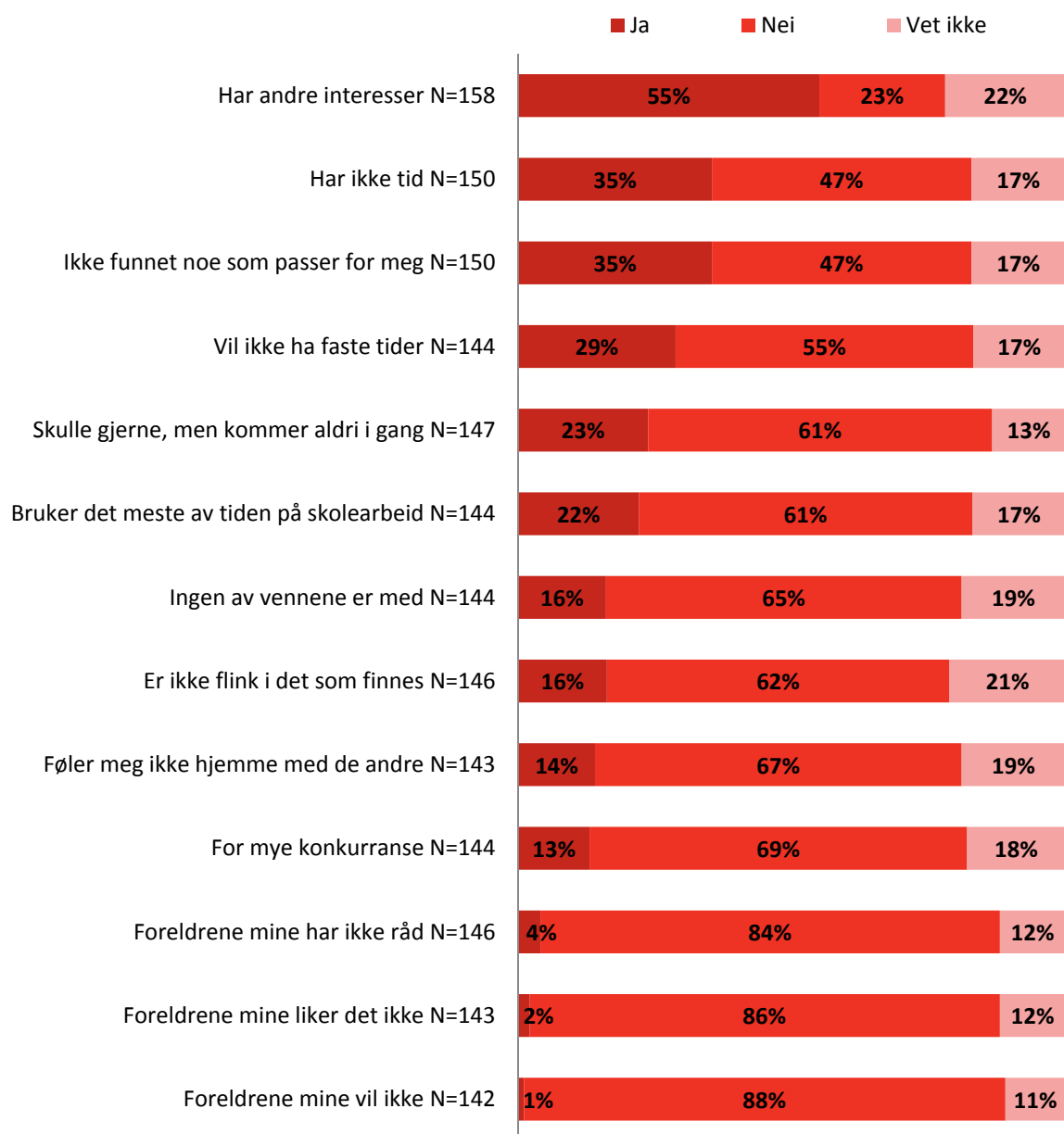
	Ingen ganger	1-2 ganger	3-4 ganger	5 ganger eller oftere	N
	%	%	%	%	
Idrettslag					
Barn og unge med innvandrerforeldre	40	10	17	33	30
Barn og unge med en utenlandsk forelder	34	10	0	56	32
Barn og unge med to norske foreldre	36	10	8	46	373
Motorklubb					
Barn og unge med innvandrerforeldre	100	0	0	0	21
Barn og unge med en utenlandsk forelder	93	0	0	7	27
Barn og unge med to norske foreldre	97	1	1	1	300
Fritidsklubb, ungdomsklubb					
Barn og unge med innvandrerforeldre	77	23	0	0	22
Barn og unge med en utenlandsk forelder	78	14	4	4	27
Barn og unge med to norske foreldre	87	6	3	4	306
Religiøs forening					
Barn og unge med innvandrerforeldre	91	5	5	0	22
Barn og unge med en utenlandsk forelder	100	0	0	0	26
Barn og unge med to norske foreldre	97	2	0	1	295
Musikk, korps, teater, kulturskole					
Barn og unge med innvandrerforeldre	81	0	19	0	21
Barn og unge med en utenlandsk forelder	74	11	4	11	27
Barn og unge med to norske foreldre	84	6	6	4	310
Annen organisasjon, lag eller forening					
Barn og unge med innvandrerforeldre	86	5	9	0	21
Barn og unge med en utenlandsk forelder	66	17	10	7	29
Barn og unge med to norske foreldre	78	5	8	9	318

* Spørsmålet lød: "Hvor mange ganger den siste måned har du vært med på fritidstilbud som:".

Som vi ser av tabell 9 var det flest som deltok i fritidstilbud arrangert av idrettslag 5 ganger eller oftere den siste måneden før spørreskjemaundersøkelsen. Det vil si at de har deltatt på fritidstilbud i idrettslag gjennomsnittlig en gang i uken. I de andre fritidstilbudsgruppene er deltakelsen blant respondentene utvalget sjeldnere.

BEGRUNNELSE FOR IKKE Å DELTA I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD

Det er ulike grunner til at barn og unge ikke deltar i organiserte fritidstilbud. Vi spurte respondentene: "Dersom du ikke er med i noen fritidstilbud, hva er grunnen til det?". Respondentene krysset ja, nei eller vet ikke på en rekke påstander under dette spørsmålet, resultatene er fremstilt i figur 16.

Figur 16. Begrunnelse for ikke å delta i organiserte fritidstilbud blant alle elever *.

* Spørsmålet lød: "Dersom du ikke er med i noen fritidstilbud, hva er grunnen til det?".

Over halvparten av elevene svarte at de ikke deltok i organiserte fritidstilbud fordi de har andre interesser. Trettifem prosent av elevene svarte at de ikke deltok fordi de ikke hadde tid og like mange svarte at de ikke hadde funnet et fritidstilbud som passet for dem. Om lag en fjerdedel svarte at de ikke ønsket faste tider med fritidstilbud.

Det var svært få (henholdsvis 4, 2 og 1 prosent) som svarte at foreldrenes økonomi, at foreldrene ikke liker fritidstilbud eller at foreldrene ikke vil at barna skal delta var grunnen til at de ikke deltok i organiserte fritidstilbud.

Tabell 10 viser begrunnelser for ikke å delta i organiserte fritidstilbud fordelt gruppevis.

Tabell 10. Begrunnelse for ikke å delta i organiserte fritidstilbud *.

	Barn og unge med innvandrerforeldre	Barn og unge med en utenlandsk forelder	Barn og unge med to norske foreldre
	N=15	N=14	N=109
	%	%	%
Jeg har ikke tid	50	33	34
Jeg bruker det meste av fritiden min på skolearbeid	50	7	20
Jeg har andre interesser	47	57	55
Jeg vil ikke ha faste tider med fritidstilbud	33	7	31
Jeg skulle gjerne vært med, men kommer aldri i gang	29	21	22
Jeg er ikke flink til det som finnes av fritidstilbud	20	29	14
Jeg har ikke funnet en fritidstilbud som passer for meg	20	27	38
Ingen av vennene mine er med	20	7	17
Føler meg ikke hjemme sammen med de andre	13	7	15
Det er for mye konkurranse	13	7	14
Foreldrene mine har ikke råd til at jeg kan delta	13	7	3
Foreldrene mine vil ikke at jeg skal bruke tid til fritidstilbud	13	0	0
Foreldrene mine liker ikke at jeg er med i fritidstilbud	7	7	1

* Spørsmålet lød: "Dersom du ikke er med i noen fritidstilbud, hva er grunnen til det?".

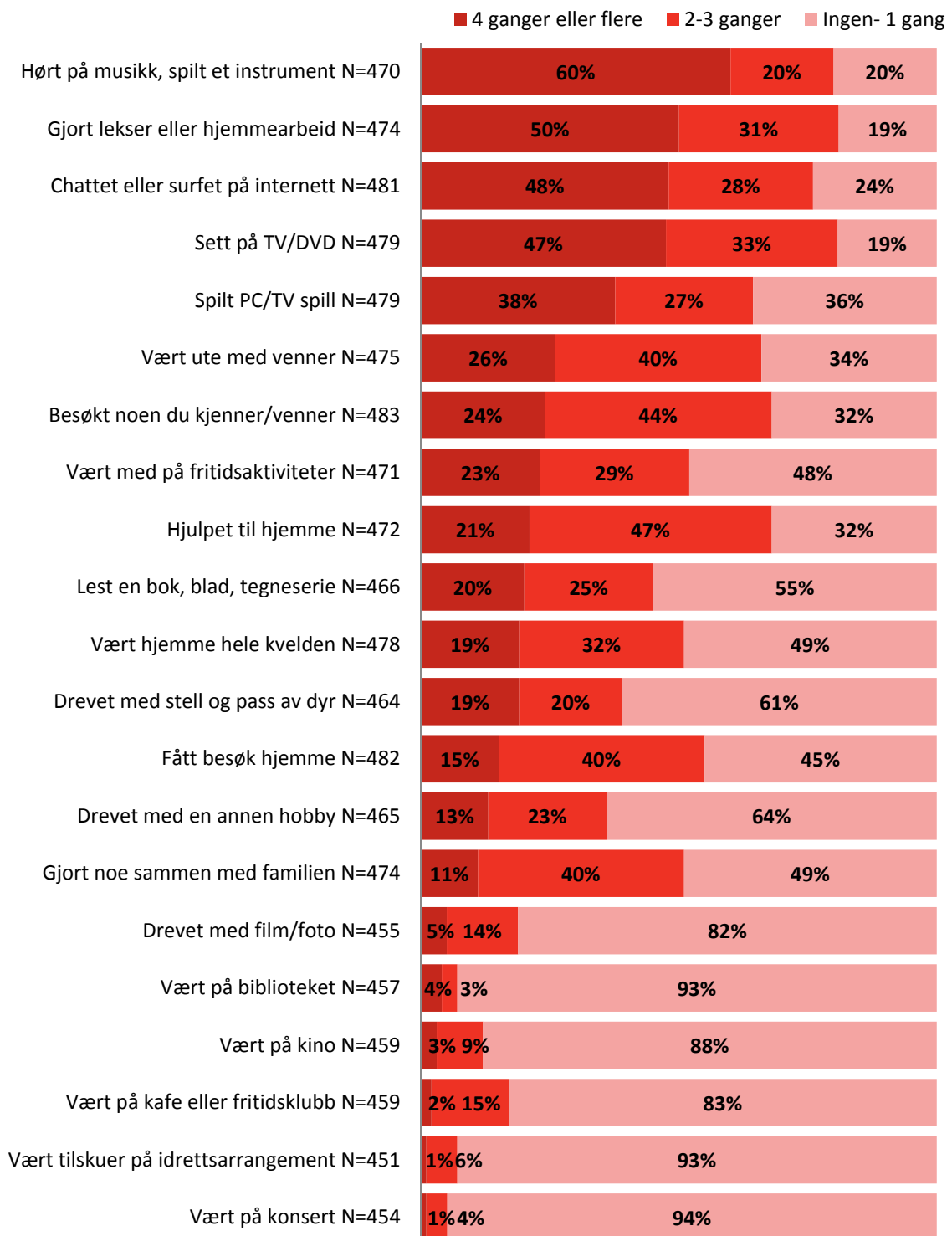
At elevene hadde andre interesser var en vanligere begrunnelse for hvorfor de ikke deltok i organiserte fritidstilbud i gruppene med en og to norske foreldre enn i gruppen med innvandrerforeldre. Halvparten av barn og unge med innvandrerforeldre svarte at de ikke deltok fordi de ikke hadde tid, og at de brukte det meste av tiden på skolearbeid. Det var svært sjelden at barn og unge – også de med innvandrerforeldre – oppga foreldrenes økonomi, at foreldrene ikke ønsker at det deltar eller at foreldrene ikke liker at de deltar som grunn til at de ikke deltar i organiserte fritidstilbud, selv om det var noe flere i denne gruppen sammenlignet med de andre gruppene. Hovedinntrykket er at det er mange og sammensatte grunner til at barn og unge ikke deltar i organiserte fritidstilbud, men at det ikke er markante forskjeller mellom gruppene.

BRUK AV FRITIDEN DEN SISTE UKEN

Til tross for at nærmere 70 prosent av det samlede utvalget svarte at de deltok i organiserte fritidstilbud på undersøkelsestidspunktet, var det i underkant av halvparten av utvalget som svarte at de hadde deltatt på slike aktiviteter mer enn en gang i uka den siste måneden. For å få et bedre innblikk i hva barn og unge hadde brukt fritiden til ble de spurt om hvor ofte de hadde gjort ulike aktiviteter den siste uken før spørreskjemaundersøkelsen. En svakhet med denne delen av kartleggingen var at deler av respondentene på 5. trinn uttrykte vanskeligheter med å tenke tilbake på den siste uken, da spørreskjemaundersøkelsen ble gjennomført på en tirsdag. Til tross for at dette ble gjennomgått i fellesskap på samtlige 5. trinn under datainnsamlingen, kan vi ikke utelukke at dette har ført til feilrapportering. Resultatene for bruk av fritiden er fremstilt i figur 17.

De fem aktivitetene som flest hadde gjort 4 ganger eller flere den siste uken før undersøkelsestidspunktet var: hørt på musikk eller spilt instrument, gjort lekser eller hjemmearbeid, chattet eller surfet på internett, sett på TV/DVD og spilt PC/TV spill.

De fem aktivitetene flest hadde gjort 2-3 ganger den siste uken var: hjulpet til hjemme, besøkt venner og kjente, vært ute med venner, fått besøk hjemme og gjort noe med familien og sett på TV/DVD.

Figur 17. Bruk av fritiden den siste uken blant alle elever 5. og 10. trinn *.

* Spørsmålet lød: "Hvor mange ganger den siste uka har du.....?".

Tabell 11 angir hvor stor andel av gruppene som har gjort ulike aktiviteter hvor mange ganger den siste uken.

Tabell 11. Bruk av fritiden den siste uken blant barn og unge gruppert etter foreldres nasjonalitet *.

	Ingen- 1 gang	2-3 ganger	4 ganger eller flere	N
	%	%	%	
Besøkt noen du kjenner/venner				
Barn og unge med innvandrerforeldre	28	50	22	32
Barn og unge med en utenlandsk forelder	33	31	36	36
Barn og unge med to norske foreldre	33	45	22	409
Fått besøk hjemme				
Barn og unge med innvandrerforeldre	34	34	32	32
Barn og unge med en utenlandsk forelder	33	47	20	36
Barn og unge med to norske foreldre	46	41	13	409
Lest en bok, blad, tegneserie				
Barn og unge med innvandrerforeldre	44	19	37	32
Barn og unge med en utenlandsk forelder	52	37	11	35
Barn og unge med to norske foreldre	56	25	19	394
Hørt på musikk, spilt instrument				
Barn og unge med innvandrerforeldre	23	23	54	30
Barn og unge med en utenlandsk forelder	30	17	53	36
Barn og unge med to norske foreldre	19	20	61	398
Vært ute med venner				
Barn og unge med innvandrerforeldre	30	34	36	33
Barn og unge med en utenlandsk forelder	28	33	39	36
Barn og unge med to norske foreldre	35	41	24	399
Vært med på fritidstilbud				
Barn og unge med innvandrerforeldre	43	23	34	30
Barn og unge med en utenlandsk forelder	51	37	11	35

Barn og unge med to norske foreldre	47	29	23	402
Gjort lekser eller hjemmearbeid				
Barn og unge med innvandrerforeldre	16	37	47	32
Barn og unge med en utenlandsk forelder	29	40	31	35
Barn og unge med to norske foreldre	18	29	53	400
Sett på TV/DVD				
Barn og unge med innvandrerforeldre	19	19	62	31
Barn og unge med en utenlandsk forelder	31	31	38	36
Barn og unge med to norske foreldre	18	35	47	406
Spilt PC/TV spill				
Barn og unge med innvandrerforeldre	15	21	64	33
Barn og unge med en utenlandsk forelder	28	33	39	36
Barn og unge med to norske foreldre	38	26	36	403
Chattet eller surfet på internett				
Barn og unge med innvandrerforeldre	16	19	65	31
Barn og unge med en utenlandsk forelder	39	11	50	36
Barn og unge med to norske foreldre	23	30	47	408
Vært på biblioteket				
Barn og unge med innvandrerforeldre	80	7	13	30
Barn og unge med en utenlandsk forelder	94	0	6	34
Barn og unge med to norske foreldre	94	3	3	389
Vært på kino				
Barn og unge med innvandrerforeldre	58	29	13	31
Barn og unge med en utenlandsk forelder	80	17	3	35
Barn og unge med to norske foreldre	91	7	2	389
Vært på kafe eller fritidsklubb				
Barn og unge med innvandrerforeldre	86	14	0	28
Barn og unge med en utenlandsk forelder	74	23	3	35
Barn og unge med to norske foreldre	84	14	2	392
Drevet med film/foto				

Barn og unge med innvandrerforeldre	70	27	3	30
Barn og unge med en utenlandsk forelder	80	9	11	35
Barn og unge med to norske foreldre	83	13	4	386
Vært på konsert				
Barn og unge med innvandrerforeldre	94	3	3	28
Barn og unge med en utenlandsk forelder	89	11	0	35
Barn og unge med to norske foreldre	95	4	1	387
Gjort noe sammen med familien				
Barn og unge med innvandrerforeldre	28	56	16	32
Barn og unge med en utenlandsk forelder	47	36	17	36
Barn og unge med to norske foreldre	51	39	10	401
Hjulpet til hjemme				
Barn og unge med innvandrerforeldre	9	47	44	32
Barn og unge med en utenlandsk forelder	25	50	25	36
Barn og unge med to norske foreldre	33	47	20	398
Vært hjemme hele ettermiddagen og kvelden				
Barn og unge med innvandrerforeldre	36	45	19	31
Barn og unge med en utenlandsk forelder	58	28	14	36
Barn og unge med to norske foreldre	49	31	20	405
Drevet med stell og pass av dyr				
Barn og unge med innvandrerforeldre	73	10	17	30
Barn og unge med en utenlandsk forelder	58	22	19	36
Barn og unge med to norske foreldre	61	20	19	394
Drevet med annen hobby				
Barn og unge med innvandrerforeldre	62	28	10	29
Barn og unge med en utenlandsk forelder	64	17	19	36
Barn og unge med to norske foreldre	65	23	12	394

* Spørsmålet lød: "Hvor mange ganger den siste uka har du.....?".

Våre funn viser at skjermrelaterte aktiviteter var blant de tre aktivitetene barn og unge i alle gruppene svarte at de hadde gjort flest ganger den siste uken før spørreskjemaundersøkelsen. Blant barn og unge med innvandrerforeldre var det kun skjermaktiviteter blant de tre aktivitetene respondentene hadde gjort flest ganger den siste uken.

Oppsummert i grupper de tre aktivitetene flest hadde gjort 4 ganger eller flere den siste uken:

Barn og unge med innvandrerforeldre:

1. chattet eller surfet på internett (65 prosent)
2. spilt PC/TV spill (64 prosent)
3. TV/DVD (62 prosent)

Barn og unge med en utenlandsk forelder:

1. hørt på musikk eller spilt instrument (53 prosent)
2. chattet eller surfet på internett (50 prosent)
3. vært ute med venner og spilt PC/TV spill (39 prosent)

Barn og unge med to norske foreldre er:

1. hørt på musikk eller spilt instrument (61 prosent)
2. gjort lekser eller hjemmearbeid (53 prosent)
3. sett på TV/DVD og chattet eller surfet på internett (47 prosent)

Videre var det en større andel barn og unge med innvandrerforeldre som hjalp til hjemme 4 ganger eller flere den siste uken enn i gruppene barn og unge med en eller to norske foreldre. Det var også vanligere i gruppen med innvandrerforeldre å gjøre noe sammen med familien et par ganger i uken enn i de andre gruppene. Hovedinntrykket er at det ikke er mange markante forskjeller i bruk av fritiden mellom gruppene, og at skjermaktiviteter er utbredt i hele utvalget.

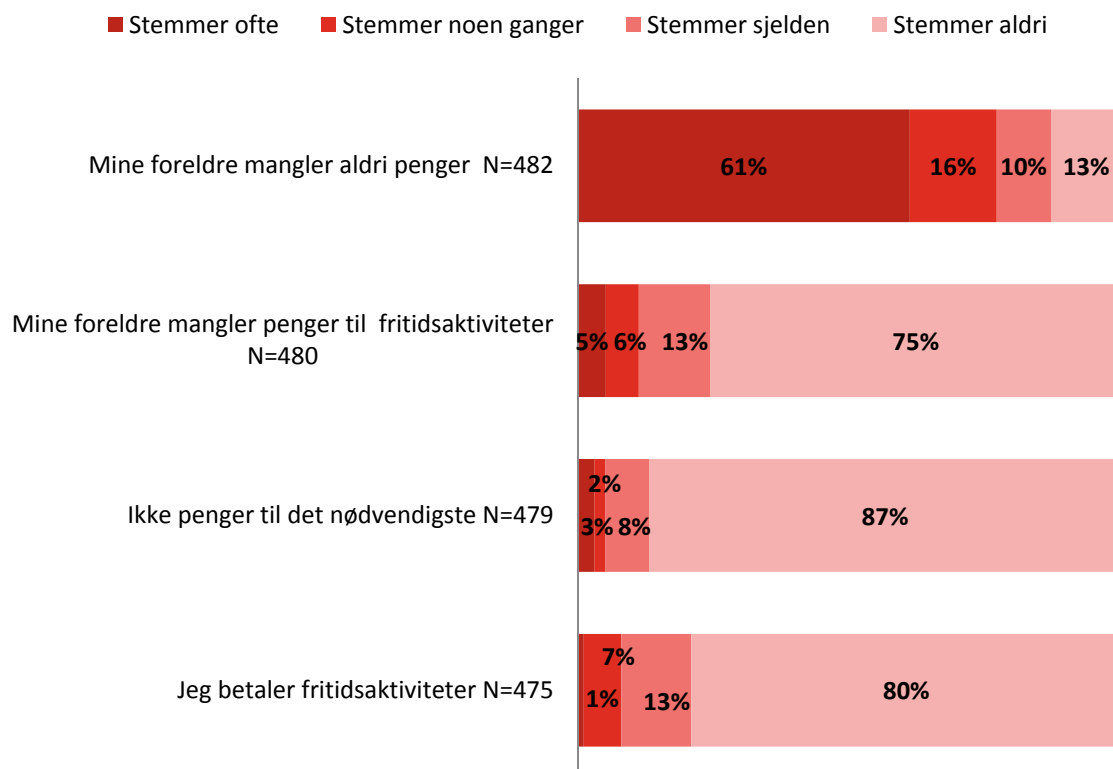
BARN OG UNGES SYN PÅ FAMILIENS ØKONOMI

I forprosjektet om levekår i Kristiansund fremkom det at familiens økonomi var en viktig faktor som nøkkelinformanter mente avgjorde hvem som falt utenfor organiserte fritidstilbud (Båtevik, 2010). Det er også tidligere vist at barn og unge fra familier med lav inntekt deltar i mindre grad i organiserte fritidstilbud, og at dette ofte rammer barn og unge av innvandrere (Sandbæk, 2004). For å undersøke om barn og unge i Kristiansund opplever at familien har utfordringer knyttet til økonomi ble respondentene bedt om å svare på hvor godt ulike påstander om økonomi passet til deres opplevelse av familiens økonomiske situasjon.

Økonomi er et utfordrende tema. Det er ikke sikkert barn og unge i utvalget hadde noe særlig kjennskap til familiens økonomi, da det sannsynligvis vil være varierende hvor mye foreldre

involverer sine barn i den økonomiske situasjonen i familien. Det kan også være at respondentene opplevde det som ubehagelig å besvare spørsmålet i nærværet av sine medelever eller av bekymring for konsekvenser. Det ble derfor i gjennomgangen av spørsmålet til elevene på 5. trinn lagt vekk på anonymitet og at man ikke måtte besvare spørsmålet om man ikke ønsket det. Det sto også uthevet i spørreskjemaet: "Husk at svarene dine er anonyme og at ingen vil få vite hva du svarer" sammen med påstandene knyttet til økonomi. Det var kun 4 prosent som ikke svarte på samtlige påstander.

Figur 18 viser resultatene for påstandene knyttet til familiens økonomi. Det var under 3 prosent av det samlede utvalget som opplevde at familien har økonomiske utfordringer som fører til at de har problemer med å betale for det nødvendigste. Det var derimot flere, til sammen 11 prosent, som opplevde at foreldrene ofte eller noen ganger manglet penger til fritidstilbud.

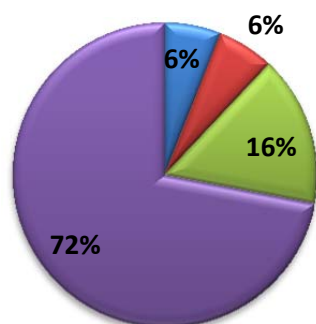
Figur 18. Barnas opplevelse av foreldrenes økonomi (N=479) *.

* Spørsmålet lød: "Hvor godt passer disse påstandene med din familie?".

Det var små forskjeller mellom gruppene i forhold til hvordan respondentene opplevde at familiens økonomi påvirker evnen til å betale for fritidstilbud. Mellom 11 og 17 prosent i gruppene svarte at påstanden "Mine foreldre mangler penger til å betale for ulike fritidstilbud jeg gjerne ønsker å delta i" stemte ofte eller noen ganger. Resultatene er fremstilt i figur 19.

Barn og unge med innvandrerforeldre

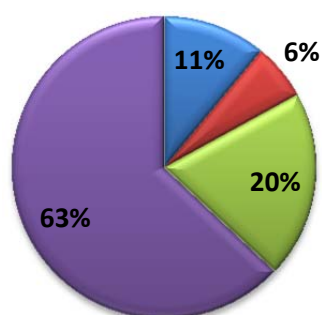
N=31

- Stemmer ofte
- Stemmer noen ganger
- Stemmer sjelden
- Stemmer aldri

Barn og unge med en utenlandsk foreldre

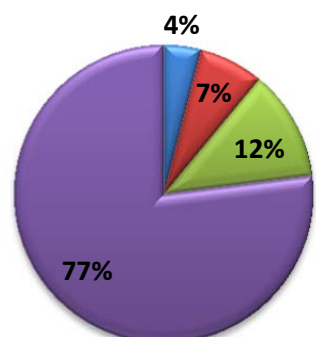
N=35

- Stemmer ofte
- Stemmer noen ganger
- Stemmer sjelden
- Stemmer aldri

Barn og unge med to norske foreldre

N=407

- Stemmer ofte
- Stemmer noen ganger
- Stemmer sjelden
- Stemmer aldri

Figur 19. Svar på påstanden: "Mine foreldre mangler penger til å betale for ulike fritidstilbud som jeg gjerne ønsker å delta i (idrett, musikkinstrumenter og andre aktiviteter)" i grupper etter foreldres nasjonalitet *.

* Spørsmålet lød: "Hvor godt passer disse påstandene med din familie?".

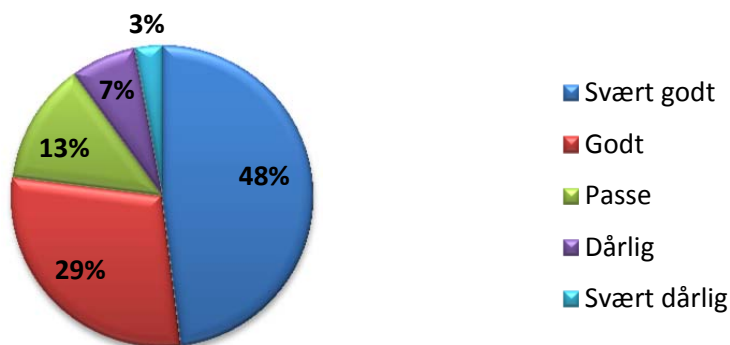
Det var noe vanligere at barn og unge med en utenlandsk forelder opplevde at foreldrene ofte manglet penger til å betale for det nødvendigste enn i de andre gruppene (11 prosent mot 3 prosent i gruppen barn og unge med innvandrerforeldre og 2 prosent i gruppen barn og unge med to norske foreldre, data ikke vist). Dette kan være påvirket av det lave antallet elever i gruppen og at enkelt svar har fått større utslag i materialet enn de gjør i den store gruppen barn og unge med to norske foreldre. Det er allikevel mulig at dette er en tendens i materialet med tanke på at det er omtrent like mange i gruppen barn og unge med innvandrerforeldre og barn og unge med en utenlandsk forelder.

TRIVSEL I NÆRMILJØET

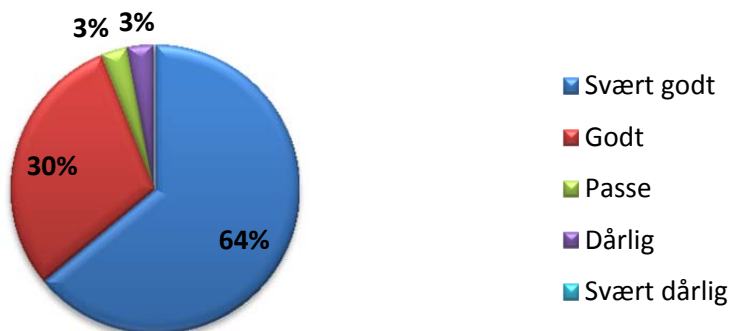
Tilgang til og deltakelse i organiserte fritidstilbud kan tenkes å ha sammenheng med hvor godt barn og unge trives i nærmiljøet. Over halvparten av respondentene i spørreskjemaundersøkelsen svarte at de trives svært godt i nærmiljøet, og bare 2 prosent trives dårlig eller svært dårlig (data ikke vist). Til sammen svarte 86 prosent av det samlede utvalget at de trives godt i nærmiljøet sitt (data ikke vist).

Når utvalget ble delt i grupper fant vi at det var færre barn og unge med innvandrerforeldre som svarte at de trives svært godt i nærmiljøet enn i de to andre gruppene (figur 20). Det var også flere barn og unge med innvandrerforeldre som dårlig og svært dårlig enn i de andre gruppene.

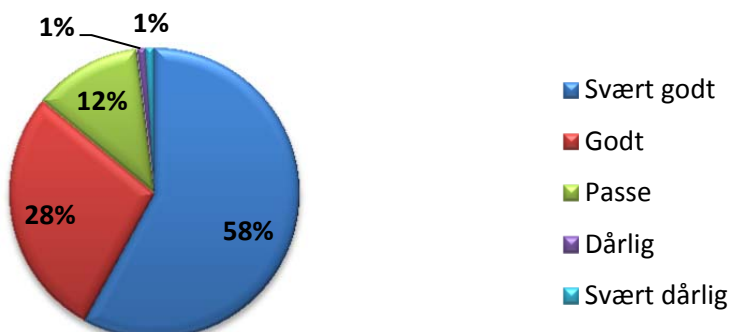
**Barn og unge med innvanderforeldre
N=31**

**Barn og unge med en utenlandsk forelder
N=36**

**Barn og unge med to norske foreldre
N=416**

Figur 20. Trivsel i nærmiljøet blant barn og unge gruppert etter foreldres nasjonalitet *.

* Spørsmålet lød: "Hvor godt trives du i nærmiljøet der du bor?".

Videre spurte vi om tilrettelegging av fritidstilbud kunne ført til bedre trivsel i nærmiljøet. Resultatene er vist gruppevis i tabell 12.

Tabell 12. Synspunkt på behov for tilrettelegging av fritidstilbud for økt trivsel (N=485)*.

	Barn og unge med innvandrerforeldre	Barn og unge med en utenlandsk forelder	Barn og unge med to norske foreldre
	N=34	N=36	N=423
	%	%	%
Ja	31	11	21
Nei	31	33	31
Vet ikke	38	56	48
Ikke besvart	2	0	16

* Spørsmålet lød: "Kunne mer tilrettelagte fritidstilbud føre til at du trivdes bedre i nærmiljøet?".

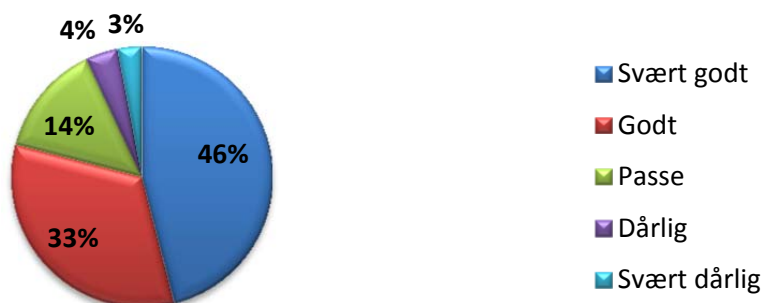
I det samlede utvalget svarte 21 prosent at mer tilrettelagte fritidstilbud hadde ført til bedre trivsel i nærmiljøet, mens 31 prosent svarte nei og resten ikke visste (data ikke vist).

Det var flest barn og unge i gruppen med innvandrerforeldre som svarte at tilrettelegging av fritidstilbud kunne ført til bedre trivsel i nærmiljøet (31 prosent, mot 11 og 21 prosent, tabell 12). Sett i sammenheng med funnene om trivsel i nærmiljøet hvor det fremkommer at færre barn og unge med innvandrerforeldre trives godt i nærmiljøet og flere trives dårlig i nærmiljøet i forhold til barn og unge i de andre gruppene kan dette tyde på at mer tilrettelagte fritidstilbud for denne gruppen kunne ført til bedre trivsel i nærmiljøet.

KJENNETEGN PÅ DE SOM HAR DELTATT I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD TIDLIGERE, MEN SLUTTET

Det som var kjennetegn på barn og unge i utvalget som hadde deltatt på organiserte fritidstilbud tidligere men sluttet var at over halvparten var gutter, over 90 prosent var født i Norge og hadde norske foreldre og 3 av 4 gikk på 10.trinn. Flere enn halvparten av de som hadde sluttet begrunnet det med at de hadde andre interesser. De fleste brukte mest tiden på å høre på musikk, spille instrument, samt chatte eller surfe på internett. Det var vanligere blant barn og unge som ikke lenger deltok i organiserte fritidstilbud å trives dårlig i nærmiljøet sammenlignet med resten av utvalget (figur 21 mot figur 20). Allikevel svarte kun en fjerdedel at tilrettelegging av fritidstilbud ville ført til bedre trivsel i nærmiljøet, og 67 prosent svarte at det heller ikke var andre fritidstilbud de kunne tenke seg i nærmiljøet.

Barn og unge som har deltatt tidligere N=134

Figur 21. Trivsel i nærmiljøet blant barn og unge som har deltatt på organiserte fritidstilbud tidligere *.

* Spørsmålet lød: "Hvor godt trives du i nærmiljøet der du bor?".

KJENNETEGN PÅ DE SOM ALDRI HAR DELTATT I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD

Dersom, en ser på utvalget samlet er de mest markante kjennetegnene på barn og unge som aldri har deltatt i organiserte fritidstilbud at det er gutter, de har to norske foreldre, går på 10. trinn og oppgir at de har andre interesser enn organiserte fritidstilbud. De svarte oftest at de hadde brukt mest tid den siste uken på å høre på musikk, spille instrument og se på TV/DVD. Færre av de som aldri har deltatt i organiserte fritidstilbud svarte at de trives svært godt eller godt i nærmiljøet sammenliknet med det samlede utvalget (figur 22 mot figur 20). Derimot var det ingen av de som aldri har deltatt som svarte at de trives dårlig eller svært dårlig, og omtrent halvparten trives passe i nærmiljøet sitt. Åtti prosent av de som aldri har deltatt svarte at det ikke var andre organiserte fritidstilbud de kunne tenke seg og kun 14 prosent svarte at tilrettelegging av fritidstilbud ville ført til at de trives bedre i nærmiljøet. Dette kan tyde på at de som aldri har deltatt heller ikke ønsker å delta, og at for de fleste kan grunnen til det være at de har andre interesser.

Barn og unge som aldri har deltatt N=16

Figur 22. Trivsel i nærmiljøet blant barn og unge som aldri har deltatt på organiserte fritidstilbud *.

* Spørsmålet lød: "Hvor godt trives du i nærmiljøet der du bor?".

I gruppen barn og unge med innvandrereforeldre var det 12 prosent som aldri hadde deltatt i organiserte fritidstilbud. Det som kjennetegnet dem som aldri hadde deltatt var at 3 av 4 ikke var født i Norge og 3 av 4 gikk på 5. trinn. De som aldri hadde deltatt i denne gruppen begrunnet det oftest med at de brukte det meste av tiden på skolearbeid, ingen av vennene deres var med, de hadde ikke tid og at de hadde andre interesser. I forhold til familiens økonomi var det mest påfallende kjennetegnet for dem som aldri hadde deltatt at halvparten svarte at det stemte ofte eller noen ganger at familien mangler penger til å betale for fritidstilbud de ønsker å delta på.

I gruppen barn og unge med en utenlandsk forelder var det kun en respondent som aldri har deltatt i organiserte fritidstilbud. Vi kan derfor ikke gå nærmere inn på kjennetegn ved denne personen. For gruppen barn og unge med to norske foreldre gjelder samme kjennetegn som i utvalget samlet.

RESPONDENTENES ØNSKER OM NYE FRITIDSTILBUD I NÆRMILJØET

I overkant av en fjerdedel av barn og unge i det samlede utvalget kunne tenke seg andre fritidstilbud enn de hadde tilbud om i nærmiljøet på undersøkelsestidspunktet. I et åpent spørsmål fikk respondentene anledning til forslå fritidstilbud. Blant svarene var det flere aktiviteter som allerede finnes i kommunen, men disse er kanskje ikke kjent for alle eller ikke tilgjengelig i alle deler av kommunen. Fritidstilbudene som ble foreslått var (antall ganger de ble nevnt): cheerleading (n=42), annen kampsport (boksing, bryting, karate, fekting, frifekting, kickboksing, selvforsvar, sverdfekting, wrestling) (n=22), basket (n=8), håndball (n=7), flere typer dans (hip hop, irsk dans, jazzdans, rytmisk sportsgymnastikk, swing) (n=6), paintball (n=6), trampoline (n=3), yoga (n=3), sirkus (n=3), bandøvelser (n=3), skyting (n=3), parkour (n=3), crossbow skyting (n=2), filmskole (n=2), fallskjerm (n=2), go-cart (n=2), jibbeklubb (n=2), innebandy (n=2), kunstskole (n=2), langrenn (n=2), ungdomsklubb (n=2), svømming (n=2), tennis (n=2), airsoft (n=2), bilcross (n=1), bodybuilding (n=1), bokklubber (n=1), bordtennis (n=1), lacross (n=1), crossfit (n=1), crosssykling (n=1), go-cart (n=1), dodgeball (n=1), baseball (n=1), free ridning (n=1), gamingsenter (n=1), journalist (n=1), kor (n=1), klatring (n=1), leirdueskyting (n=1), motorcross (n=1), freerun (n=1), RC-klubb (n=1), sangtimer (n=1), seilbrett (n=1), skateklubb (n=1), skjønnhetskonkurranse (n=1), slalom (n=1), skøyter (n=1), stuping (n=1), sykling (n=1), treningscenter (n=1), tur (n=1), ukulele (n=1), undervannsrugby (n=1), vannskuter (n=1) og voltige (n=1).

INNVANDRERFORELDRES SYN PÅ ORGANISERTE FRITIDSTILBUD

I dette kapitlet belyser vi innvandrereforeldres syn på deltakelse i organiserte fritidstilbud og hvilke faktorer som hemmer eller fremmer deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvandrereforeldre.

DELTAKELSE I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD BLANT BARN I INFORMANTFAMILIENE

Vi spurte foreldrene om deres egne barns deltakelse i organiserte fritidstilbud, hvilke aktiviteter de deltok i, barnas trivsel i aktivitetene og andre forhold knyttet til deltakelse og inkludering i organiserte fritidstilbud. I overkant av halvparten av barna i informantfamiliene deltok i organiserte fritidstilbud på undersøkelsestidspunktet. Videre kom det frem at ytterligere fire barn hadde uttrykt ønske om å delta på organiserte fritidstilbud. Foreldrene la mest vekt på å snakke om de yngste barna (under 15 år), selv om de har eldre barn som enda bor hjemme.

Aktivitetene barna i informantfamiliene deltok i var kulturskole (instrument), fotball, dans, svømming, turn, friidrett, boksing, håndball og/eller ballett. Flere deltok også på aktiviteter på skolen på kveldstid, hvor barna fikk anledning til å prøve ut ulike typer aktiviteter. Fotball, dans og svømming var også de organiserte fritidstilbudene vi fant at flest deltok på i spørreskjemaundersøkelsen. I tillegg til de organiserte fritidstilbudene var det en del som trente på treningssenter. Det var ikke alle foreldrene som virket å ha et helt avklart bilde om hva fritidstilbud var. Derfor ble det også nevnt aktiviteter i skoletiden og uorganiserte aktiviteter.

Det var noen få barn i informantfamiliene som ikke deltok i organiserte fritidstilbud, men som hadde vært med tidligere. Når foreldrene ble spurt om hvorfor barna sluttet, svarte de fleste at barna ikke likte aktiviteten eller at de hadde mistet interessen. En mor fortalte at barna deltok i konkurransepregede idretter med stor treningsbelastning i hjemlandet og at de ikke ønsker å delta i slike idretter her.

FORELDRENES SYN PÅ DELTAKELSE

I to av intervjuene var språket en såpass stor utfordring at det var vanskelig å få innsikt i foreldrenes syn på barns deltakelse i organiserte fritidstilbud. Men i resterende intervju, med unntak av ett, var foreldrene utelukkende positive til barns deltakelse i organiserte fritidstilbud. Foreldrene påpekte at deltakelse var viktig for barna.

De aller fleste var opptatt av at deltakelse i organiserte fritidstilbud var viktig for å bli integrert, lære seg språket, få seg venner, skape nettverk og forstå kulturen i Norge. Flere fortalte at aktivitetene var viktig for å få norske venner, noe de anså som positivt for barna. Det var også viktig for barna å være med på det andre barn gjør for ikke å bli utenfor, en mor fortalte:

«I blant når han ønsker å være med venner, er de ute på aktiviteter.»

Videre nevnte de aller fleste betydningene av fritidstilbud i forhold til å få barna ut, møte andre barn, være fysisk aktive og at dette var bra for helsen. En familie fortalte at de hadde liten plass hjemme, og at det var nødvendig for barna å komme seg ut for å røre på seg. Flere andre fortalte at barna var mye hjemme i starten etter at de kom til Norge, men at de etter hvert kom seg mer ut med venner, noe foreldrene var glad for. Det virket stort sett som om barn og foreldre var enige om deltakelsen i organiserte fritidstilbud. Der hvor det var uttalt uenighet kom det av den økonomiske situasjonen i familien.

I et av intervjuene var ikke synet på deltakelse i organiserte fritidstilbud utelukkende positivt. Faren som ble intervjuet mente også at deltakelse i organiserte fritidstilbud var viktig for å få kontakt med andre og bli selvstendig, men ville heller at barna skulle delta på musikk enn idrettsaktiviteter. Han opplevde at religionen var et hinder for deltakelse i enkelte aktiviteter, for eksempel kunne ikke hans barn synge eller danse i offentlighet på grunn av religionen deres. Religionen gjorde det spesielt vanskelig for jenter. Det var under intervjuet vanskelig å få tak i om barna dermed ikke deltok fordi foreldrene ikke ønsket det eller fordi de selv ikke ønsket det. Barna skulle imidlertid få begynne på håndball, og dette gjaldt da både jenter og gutter. En annen informantfamilie som kom fra samme land delte ikke dette synet. Der var alle barna med på idrettsaktiviteter, også datteren. Datteren var tidligere med på dans. Foreldrene nevnte ingenting i retning av synspunktene til den andre faren fra samme land. Denne familien fortalte tvert imot at fritidstilbud var viktig for at barna skulle bli opplært i norsk kultur *«selv om den er annerledes fra den vi er vokst opp i»*.

De fleste foreldrene la vekt på at barna måtte finne aktiviteter de selv likte. Flere var opptatt av betydningen av å gjøre noe man liker, og at det vil gi motivasjon til mer aktivitet. Flere som hadde barn som ikke deltok på undersøkelsestidspunktet fortalte at barna deres ikke hadde funnet noe de likte enda.

Selv om foreldrene opplevde at deltakelse i organiserte fritidstilbud var viktig for barna deres, var de også opptatt av at aktivitetene ikke kunne ta opp for mye tid. Skole og lekser hadde førsteprioritet og flere fortalte at det var behov for en balanse mellom aktiviteter hjemme og ute, familien måtte også prioriteres. En mor fortalte:

«Aktivitetene må ikke komme mellom barn og foreldre.»

Enkelte la også vekt på at barnas fritidstilbud hadde vært en arena for å få kontakt med andre foreldre, mens andre opplevde at det var vanskelig å få kontakt med andre foreldre på fritidstilbudene, særlig grunnet språkutfordringer.

En mor var spesielt opptatt av at fritidstilbudene skal være et sted for å lære, ikke for å leke. Hun mente at deltakelsen var viktig for å lære både sosiale og andre ferdigheter, ikke for å få venner. Moren var opptatt av at det skulle være god kvalitet på trener eller instruktøren i aktivitetene. Det var viktig for moren at fritidstilbudene ga mestringfølelse og gode holdninger, noe som hun mente var viktig for fremtidig arbeidsliv og selvfølelse. En annen mor fortalte at to av hennes barn var med og konkurrerte innen idretten sin, dette syntes hun var vel seriøst, men at det allikevel var viktig at de fortsatte med aktiviteten. En tredje mor fortalte at datterens deltakelse i fritidstilbud i Norge hadde vært viktig for å få henne til å glemme savnet etter faren og bekymringene med hans livssituasjon i hjemlandet.

FORELDRE OM BARNAS TRIVSEL I FRITIDSTILBUD

Foreldrenes syn på barnas trivsel i fritidstilbudene var overveiende positive. De fleste fortalte om barn som trivdes veldig godt og likte å delta. For noen virket det imidlertid som om det hadde tatt litt tid å komme dit. En mor fortalte at sønnen som hadde gjenopptatt samme aktivitet her som i hjemlandet hadde hatt utfordringer med språket som gjorde det vanskelig i starten.

En annen mor fortalte at sønnen hennes enkelte ganger opplevde ubehagelige situasjoner hvor barn ser på ham som annerledes, og at han synes dette var vanskelig. Det kom frem et par lignende historier i andre intervju som viste at selv om barna stort sett trives, har det til tider også vært litt vanskelig. Noen hadde barn som hadde prøvd å delta på en eller flere fritidstilbud, men som har sluttet fordi de «*likte seg ikke*». Ofte har det vært slik at de norske barna som deltok kjente hverandre fra før og holdt sammen, i tillegg opplevdes ulikt språk og forskjeller i kultur som en utfordring for barnas trivsel og inkludering i fritidstilbudene. For enkelte hadde det også vært vanskelig å se at norske barn hadde flere og andre ting enn dem.

Når vi spurte direkte om foreldrene opplevde at de og barna var blitt tatt godt i mot i fritidstilbudene var alle fornøyd med det. Foreldrene som utdypet dette mente at barna deres ble tatt godt imot, særlig av de voksne. En mor fortalte at sønnen hadde opplevd mobbing, men at det hadde skjedd på skolen og ikke på fritidstilbud. Hun mente dette var fordi: «*På fritidstilbudene teller det bare om du er god eller ikke*», og hun ga uttrykk for at det kan gjøre det til et fristed for enkelte.

Vi spurte også foreldrene om hvilke aktiviteter barna gjorde utenom skolen som ikke var organiserte. Det de nevnte var internett, TV titting og spill, øve på språk, fisketur, sjakk, Lego, tegning, skolearbeid, leke med venner, er med andre barn hjem, leser bøker, tur med hund, kino, badeland, ser på sport, bibliotek, svømming, plikter hjemme, bowling, skating, sykling og kirke. Mange av foreldrene mente at barna så for mye på TV og at deltakelse i organiserte fritidstilbud bidro til å redusere dette.

FAKTORER SOM FREMMER OG HEMMER DELTAKELSE I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD

En av hovedmålsettingene med denne intervjuundersøkelsen var å identifisere faktorer som fremmer og hemmer deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvandrerforeldre. Vi fant at mulighet for å prøve ut ulike fritidstilbud enten i skolen eller i de ulike fritidstilbudene var det flest opplevde fremmet deltakelsen i organiserte fritidstilbud. Økonomi derimot kom frem som den faktoren flest opplevde hemmet deltakelse.

Det kom frem ulike faktorer som bidrar til å hemme deltakelse blant barn og unge med innvandrerforeldre. Utfordringer knyttet til økonomi ble nevnt i samtlige intervju, og 19 av 18 informantfamilier opplevde dette som en utfordring for deltakelse. Dette var helt klart den mest fremtredende hemmende faktor for deltakelse. De fleste av barna i informantfamiliene som deltok i organisert fritidstilbud fikk dette støttet av NAV. Dersom familien ikke fikk støtte til alle barna, var det stort sett bare barna som de fikk støtte til som deltok i organisert fritidstilbud. Nesten samtlige av barna som deltok i organiserte fritidstilbud deltok derfor kun på en aktivitet. Nesten samtlige foreldre fortalte at både de og barna kunne ønske at de kunne delta på, eller i det minste prøve ut, flere aktiviteter. At barna ikke får prøvd ut ulike aktiviteter for å finne en de liker mente flere hemmet deltakelse, og for familiene i denne intervjuundersøkelsen var dette ikke mulig på grunn av økonomiske utfordringer. Blant annet fortalte to mødre om døtre som hadde lyst til å være med på ballett, men at de ikke hadde råd til at de kunne delta. Noen av barna var med på SFO og gjorde ulike aktiviteter der. Dette var helst de som nylig var ankommet, og foreldrene fortalte at det var fordi SFO var gratis det første året. En mor var opptatt av at kvaliteten på trenere og instruktører i aktivitetene må være bra dersom man skal betale for aktivitetene: «*Skal man betale må barna utvikle ferdigheter*».

Flere nevnte aktiviteter som barna hadde lyst til å være med på eller gjøre, som kino, var for dyrt for dem. Dette gjaldt både de som hadde barn som deltok i fritidstilbud og de som ikke hadde barn som deltok. Mange mente at fritidstilbudene var for dyre, både idrett og musikkrelaterte aktiviteter, og mente det var bedre om det var billigere eller gratis å delta. Andre fortalte at de godt kunne betale litt, men at det var vanskelig å betale mye. Det kommer også frem at store engangsbeløp var spesielt vanskelig. Rimeligere fritidstilbud eller bedre støtteordninger ville ført til at flere barn og unge av innvandrere hadde deltatt i organiserte fritidstilbud.

Utenom økonomi ble det nevnt andre faktorer som hemme deltakelse. En far fortalte om to barn som ønsket å delta på noe, men at det var vanskelig for foreldrene å avgjøre hva de kunne få lov til på grunn av konflikt med religion og kultur. Ett par foreldre fortalte at de hadde funnet frem til aktiviteter barna deltok på før de kom til Norge. En mor fortalte at hun i lengre tid måtte overtale datteren til å begynne med aktiviteten her fordi datteren var skeptisk til hvordan de andre barna ville ta imot henne, men etter hvert trivdes hun veldig godt.

Foreldrene var stort sett ikke deltagende i barnas aktiviteter. Noen fortalte at de fulgte barna til aktivitetene, mens andre ikke hadde noen tilknytning til deltakelsen. Når vi spurte mer rundt foreldrenes deltakelse var tid begrunnelsen som oftest ble oppgitt. En av mødrene i undersøkelsen var svært involvert i barnas aktiviteter og mente at foreldrene var avgjørende for barnas deltakelse.

Det var delte meninger om informasjonen om de organiserte fritidstilbudene var gode nok, og det var noe forskjellig hvor foreldrene hadde fått eller innhentet informasjon fra. Om lag en fjerdedel av foreldrene fortalte at de hadde fått informasjon via skolen, sammen med en informasjonsbrosjyre om ulike aktiviteter. Det varierte også noe hvor informativt foreldrene fant brosjyren og annen informasjon de hadde fått. En noe mindre andel fortalte at de selv hadde oppsøkt skolen eller en lærer for å få informasjon om en spesifikk aktivitet og slik fått hjelp til å komme i kontakt med aktiviteten. Dette hadde da vært aktiviteter barna deltok på i hjemlandet. Mange fortalte at barna selv fant ut om aktiviteter gjennom andre barn, eller at foreldrene hadde fått informasjon fra NAV. Tre familier hadde også fått eller skaffet seg informasjon gjennom andre foreldre, men dette kunne være vanskelig på grunn av språk.

Det var kun 3 av 19 familier som syntes at de hadde fått god nok informasjon om organiserte fritidstilbud. Flere mente at skolen skulle bidratt mer her. Av de som ikke hadde fått noen informasjon. Flere opplevde det som vanskelig å vite hvor og hvordan man kunne melde seg på de ulike aktivitetene. En informant oppsummerte helhetsinntrykket godt:

«Du må informere deg selv, du får ikke informasjon om ikke du finner den selv».

Foruten økonomi og informasjon var også avstanden til og fra fritidstilbudene en utfordring for de fleste. Flertallet av foreldrene hadde ikke førerkort, og enda færre hadde bil. Transportutfordringene sto tett forankret med de økonomiske utfordringene, flere fortalte at de ikke hadde råd til bil eller til å gjennomføre nødvendige reparasjoner på bilen, samt at utgiftene til busskort var for høye. Videre gikk det sjeldent busser som passet med tidene til aktivitetene og for enkelte gikk det i helgene ikke busser i det hele tatt. Dette gjorde det vanskelig å delta på aktiviteter som foregikk i helgene. Kun en informant kjørte sønnen regelmessig og hun forteller:

«Det går ikke uten meg, jeg kjører til begge aktivitetene, det er fire ganger i uken...».

En informant fortalte at sønnen ikke kom seg på alle treningene fordi de ikke hadde bil og ikke kunne følge ham på grunn av jobb. Sønnen sluttet etter hvert på aktiviteten. I et par av familiene hadde barna fått anledning til å sitte på med andre til og fra aktivitetene. Dette var avgjørende for at barna kunne delta på disse aktivitetene. De aller fleste barna i informantfamiliene deltok derfor på aktiviteter som var i gangavstand. De som hadde aktiviteter nærme nok til at barna kunne gå, virket mer fornøyd med tilbudet i nærmiljøet enn andre. Nærheten til fritidstilbudene var noe foreldrene var opptatt av når de fortalte om barnas muligheter for deltakelse:

«Det bør ikke være så langt å reise, burde gå uten bil».

Enkelte var bekymret for å la barna gå alene til og fra aktivitetene. Dette gjaldt spesielt for foreldre som kom fra krigsrammede land. I disse familiene var det ofte barna som beroliget foreldrene om at det er trygt å gå alene. Flere av barna gikk sammen med venner eller nabobarn til aktivitetene, og det virket som foreldrene synes det var en bedre løsning.

HVA KAN GJØRES FOR Å REKRUTTERE, INKLUDERE OG TILRETTELEGGE FOR DELTAKELSE?

Når vi spurte foreldrene om hva som kunne gjort det enklere for barna å delta på organiserte fritidstilbud var kostnaden med deltakelsen det som ble gjentatt. Fritidstilbudene til mange av barna i informantfamiliene ble dekket av NAV gjennom introduksjonsstønad, men dette gjorde det kun mulig for barna å delta på ett fritidstilbud. Mange mente at barna burde få prøve ulike aktiviteter gratis for å finne ut hva de liker, og at de kunne fått delta gratis på flere aktiviteter. En informant foreslår at det kunne vært gratis for de som ellers ikke har råd, men at det generelt kunne vært rimeligere for alle å delta på flere ting:

«En overkommelig pris er best» og «Det finnes mange aktiviteter, men trenger tid og økonomi».

Man får i flere av intervjuene kjenne på fortvilelsen til foreldrene i informantgruppen over at de ikke har økonomi som tillater deltakelse i organiserte fritidstilbud. Flere fortalte om fortvilte situasjoner hvor barna så gjerne vil delta i ulike fritidstilbud, men at foreldrene må si nei på grunn av kostnaden. Dette ble gjerne nevnt flere ganger i løpet av intervjuene. For flere hadde en oppdeling av innbetalingene forenklet den økonomiske situasjonen noe. Man får ikke inntrykk av at noen av informantene har diskutert sine økonomiske utfordringer knyttet til barnas deltakelse i fritidstilbud med andre enn eventuelt NAV. For flere kunne det derfor sikkert vært mulig å finne en løsning dersom det var dialog mellom foreldrene og ledelsen i de ulike aktivitetene om dette. Økonomiske utfordringer og behov for støtte gjelder for øvrig ikke bare kontingenter og avgifter men også klær og utstyr barna trenger for å delta i alt fra gymtimen på skolen til ulike fritidstilbud.

Selv om deltakelse i organiserte fritidstilbud ble gratis, rimeligere eller støttet av andre, ville fremdeles transport vært en utfordring for mange. Bidrag til busskort og treningstider som korresponderer med busstider ville bidratt til å forenkle denne utfordringen. Enkelte foreslår også organisert kjøring til aktiviteter. Å samle flere aktiviteter til samme sted er et annet forslag. I en familie løste de dette slik at alle tre barna må gå på den samme aktiviteten. Aktiviteten skjer da på samme sted og dag, slik at foreldrene får anledning til å følge alle barna til aktiviteten. En informant fortalte:

«Burde vært noe i gymsalen på skolen, da kunne ungene gå eller sykle dit».

Andre savnet mer informasjon og bedre kommunikasjon med skole og SFO. Flere mente at skolen kunne bidratt mer til barnas fritidstilbud gjennom opplegg hvor barna kan få prøve ut ulike aktiviteter over en periode for å finne ut hva de liker. Flere trakk frem opplevelseskortet som et viktig hjelpemiddel for at barna kunne få prøvd ut ulike aktiviteter. Ellers foreslås det å bruke en «besøksfamilie» for å forenkle deltakelsen i organiserte fritidstilbud, men også gjøre at barna blir kjent med andre barn utenfor organisert aktivitet. Kun om lag en fjerdedel av familiene i intervjuundersøkelsen var lite fornøyd med fritidstilbudene i nærmiljøet. Misnøyen var stort sett knyttet til manglende informasjon om aktivitetene samt avstanden og problemene med transport til og fra disse.

REFLEKSJONER FRA LÆRER I INNFØRINGSKLASSEN

Barn og unge som kommer til kommunen begynner først i innføringsklassen. Innføringsklassen er en aldersblandet klasse for elever mellom 6 og 13 år, bosatt i kommunen, med hovedfokus på norskopplæring. Klassen er delt i tre grupper, en klasse for førstetrinnselever, en klasse med elever fra 2. – 4.trinn og en klasse for 5. – 7.trinn. Hvor lenge barna er i innføringsklassen før de overføres til sin hjemskole, er avhengig av hvor raskt de lærer norsk, og kan variere fra 6 måneder inntil 2 år. Gjennomsnittlig er barna i innføringsklassen i 1 år. For mange er innføringsklassen deres første møte med andre barn, språk og norsk kultur. Vi har derfor snakket med en lærer i innføringsklassen om deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvandrerforeldre.

På undersøkelsestidspunktet var det 34 elever i innføringsklassen, fra 10 ulike språkgrupper. Av de 34 elevene fortalte læreren at 11 elever var med på organiserte fritidstilbud. Læreren hadde inntrykk av at barna som deltok på fritidstilbud syntes det var artig, at det var en aktivitet de var interessert i og at de selv hadde lyst til å drive med aktiviteten. Læreren opplevde at deltakelsen ofte handlet om interesse, men at skolen kunne bidra til å «pushe» på for å få elevene til å delta på fritidstilbud. Læreren hadde inntrykk av at de aller fleste barna ønsket å delta på fritidstilbud. Av de barna som hadde deltatt og deretter sluttet, var årsakene oftest at støtten fra NAV sluttet eller fordi barna og foreldrene ikke hadde fått tak i informasjon om flytting av treningstider og lignende.

Læreren hadde ikke inntrykk av at det var noen sammenheng mellom nasjonalitet og deltakelse i organiserte fritidstilbud, men mente at foreldrene ikke i tilstrekkelig grad var klar over hvor viktig deltakelsen er for integrering og språklæring. På foreldremøtene i innføringsklassen ble viktigheten av deltakelse i organiserte fritidstilbud tatt opp som et diskusjonstema. Vi spurte også etter læreren i innføringsklassens eget syn på hvorvidt foreldrene er involvert i barnas deltakelse i fritidstilbudene. Læreren kjente ikke til at noen foreldre var involvert i fritidstilbudene til barna, noe som stemmer overens med hva foreldrene selv fortalte i intervjuene.

I forhold til faktorer som kan hemme barnas deltakelse nevnte læreren økonomi, og at det er tungvint og vanskelig å organisere transport uten bil, samt at enkelte syntes det var vanskelig å finne frem til hvordan de skal komme seg til og fra aktivitetene på annet vis. Barna i innføringsklassen får dekket deltakelsen gjennom barnevernet eller NAV, og læreren fortalte at «*kostnadene stopper opp mye*» når støtten trekkes tilbake.

Prosjektet «KOMPIS» ble startet fordi man så at økonomien var en hemmende faktor for deltakelse for mange. Prosjektet er et opplegg hvor alle i 2. – 7. trinn får gratis fritidstilbud en gang i uka. Gjennom prosjektet kommer fritidstilbudene til skolen og presenterer seg, og barna blir tatt med ut i ulike fritidstilbud. Det vesentlige her er at barna blir fulgt til aktiviteten av noen fra KOMPIS-prosjektet og de snakker med foreldrene om aktiviteten og deltakelse og hjelper familien som helhet i gang. I tillegg har Røde Kors opplegg for målgruppen i sommerferiene. Læreren trekker frem at spesielt fotball og bryteklubber i kommunen har vært flinke til å integrere barn og unge av innvandrere, og at de har funnet løsninger rundt betaling når det har vært en avgjørende faktor for deltakelse.

Læreren i innføringsklassen var også enig med innvandrerforeldrene i intervjuene om at informasjonen rundt organiserte fritidstilbud burde vært bedre. Læreren hadde inntrykk av at den informasjonen foreldrene får, kommer via skolen. Læreren var i midlertid usikker på hvem som burde tatt større ansvar her, men at aktuelle steder å få informasjon fra kunne være skole, NAV og arbeidsgivere. Dette for å sikre at ingen faller utenfor. Et annet alternativ som ble foreslått var Senter for norskopplæring. Læreren mente det var viktig med direkte kontakt med foreldrene og et tettere foreldresamarbeid for å sørge for god nok informasjon:

«*Nok informasjon – informasjon er det viktigste på riktig måte på rett plass*».

FRIVILLIG SEKTOR OM DELTAKELSE FRA BARN OG UNGE MED INNVANDRERFORELDRE

I dette kapitlet presenteres resultater fra intervju med informanter på leder- og instruktørnivå i 10 frivillige lag og organisasjoner i Kristiansund kommune. Hovedtema var deltakelsen fra barn og unge med innvandrerforeldre i de ulike lag og organisasjonene, arbeid som gjøres for å rekruttere fra denne målgruppen, hvilke behov for bistand frivillig sektor opplever for å bedre legge til rette for deltakelse fra barn og unge med innvandrerforeldre og hvordan man kan samarbeide for å fremme dette.

DELTAKELSE BLANT BARN OG UNGE MED INNVANDRERFORELDRE

Informantene ble spurt om hvor mange barn og unge av innvandrere som deltok i deres organisasjon og om dette var stabilt eller hadde endret seg de siste årene. I de 10 frivillige organisasjonene som deltok hadde samtlige barn og unge med innvandrerforeldre blant sine deltakere.

Det var en fotballklubb som hadde flest barn og unge med innvandrerforeldre blant sine medlemmer. Deltakelsen ble beskrevet av både leder- og instruktørnivå som stabilt over flere år, og at dette var en gruppe med lite frafall. En annen fotballklubb hadde derimot få eller ingen barn og unge med innvandrerforeldre. Informantene selv mente at det hadde med bosetningsmønsteret i byen å gjøre, og at det bodde få innvandrerfamilier i kretsen til klubben som hadde lav deltakelse fra gruppen.

Dans var den aktiviteten i intervjuutvalget som hadde nest flest barn og unge med innvandrerforeldre. Denne aktiviteten opplevde en økning i deltakelse fra målgruppen. Organisasjonene som tilbød dans fortalte at de hadde flest jenter med innvandrerforeldre, men at det også var en økning i deltakelsen blant gutter med innvandrerforeldre.

Håndballklubben i utvalget hadde også en del barn og unge med innvandrerforeldre blant sine deltakere. Kampsport hadde tidligere hatt en høyere andel barn og unge med innvandrerforeldre, men hadde opplevd en reduksjon i deltakelsen fra denne gruppen de siste årene. En kampsporttrener fortalte at tidligere var 8 av 10 eliteutøvere hos dem barn og unge med innvandrerforeldre, mens det på undersøkelsestidspunktet kun var barn og unge med norske foreldre.

Informantene hadde svært positive erfaringer med å holde på barn og unge med innvandrerforeldre, og flere fortalte at det var vanskeligere å holde på barn med norske foreldre. Barn og unge med innvandrerforeldre ble ofte beskrevet ved å ha bedre oppmøtemoral og

mindre frafall, de kom seg godt inn i miljøene, var mer ivrige og disiplinerte, mer selvstendige og hadde bedre holdninger enn barn og unge med norske foreldre. Informantene er positive til deltakelse fra denne gruppen og en informant fra en idrettsorganisasjon uttalte:

«Barna er en suksess for organisasjonen, både sportslig og sosialt.»

Flere informanter påpekte at de mente at det er viktig for barn og unge med innvandrerforeldre å delta i organiserte fritidstilbud, og at organisasjonene bør ta et større ansvar for å inkludere dem. En informant uttalte:

«... det er utrolig viktig for nye barn å få være med i et miljø, få komme på skolen og ha vært med på noe med de andre.»

Organisasjonene var tydelige på at de ønsket å få med flest mulig barn og unge uavhengig av nasjonalitet eller bakgrunn. Organisasjonene hadde erfart at det å nå ut til innvandrerforeldre var en del av utfordringen med å inkludere barn og unge fra målgruppen. Bedre informasjonsflyt mellom organisasjonene og innvandrerforeldrene var et viktig moment for informantene. Dette mente de ville gjøre det enklere for organisasjonene å informere om tilbudet sitt og tilrettelegge for barn og unge med ulike kulturelle, religiøse eller økonomiske behov.

De fleste organisasjonene hadde ikke fått innvendinger eller negative tilbakemeldinger om sine aktiviteter fra innvandrerforeldre. Men et par organisasjoner hadde opplevd utfordringer i forhold til holdninger i andre kulturer og religioner. En av informantene fortalte at det var utfordrende at ikke alle barn og unge med innvandrerforeldre kunne delta i ordinær aktivitet hos dem, og at de var usikre på hvilke holdninger som hindret dem i å delta og hva disse var grunnet i.

Til tross for at de fleste oppga å ha utelukkende positive erfaringer med barn og unge av innvandrere var det en informant som hadde opplevd enkelte barn og unge med innvandrerforeldre som noe utfordrende. Denne informanten fortalte at utfordringene bunnet ut fra andre holdninger til autoriteter enn hva man anså som vanlig i Norge, og at enkelte barn og unge dermed kunne oppfattes som respektløse ovenfor autoriteter i organisasjonssammenheng.

REKRUTTERING OG TILRETTELEGGING FOR BARN OG UNGE MED INNVANDRERFORELDRE

Ingen av de frivillige organisasjonene i intervjuutvalget hadde særegen rekruttering rettet mot barn og unge med innvandrerforeldre. Derimot hadde både håndball, dans og kampsport hatt oppdrag for innføringsklassen hvor de presenterte sitt tilbud til målgruppen. En av organisasjonene som tilbyr dans hadde hatt opplegg i alle skolene som et tilbud gjennom kommunen. Dette så de var svært positivt også for de som foreløpig var uten norsk språk.

Instruktøren i denne organisasjonen hadde selv tenkt på hva som kan være mulig å gjøre for å rekruttere flere barn og unge med innvandrerforeldre, og informanten på ledernivå i samme organisasjon mente at organisasjonen absolutt var åpen for forslag til hvordan noe slik kunne legges opp.

En instruktør fra en kampsportorganisasjon fortalte at selv om de ikke har egne rekrutteringsprosedyrer ble barn og unge med innvandrerforeldre tatt godt imot hos dem. Denne instruktøren var tydelig opptatt av hvor viktig dette var, og fortalte at det å ta kontakt med foreldrene hadde vært viktig for dem og noe flere av organisasjonene burde bli flinkere til. En informant fortalte at de selv ikke arbeidet mot barn og unge av innvandrere, men at det var en annen organisasjon innen samme aktivitet «*som tar seg av dette*».

Organisasjonene i utvalget hadde stort sett utelukkende positive erfaringer med å rekruttere barn og unge av innvandrere. Informantene fortalte at barna blir integrert og glir inn i massen sammen med barna med norske foreldre. Det området hvor flest hadde opplevd utfordringer var i forhold til språk. Dette hadde ført til kommunikasjonsproblemer under aktivitet og rundt formidling av informasjon om aktiviteten til barn og unge, men spesielt til foreldrene. Flere fortalte at de ikke får kontakt med foreldrene og at skriftlig informasjon ikke blir forstått i hjemmet.

Flere informanter fortalte at innvandrerforeldre sjeldent eller aldri møtte opp på dugnader. De mente at dette delvis kunne henge sammen med språk og problemer i forhold til informasjonsutveksling. I en organisasjon hadde de opprettet noe de kalte for dugnadskonto som kunne brukes til å dekke treningsavgift, og i denne organisasjonen virket det som om det gikk fint å få med innvandrerforeldre også på dugnader. Vi spurte også informantene om hvordan det jobbes med å tilrettelegge for deltakelse blant barn og unge med innvandrerforeldre i deres organisasjon. Her var informantene noe delt i forhold til hvorvidt de mente det var behov for slik tilrettelegging.

Omtrent halvparten svarte at økonomi var en utfordring de hadde opplevd i forhold til deltakelse fra barn og unge med innvandrerforeldre. Det samme gjaldt for transport til og fra aktiviteter. Informantene uttrykte et ønske om å kunne hjelpe til ved slike utfordringer:

«Vi ønsker å tilrettelegge for alle, men mangler midler.»

Enkelte nevnte at det fantes løsninger hvor kommune eller andre organisasjoner kunne gå inn og bidra med økonomisk støtte til deltakelse for barn og unge som har behov for det. Derimot virket det uklart for informantene hva disse løsningene gikk ut på, hvem de gjaldt og hvordan de fungerte. En informant fortalte at de hadde vært i dialog med kommunen i forhold til problemstillingene med økonomi og deltakelse, og at de i hverdagen forsøkte å være kreative for

å finne løsninger for at alle skulle få anledning til å være med på selve aktiviteten, på reiser og arrangement. Hos enkelte tok de hensyn til de som ikke betalte for deltakelse i aktiviteten ved å la det passere i det stille. En informant var derimot mindre positiv til å bidra med hjelp til å løse økonomiske utfordringer, og uttalte at de ikke var interessert i å rekruttere barn og unge med innvandrerforeldre dersom de ikke kunne betale som alle andre. De hadde riktignok ikke kastet ut noen fra organisasjonen, men påpekte at de savnet sanksjonsmuligheter.

Flere informanter gjentok problemet med å få innvandrerforeldre med på dugnader. Flere uttalte at dette både kunne skyldes kommunikasjonsvansker, men også kulturforskjeller i forhold til frivillig arbeid. En informant stilte spørsmål ved om ikke dette skjedde fordi foreldrene selv ikke er godt nok integrert i samfunnet.

På bakgrunn av funn fra intervju med innvandrerforeldre spurte vi også om informantene hadde erfaringer med hvorvidt transport til og fra aktiviteter kunne være en utfordring for deltakelse blant barn og unge med innvandrerforeldre. Også her var informantene delt i sitt syn, hvor om lag halvparten ikke hadde opplevd at det hadde vært en utfordring, mens resten hadde opplevd utfordringer knyttet til transport. Flere informanter fortalte at innvandrerforeldre ikke deltok i felles transportopplegg, og en informant fortalte at trener/instruktør selv kjørte og hentet enkelte barn og unge ved aktiviteter som krevde transport.

Informantene var samstemte om at det informeres lite eller ingenting om tilretteleggingsmuligheter generelt og i deres organisasjon. En informant fortalte at det er nedfelt i organisasjonshåndboken at det ved spesielle forhold kan gjøres tilpasninger i forhold til kontingent, men at det ikke opplyses noe om dette. Flere fortalte at utfordringer kunne tas opp for diskusjon i styre/ledelse for å finne løsninger for den enkelte deltaker. Enkelte hadde inntrykk av at innvandrerforeldre selv visste at de kunne få hjelp til gjennom kommunen.

Flere informanter var usikre på hvor tydelig innvandrerforeldre og deres barn til syvende og sist er ovenfor organisasjonene om eventuelle økonomiske utfordringer. En informant fortalte om en enkeltepisode hvor instruktøren fulgte opp en deltaker som hadde sluttet, og fant ut at det var grunnet i økonomiske problemer uten at organisasjonen hadde fått beskjed om dette. Denne organisasjonen fant en løsning i samråd med deltakeren, men informanten påpekte at det kan være flere som slutter på grunn av økonomiske utfordringer uten at organisasjonene vet om det. Derfor burde det informeres bedre om tilretteleggingsmulighetene:

«Det er ikke sikkert at foreldrene vet at det finnes løsninger, eller at de kanskje ikke ønsker å være til bry. Det meste kan jo ordnes.»

BEHOV FOR BISTAND TIL REKRUTTERING OG TILRETTELEGGING

Informantene var noe delt i synet på om det er behov for bistand til rekruttering og tilrettelegging for barn og unge med innvandrerforeldre i deres organisasjon. De som opplevde behov for bistand mente at kommunen var den som burde bidra i større grad. Stort sett ønsket informantene mer informasjon om hvilke muligheter organisasjonene og familiene har for å få bistand fra kommunen. Enkelte mente at kommunen burde bidra mer til flerspråklig informasjon om deltakelse i organiserte fritidstilbud og at rekruttering av barn og unge med innvandrerforeldre burde være en del av integreringsarbeidet. En informant foreslo at kommunen skulle hatt en egen kontaktperson mot de frivillige organisasjonene og en egen pott for bistand til rekruttering og tilrettelegging for målgruppen. En annen mente at mer informasjon fra kommunen om hva organisasjonene selv kan gjøre ville bidratt til at de selv kunne arbeide mer aktivt med rekruttering og tilrettelegging av målgruppen.

Videre spurte vi informantene om hva de selv kunne gjort og ønsket å gjøre annerledes for rekruttering og tilrettelegging for barn og unge med innvandrerforeldre dersom forutsetningene var annerledes, for eksempel at de fikk ønsket bistand. De fleste informantene trakk da frem at de burde hatt mer og bedre informasjon om fritidstilbudet som var vinklet direkte mot innvandrerforeldre og deres barn. Flere ønsket å få til informasjon på flere språk, invitasjon til innføringsklassen på aktiviteter, felles samling med informasjon og presentasjon av organiserte fritidstilbud ved skolestart, samt henvendelser direkte mot minoritetsorganisasjoner med informasjon om organiserte fritidstilbud i kommunen.

INFORMASJON OM ORGANISERTE FRITIDSTILBUD

Sju av de 10 organisasjonene i utvalget informerte om sitt tilbud via egen hjemmeside, egen Facebookside og/eller via andre nettsider. Nesten samtlige brukte to eller flere av informasjonskanalene. Halvparten av organisasjonene hadde annonser i lokalavis, 4 brukte egne publikumsarrangement til å informere om tilbudet, 3 sendte ut informasjon via skole og barnehage i nærmiljøet, 2 brukte lokalradio og 1 hadde informasjon på kommunens nettside. Enkelte mente at det ikke var nødvendig å informere om tilbudet, men at et godt rykte og et godt miljø var vel så viktig:

«Rekruttering kommer av å ha et bra produkt å tilby, ikke store kampanjer.»

Den informasjonen som ble sendt ut fra organisasjonene på undersøkelsestidspunktet var rettet mot foreldre. Der organisasjonen hadde egne arrangement eller deltok i andre arrangement var informasjonen i større grad rettet seg mot barn og unge.

Samtlige av organisasjonene i utvalget hadde kun informasjon på norsk, og dette med flerspråklig informasjon var noe det ikke ble jobbet noe særlig med. Det var ikke prioritert i organisasjonene. Når det gjaldt kommunikasjon med innvandrerforeldre hadde organisasjonene

ulike måter å løse språkutfordringene på. Enkelte fortalte at de ofte hadde klart å løse dette ved at det var andre i organisasjonen som kunne det aktuelle språket. Disse fortalte at språkutfordringene rundt informasjon og kommunikasjon med innvandrerforeldre løste seg greit. Andre hadde gjort noen forsøk på å sende ut skriftlig informasjon på engelsk, men at dette ikke fungerte tilfredsstillende. En fortalte at han dro hjem til innvandrerforeldre, særlig muslimske foreldre fordi han hadde erfart at det var viktig for dem å bli kjent med ham og få tillit til ham dersom barna skulle delta på aktiviteten han ledet. I følge denne informanten fungerte denne tilnærmingen svært bra, ved at han da fikk aksept fra foreldrene.

SAMARBEID MELLOM FRIVILLIGE ORGANISASJONER

Ingen av organisasjonene hadde samarbeid med andre organisasjoner om rekruttering og tilrettelegging for barn og unge med innvandrerforeldre. To organisasjoner uttrykte spesielt ønske om å samarbeide med skole og innføringsklassen. En fortalte at de ønsket å få kontakt med utenlandske trenere, og at arbeidet med å få til dette allerede var iverksatt. Informantene ønsket stort sett mer samarbeid både med andre organisasjoner og også med andre aktører. En informant uttalte:

«Tror at dersom flere aktører går sammen, så kan vi få til mye bra her. Helhetlig plan gir større gjennomslagskraft.»

Kommunen trekkes frem av flest som en aktør de ønsket tettere samarbeid med. Flere savnet at kommunen ikke var mer aktiv og oppsøkende ovenfor de frivillige lag og organisasjonene. Flere mente at kommunen burde ha bedre oversikt over fritidstilbudene. Et forslag var å samle fritidstilbudene med kontaktinformasjon i en brosjyre og på kommunens nettsider. Informantene ønsket at kommunen mer aktivt delte ut informasjon og informerte om organiserte fritidstilbud til innvandrerforeldre. Det ble også nevnt at de frivillige organisasjonene ikke opplever at dette prioriteres i kommunen. Ellers ønsket informantene også bedre samarbeid med NAV. Særlig i forhold til økonomisk bistand til deltakelse i aktiviteter, men også for å informere innvandrerforeldre om fritidstilbud. Blant forslagene til samarbeidsområder ble det nevnt at organiserte fritidstilbud burde inngå i opplevelseskortet. Barn og unge burde i større grad få delta og prøve ut ulike aktiviteter for eksempel gjennom skole eller barnehage. Det burde settes opp egne introduksjonstimer hvor foreldrene kan være med å se på aktivitetene og bli kjent med instruktørene. Det ble foreslått at man setter ned et utvalg med representanter både fra kommunen og fra ulike frivillige organisasjoner som kan arbeide med dette.

FORVENTNINGER TIL DIALOGMØTE MELLOM FRIVILLIG, PRIVAT OG OFFENTLIG SEKTOR

Samtlige informanter var positive til å delta på dialogmøte mellom ulike aktører fra offentlig, privat og frivillig sektor for å bedre samarbeidet om rekruttering og tilrettelegging for barn og unge med innvandrerforeldre. Enkelte informanter hadde derimot noen forbehold om hva som fremmer nytteverdien av et slikt møte. Dette gikk ut på at alle aktørene må møte opp, at møtet

må føre frem til en felles strategi, og at møtet og strategien følges opp jevnlig blant annet gjennom årlige møter.

Informantene hadde forventninger til at dialogmøtet kan føre til bedre rutiner for informasjon og kommunikasjon med innvandrerforeldre om deltakelse i fritidstilbud og at organisasjonene selv kan få vite mer om hvordan de kan arbeide for å bedre rekruttering og tilrettelegging for deltakelse fra målgruppen. Dialogmøtet ble forventet å samle organisasjoner som ellers ikke møtes, slik at man sammen kan diskutere og finne gode løsninger for rekruttering og tilrettelegging for målgruppen. Informantene forventet også at møtet kan bidra til at man får raskere respons fra aktørene og kan komme raskere i gang med arbeidet mot målgruppen. Enkelte mente at dialogmøtet kan bidra til en bevisstgjøring om hvor viktig det er at barn og unge med innvandrerforeldre får anledning til å delta i organiserte fritidstilbud.

DIALOGMØTE MELLOM FRIVILLIG, PRIVAT OG OFFENTLIG SEKTOR

Totalt 36 personer møtte til dialogmøte mellom frivillig, privat og offentlig sektor i Kristiansund 4. september 2014 for å diskutere rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge, spesielt barn og unge med innvandrerforeldre, i organiserte fritidstilbud. Av disse var 12 fra frivillig sektor, 1 fra privat sektor og 23 fra offentlig sektor. Første halvdel av møtet besto av presentasjon av Levekårsprosjektet og KOMPIS prosjektet (prosjekt i innføringsklassen for økt deltakelse i organiserte fritidstilbud), samt resultater fra intervju med frivillig sektor presentert i forrige kapittel i denne rapporten. I andre halvdel av dialogmøtet ble de fremmøtte fordelt i grupper med minimum 2 personer fra frivillig sektor i hver gruppe. Gruppene fikk i oppgave å diskutere hvordan organisasjonen eller tjenesten de representerte kunne bidra i henhold til tre problemstillinger:

1. Hvordan kan din organisasjon bidra til rekruttering av utsatte barn og unge?
2. Hvordan kan din organisasjon bidra til tilrettelegging for utsatte barn og unge?
3. Hva bør en formell partnerskapsavtale mellom aktørene om inkluderende fritidstilbud til utsatte barn og unge inneholde?

Diskusjonene i gruppene gikk mer i retning av hva man i fellesskap kunne få til og hva de selv så behov for i forhold til å øke rekrutteringen, tilrettelegge og inkludere utsatte barn og unge enn en punktvis gjennomgang av problemstillingene. Det var engasjerte diskusjoner i alle gruppene og etter diskusjonen ønsket flere mer tid til å fortsette diskusjonene.

De fremmøtte var enige om at man burde unngå særordninger og heller tilstrebe å skape aktiviteter hvor alle kan delta så langt det er mulig. Det ville være bedre å satse mot å tilrettelegge for å inkludere barn og unge med innvandrerforeldre og andre utsatte barn og unge i ordinære tilbud. Informasjon ut til innvandrerforeldre fremsto som et kjerneområde i diskusjonene. Flere mente at det var for liten oversikt over hvilke fritidstilbud som fantes i kommunen og at dette burde samles i en brosjyre, samt på kommunens nettsider og Facebookside.

Det var ønskelig at kommunen tok ansvar for å skape en slik oversikt over de organiserte fritidstilbudene. Flere ønsket at denne informasjonen også inneholdt en kort beskrivelse av hva organiserte fritidstilbud er, hva deltakelse i fritidstilbud innebærer og annen praktisk informasjon som kanskje ikke er like selvsagt for de som ikke er født og oppvokst i Norge. Spesielt viktig var det med kontaktinformasjon til de ulike fritidstilbudene og hvordan barn og unge eller foreldrene kan komme i kontakt med og komme i gang med aktivitetene. Videre kom det frem at det er behov for å ha denne informasjonen på flere språk, og at den burde være tilgjengelig på flere steder og møteplasser som kommunens servicekontor, kulturetat, tildelingstjenesten, NAV, barnevern, skoler, bibliotek, idrettsråd, voksenopplæring og norskkurs. For å spre informasjon til både foreldre og barn og unge, samt gjøre det mulig for barn og unge å

prøve ut ulike aktiviteter ønskes en mer aktiv bruk av "Presentasjonsdagen" og felles aktivitetsdager/åpne dager.

Flere ønsket mer samarbeid med skole, og å bruke skolen som arena for informasjonsutveksling, aktivitetsutprøving og som lokale for gjennomføring av fritidstilbud. Skolens kontakt med innvandrereforeldre ble ansett som svært verdifull i forhold til å informere og motivere foreldrene til å få barna til å delta i organiserte fritidstilbud. Kontakten mellom skole og innvandrereforeldre ble også trukket frem for å skaffe mer informasjon om behov for tilrettelegging av aktiviteter som ikke fritidstilbudene var kjent med. Flere mente at fritidstilbudene selv burde bli flinkere til å invitere inn skoleklasser på alle trinn til aktiviteten for å prøve ut tilbudet, eller invitere seg selv inn på skolene for å presentere tilbudet sitt der.

Deltakerne på dialogmøtet hadde flere konkrete forslag til bistand eller støtte både mot utsatte barn og unge, men også som fritidstilbudene kunne benytte seg av for å rekruttere, tilrettelegge og inkludere flere utsatte barn og unge. Et av forslagene var en felles utstyrsbase/pool hvor det kunne være mulig for de som har behov for det å hente ut utstyr for å delta i ulike aktiviteter. Utstyrsbasen/poolen kunne vært lokalisert hos og samkjørt mellom kommunen, friluftsrådet, frivillighetssentralen eller Gode Verdier. Et annet forslag var å utvide bruken av Opplevelseskortet. Ved undersøkelsestidspunktet inneholdt Opplevelseskortet fem klipp per opplevelse og ga barn i 30 lavinntektsfamilier i kommunen tilgang til ulike aktiviteter (hos 8 ulike aktivitetstilbydere) sammen med en venn, familiemedlem eller andre. På dialogmøtet ble det foreslått å få flere fritidstilbud, helst alle, inn i Opplevelseskort-ordningen for å gi barn og unge et større spekter av aktiviteter og delta på eller prøve ut. Det var også ønskelig at flere utsatte barn og unge i kommunen skulle få Opplevelseskortet. For å realisere dette var det behov for å få næringslivet på banen i større grad. Utbredt bruk av og større utvalg av aktiviteter i Opplevelseskortet mente de fremmøtte kunne bidra til lavere terskel for utprøving av aktiviteter. Et annet alternativ var å opprette aktivitetsgrupper for utsatte barn og unge hvor de fikk anledning til å prøve ulike aktiviteter og hjelp til å komme inn i ordinære tilbud, slik det gjøres i KOMPIS-prosjektet i kommunen (KOMPIS: veldedig prosjekt i Kristiansund med formål om å støtte barn og unge, 0-18 år, som trenger ekstra hjelp for å få en bedre hverdag). Flere foreslo fadderordninger eller å adoptere KOMPIS-modellen på en eller annen måte slik at utsatte barn og unge får hjelp til å komme i gang med organiserte fritidstilbud.

Flere fra frivillig sektor hadde erfaring med at barn og unge med innvandrereforeldre og andre utsatte barn og unge kunne ha utfordringer med kostnadene knyttet til deltakelse i organiserte fritidstilbud. Flere hadde tatt ulike grep for å løse slike situasjoner, samtidig som det kunne oppleves som feil at noen betalte kontingent mens andre ikke gjorde det. Et forslag som ble diskutert på dialogmøtet var redusert kontingent for enkelte, og at det resterende beløpet av kontingenten ble dekket av ekstra midler fra kretsen, offentlig sektor og/eller næringslivet. Noen foreslo at de ekstra midlene kunne samles i en pott i kommunen hvor barn og unge, og deres familier eller fritidstilbudene selv kunne henvende seg etter behov.

Etter muligheter for samarbeid og behov for ekstern støtte og bistand for å øke deltakelsen fra målgruppen var diskutert, kom behovet for informasjonsspredning og informasjonsutveksling mellom aktørene og ut mot familiene frem igjen. Barnevernet, NAV, Gode Verdier, Opplevelseskortet og KOMPIS-prosjektet var aktører som allerede var etablert og som hadde enkelte av virkemidlene som ble forslått som bistand og støtte for familiene og fritidstilbudene. Flere var ikke kjent med mulighetene selv, og deltakerne på dialogmøtet var også usikre på hvor godt utsatte familier kjente til de ulike tiltakene og støtteordningene. Det kom frem at det var behov for informasjon om tiltak og støtteordninger ut til foreldre og ut til fritidstilbudene i kommunen. Flere savnet en koordinator i kommunen som hadde oversikt over organiserte fritidstilbud innenfor kommunegrensene, kontaktinformasjon til disse og generell informasjon om deltakelse i organiserte fritidstilbud, og som også kunne videreformidle informasjon om ulike tiltak og støtteordninger. En slik koordinator kunne fungert både som et bindeledd for samarbeid mellom frivillig, privat og offentlig sektor for å øke deltakelsen blant utsatte barn og unge, men også en informasjonsbank for barn, unge og familier. Flere mente at det var nødvendig at noen ble ansvarliggjort for å få bringe aktørene sammen, holde oppe politisk trykk på området og for å sørge for at arbeidet ble drevet fremover.

SAMHANDLINGSMODELL FOR ØKT REKRUTTERING, TILRETTELEGGING OG INKLUDERING AV UTSATTE BARN OG UNGE I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD

BAKGRUNN

Samhandlingsmodellen og partnerskapsavtalen er utviklet på bakgrunn av funn fra prosjektdel 1 og 2, samt tilbakemeldinger fra partene på dialogmøtet. Samhandlingsmodellen er utarbeidet for å forankre og tydeliggjøre samhandlingen mellom frivillig, privat og offentlig sektor for økt rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud. Samhandlingsmodellen skal forankres i en partnerskapsavtale mellom Kristiansund kommune og hver enkelt av samarbeidsaktørene fra frivillig, privat og offentlig sektor, og nye aktører kan kontinuerlig inkluderes i samhandlingsmodellen. I partnerskapsavtalen skal det defineres hva som ligger i rollene og hvilket konkret ansvar den enkelte aktør har. I praksis skal samhandlingsmodellen sikre at frivillig, privat og offentlig sektor samordner seg på tvers av områder og nivå for å nå et felles mål.

Kristiansund kommune vil da ha det overordnede ansvaret for å spre informasjon om samhandlingsmodellen og rekruttere aktører fra frivillig, privat og offentlig sektor inn i samarbeidet.

MÅL

Hovedmålet med samhandlingsmodellen er å forbedre og forsterke samhandlingen for å rekruttere, tilrettelegge og inkludere flere utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud.

Samhandlingsmodellen skal sikre samhandling og forplikte partene til å arbeide mot spesielt uttalte utfordringer som å få ut informasjon om fritidstilbud, tilretteleggings- og støtteordninger, løsninger for reduserte kostnader og transportutfordringer knyttet til deltakelse i organiserte fritidstilbud.

MÅLGRUPPE

Utsatte barn og unge, herunder barn og unge i lavinntektsfamilier, i vanskeligstilte familier, med spesielle behov og barn og unge med innvandrerforeldre.

KRITERIER FOR DELTAKELSE

Aktører og tjenesteytere fra frivillig, privat og offentlig sektor er ønsket inn i samhandlingsmodellen. Deltakelse i samhandlingen forutsetter inngåelse av partnerskapsavtale.

BESKRIVELSE AV AKTUELLE TILTAK

For å oppnå hovedmålet med samhandlingsmodellen er aktuelle tiltak:

- Årlige dialogmøter mellom partene, hva har fungert bra og hva er det behov for å endre for å nå målet med samhandlingen
- Opprette en stillingsandel for koordinator med ansvar for å følge opp arbeidet i samhandlingsmodellen, gjennomføring og oppfølging av tiltak og vurdering av måloppnåelse
- Partene arbeider sammen og hver for seg aktivt med å rekruttere aktører fra frivillig, privat og offentlig sektor inn i samhandlingen
- Vurdering av behov for og opprettelse av særegne tiltak rettet mot enkelte utsatte grupper
- Utarbeide rutiner for samarbeid mellom lag og organisasjoner i frivillig sektor og kommunale tjenester for barn og unge
- Fornyelse av partnerskapsavtale hvert 3. år med revisjon og justering av samhandlingsmodellen og partnerskapsavtalen
- Arrangere felles aktivitetsdager
- Opprette felles pott med ekstra midler og skaffe sponsorer til denne
- Opprette felles utstyrspool

VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE

Måloppnåelse i samhandlingsmodellen kan vurderes ut fra kvalitative og kvantitative vurderingsformer. Nedenfor følger en rekke punkt som sammen vil beskrive partenes felles måloppnåelse:

- Hva er brukernes vurdering av rekruttering, tilrettelegging og inkludering i organiserte fritidstilbud?
- Hvilke endringer i rekruttering, tilrettelegging og inkludering av målgruppen i organiserte fritidstilbudet har samhandlingsmodellen bidratt til?
- Beskriv hvordan tiltakene for økt rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud fungerer
- På hvilken måte er hovedmålet for samhandlingsmodellen ivaretatt?

Vurderinger av måloppnåelse kan vurderes ut fra hvilke endringer samhandlingen har ført til på en rekke områder. Dette kan settes opp i en tabell:

I hvilken grad har samhandlingsmodellen bidratt til en endring i rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud på følgende områder:

Tema	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Rutiner for samarbeid mellom frivillig, privat og offentlig sektor					
Rutiner for samarbeid mellom lag og organisasjoner i frivillig sektor					
Rutiner for samarbeid mellom kommunale tjenester for barn og unge og frivillig sektor					
Informasjonsmateriale (brosjyre, nettbasert) om deltakelse i organiserte fritidstilbud					
Oversikt (brosjyre, nettbasert) over organiserte fritidstilbud i kommunen					
Informasjonsmateriale (brosjyre, nettbasert) om tilretteleggingstiltak og støtteordninger for deltakelse					
Informasjonsmateriale (brosjyre, nettbasert) på flere språk					
Felles pott med midler til redusert kontingent					
Felles utstyrspool					
Koordinatorrolle som ivaretar samhandlingsperspektivet					

PARTNERSKAPSAVTALE

Forutsetninger for forslaget til partnerskapsavtalen var at hver enkelt aktør fra frivillig, privat og offentlig sektor skulle inngå avtale med kommunen. Partnerskapsavtalen forplikter partene til å arbeide mot et felles konkret mål. Partene forplikter seg til å gjennomføre eller bidra til gjennomføring av avtalte plikter og felles tiltak. Avtalen skal vare i en periode på 3 år for å skape en langsiktighet i arbeidet, men avtalen skal følges opp og justeres årlig etter dialogmøtet mellom partene. Kommunen hvor partnerskapsavtalen er forankret skal administrere avtalen, dette forutsetter at partnerskapsavtalen videreføres som sak til politisk behandling.

Innholdet i partnerskapsavtalen skal ha nytte for partene, og de skal selv ha innvirkning på innholdet i avtalen.

FORSLAG TIL PARTNERSKAPSAVTALE FRIVILLIG, PRIVAT OG OFFENTLIG SEKTOR:

SAMHANDLING FOR REKRUTTERING, TILRETTELEGGING OG INKLUDERING AV UTSATTE BARN OG UNGE I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD

Avtalen gjelder mellom Kristiansund kommune og:

BAKGRUNN

Deltakelse i organiserte fritidstilbud er viktig for integrering og inkludering av alle barn og unge i samfunnet. Partnerskapsavtalen skal sikre et godt og forpliktende samarbeid mellom aktører i frivillig, privat og offentlig sektor. Hensikten er å fremme rekruttering, tilrettelegging og inkludering av alle barn og unge i organiserte fritidstilbud, med særlig fokus på utsatte barn og unge.

Det forventes at partnerskapsavtalen skal fungere og brukes som et aktivt arbeidsverktøy og jevnlig revideres og justeres i forhold til endringer i behov og ettersom resultater som oppnås. Det er derfor viktig med en god dialog mellom partene i avtalen slik at alle bidrar til at avtalen brukes, tiltakene gjennomføres, løsninger identifiseres og avtalen utvikles i fellesskap.

FORANKRING

Partnerskapsavtalen skal forankres hos overordnet politisk og administrativ ledelse i Kristiansund kommune. Deltakelse i partnerskapsavtalen må forankres med vedtak i styre eller ledelse hos samtlige frivillige, private og offentlige aktører.

FORMÅL

Formålet med partnerskapsavtalen og samhandlingsmodellen er å forbedre og forsterke samhandlingen for å rekruttere, tilrettelegge og inkludere flere utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud. Ved å rette fokuset mot målgrupper som ikke så lett fanges opp av ordinære rekruttering og tilretteleggingstiltak i frivillig sektor kan partnerskapsavtalen bidra til å utjevne sosial ulikhet i helse.

Overordnet målsetting:

Å øke deltakelsen blant utsatte barn og unge, herunder barn og unge i lavinntektsfamilier, i vanskeligstilte familier, med spesielle behov og barn og unge med innvandrerforeldre.

Hovedstrategier:

- Bidra til god samhandling mellom partene som kan komme alle barn og unge til gode
- Skape et støttende og inkluderende miljø for alle barn og unge i Kristiansund
- Skape en forpliktelse om å arbeide mot felles målsettinger
- Iverksette tiltak og vedtak som viser tyngde og handlekraft i arbeidet
- Synliggjøre rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge som et viktig element i integrering i samfunnet
- Sikre at arbeidet rettes mot reelle utfordringer knyttet til deltakelse i organiserte fritidstilbud, som informasjonsspredning, kostnads- og transportutfordringer, og så langt det er mulig arbeide i tråd med kunnskap om hvilke tiltak som fungerer

Innsatsområder og tiltak i avtalen:

- Støtteordninger og tiltak rettet mot utfordringer knyttet til kostnader og transport
- Utvikle informasjon om organiserte fritidstilbud, kontaktinformasjon til fritidstilbudene og om tilretteleggings- og støtteordninger for deltakelse
- Bedre kommunikasjon med foreldre til utsatte barn og unge om deltakelse i organiserte fritidstilbud og behov for tilrettelegging for deltakelse
- Utvikle løsninger for utprøving av fritidstilbud
- Ved behov, utvikle særegne fritidstilbud rettet mot utsatte grupper barn og unge

Partnerskapsavtalen har flere fordeler:

- Den sikrer samhandling om felles mål, innsatsområder og felles tiltak
- Den legger til rette for erfaringsutvekslinger og kompetanseheving på tvers av sektorer, lag og organisasjoner
- Den pålegger partene forpliktelse til å ivareta rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud

FORPLIKTELSE

For å oppnå ovenstående mål forplikter partene seg til å bidra med følgende innsatsfaktorer:

Gjensidige forpliktelser:

- Partene skal sørge for å bidra til en gjensidig dialog
- Partene skal gjøre samarbeidet kjent både internt og eksternt
- Partene skal sørge for å holde hverandre oppdatert på relevante utviklinger
- Partene skal etter beste evne arbeide for å oppnå målet
- Partene skal legge til rette for systematisk og langsiktig arbeid for rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge

Kommunen forplikter seg til følgende:

- Bystyret må gjøre vedtak om samhandlingsmodellen og om at det skal være partnerskapsavtale
- Kommunen må iverksette minst et tiltak fra hvert innsatsområde årlig i avtaleperioden
- Kommunen skal oppnevne en koordinator for arbeide med rekruttering og tilrettelegging for deltakelse i organiserte fritidstilbud blant utsatte barn og unge
- Kommunen skal arrangere dialogmøte mellom frivillig, privat og offentlig sektor årlig
- Kommunen skal administrere avtalene og tiltakene knyttet til avtalen
- Kommunen skal organisere og systematisere informasjon om organiserte fritidstilbud i kommunen og gjøre denne tilgjengelig for alle innbyggerne, blant annet ved å ha deler av informasjonen på ulike språk og sørge for at informasjonen deles ut via instanser som har kontakt med fremmedspråklige

Andre innen offentlig sektor forplikter seg til følgende:

- Offentlig sektor må forankre arbeidet på styre- eller ledelsesnivå
- Offentlig sektor må bidra inn i minimum et tiltak fra hvert innsatsområde
- Offentlig sektor må delta på årlige dialogmøter og bidra aktivt på møtene
- Offentlig sektor må gi informasjon om egne tilbud og kontaktinformasjon til kommunen

Frivillig sektor forplikter seg til følgende:

- Frivillig sektor må forankre arbeidet på styre- eller ledelsesnivå
- Frivillig sektor må bidra inn i minimum et tiltak fra hvert innsatsområde
- Frivillig sektor må delta på årlige dialogmøter og bidra aktivt på møtene
- Frivillig sektor må gi informasjon om egne tilbud og kontaktinformasjon til kommunen

Privat sektor forplikter seg til følgende:

- Privat sektor må forankre arbeidet på styre- eller ledelsesnivå
- Privat sektor må bidra inn i minimum et tiltak fra hvert innsatsområde
- Privat sektor må delta på årlige dialogmøter og bidra aktivt på møtene
- Privat sektor må selv se muligheter for hvordan de kan bidra for å øke rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge

OPPFØLGING OG UTVIKLING AV AVTALEN

Det utvikles en handlingsplan med fokus på innsatsområdene i avtalen som revideres årlig. Avtalen skal bidra til at felles målsettingene oppnås i løpet av avtaleperioden.

Partene skal årlig utarbeide en kortfattet rapport som synliggjør deres måloppnåelse i henhold til avtalens innhold og målsettinger.

Tvister

Dersom det oppstår uenighet mellom partene vedrørende tolkning av denne avtalen, skal tvisten først forsøkes løst gjennom forhandlinger mellom partene. Løses ikke tvisten gjennom forhandlingene kan avtalen sies opp av partene.

AVTALEPERIODE

Denne partnerskapsavtalen er gyldig i perioden XXXXXXXX (minimum 3 år).

Avtalen kan sies opp skriftlig av en av partene med 6 måneders varsel.

Samtlige parter har rett til å si opp avtalen med umiddelbar virkning dersom avtalen blir vesentlig misligholdt, eller det er forhold ved en av partene eller avtalen som kan skade en av de andre partenes omdømme. Dette kan være at en av partene opptrer uetisk eller på annen måte skaper negativ omtale om en av de andre partene.

Underskrifter

Sted, dato: _____

For Kristiansund kommune

Navn:

Stilling:

For _____

Navn:

Stilling/verv:

HOVEDFUNN OG ANBEFALINGER

I dette kapittelet oppsummeres prosjektets hovedfunn. Avslutningsvis gis våre anbefalinger om det videre arbeidet for rekruttering, tilrettelegging og inkludering av barn og unge med innvandrerforeldre i organiserte fritidstilbud.

OPPSUMMERING AV HOVEDFUNN

Formålet med prosjektet var å fremskaffe kunnskap som kunne bidra til at barn og unge med innvandrerforeldre deltar i organiserte fritidstilbud på lik linje med andre barn og unge i Kristiansund kommune. I dette prosjektet har vi undersøkt:

- deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge med innvandrerforeldre
- innvandrerforeldres syn på barns deltakelse i organiserte fritidstilbud
- frivillig sektors arbeid for å rekruttere, tilrettelegge og inkludere barn og unge med innvandrerforeldre
- hvordan aktører fra frivillig, privat og offentlig sektor ser for seg at de kan bidra med for å bedre rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud.

Resultatene fra prosjektet har dannet grunnlaget for forslaget til samhandlingsmodell og partnerskapsavtale mellom frivillig, privat og offentlig sektor.

Kort oppsummering av hovedfunn:

- Nesten 3 av 4 barn og unge i Kristiansund kommune deltok i organiserte fritidstilbud, noe færre barn og unge med innvandrerforeldre
- Halvparten av jentene med innvandrerforeldre deltok i organiserte fritidstilbud, mens om lag 70 prosent av jentene med en eller to norske foreldre deltok
- Innvandrerforeldre er positive til deltakelse i organiserte fritidstilbud og anser det som viktig for integrering i det norske samfunnet
- Innvandrerforeldre opplever oftest utfordringer knyttet til å dekke kostnader, skaffe eller få informasjon og transport når det kommer til barnas deltakelse i organiserte fritidstilbud
- Lag og organisasjoner i frivillig sektor hadde ingen egen strategi eller tiltak rettet mot rekruttering, tilrettelegging og inkludering av barn og unge med innvandrerforeldre i sine fritidstilbud
- Lag og organisasjoner i frivillig sektor var utelukkende positive til deltakelse fra barn og unge med innvandrerforeldre, og tilrettela for deltakelse der det var kjente utfordringer med dette

- Under dialogmøtet mellom frivillig, privat og offentlig sektor ble det fremmet ønske om at kommunen tok mer ansvar og koordinerte samarbeidet om bedre rekruttering, tilrettelegging og inkludering av barn og unge
- Deltakerne på dialogmøtet vektla spesielt behov for utvikling av informasjonsmateriale på flere språk med oversikt over tilbud og kontaktpersoner, om støtte- og tilretteleggingsordninger, samt rutiner for spredning av informasjon om fritidstilbud

ANBEFALINGER

- Utvikle samhandlingsmodell og forpliktende partnerskapsavtale mellom aktører fra frivillig, privat og offentlig sektor på arbeidet med rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud
- Arbeide målrettet med informasjonsspredning og tilrettelegging i forhold til kostnader og transportutfordringer knyttet til deltakelse
- I den grad det er hensiktsmessig å arbeide for rekruttering, tilrettelegging og inkludering av utsatte barn og unge i ordinære tilbud, fremfor opprettelse av særegne tilbud

REFERANSER

Briseid, L. G. (2006). *Tilpasset opplæring og flerfaglig samarbeid. Fra lov til praksis*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Båtevik, F. O., Hanche-Dalseth, M. og Ouff, S. M. (2010). *Levekår i Kristiansund – et forprosjekt*. Høgskulen i Volda og Møreforskning Volda rapport nr. 1/2010.

Friberg, J.H. (2005). *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. Fafo-notat, 2005:16.

Friberg J.H. og Gautun H. (2007). *Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo*. Fafo-rapport, 2007:16.

Fylkesstatistikk Møre og Romsdal 2014 (2014). Møre og Romsdal fylkeskommune. Molde.

Halpern, A-M. (2008). *Levekårsprosjektet i Kristiansund – SSBs levekårsindeks*. Notat. Molde: Møre og Romsdal fylke.

Kavli, H. C. (2007). *En felles fritid? Livet etter skoletid blant barn og unge i Oslo*. Fafo rapport 22/2007.

Løvgren, M. (2009). *Unge funksjonshemmede. Selvbilde, sosial tilhørighet og deltakelse i fritidstilbud*. NOVA rapport nr. 09/2009.

Malterud, K. (2012). *Systematic text condensation: A strategy for qualitative analysis*. Scand J Public Health 40:795-805.

Meld. St. 6 (2012-2013). *En helhetlig integreringspolitikk*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2012.

NOU 2011:14 (2011). *Bedre integrering*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Regjeringen, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Sentrale begreper. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/integrering/midtspalte/sentrale-begreper.html?id=566423>

Sandbæk, M. (2004). *Barns levekår. Hva betyr familiens inntekt?* NOVA rapport 11/2004.

Statistisk sentralbyrå, befolkningsstatistikk, 2011. Innvandring og innvandrere. Hentet fra: <http://www.ssb.no/innvbef/>

Stefansen, K. (2004). *Fritid og sosial deltakelse*. I: Sandbæk M. (red): Barns levekår. Hva betyr familiens inntekt? 15-31. NOVA rapport 11/2004.

Strandbu, Å. og Bakken, A. (2007). *Aktiv Oslo-ungdom. En studie av idrett, minoritetsbakgrunn og kjønn*. NOVA rapport 02/2007.

Thorød, A.B. (2012). *Er det for dyrt? Om barns deltakelse og valg av organiserte fritidstilbud når familiens økonomi er svak*. Fontene forskning, 01/2012

Walseth, K. (2011). *Minoritetsjenter i idretten – Status og utfordringer*. I Hanstad D.V., Breivik, G., Sisjord, M.K. & Skaset, H.B. (2011). *Norsk idrett. Indre spenning og ytre press*. Oslo: Akilles.

VEDLEGG

Vedlegg A – Spørreskjemaundersøkelse 5. og 10. trinn om deltakelse i organiserte fritidstilbud

Vedlegg B – Intervjuguide innvanderforeldre om organiserte fritidstilbud

Vedlegg C – Intervjuguide frivillig sektor

Vedlegg D – Invitasjon til dialogmøte

Vedlegg E – Agenda dialogmøte

VEDLEGG A

Deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge

Bakgrunnsspørsmål

Er du gutt eller jente?

Gutt Jente

Hvilket klassetrinn går du i?

5. klasse 10. klasse

Hvor mange søsken har du?

Ingen 1 2 3 4 5 eller flere

Er du født i Norge?

Ja Nei

Om du ikke er født i Norge, hvor gammel var du når du kom til Norge?

Alder: år

Hvilke/hvilket land kommer dine foreldre fra?

☐ Norge	☐ Kina	☐ Tyskland
☐ Eritrea	☐ Kongo	☐ Algerie
☐ Somalia	☐ Polen	☐ Bosnia
☐ Irak	☐ Estland	☐ Kommer foreldrene
☐ Palestina	☐ Litauen	dine fra et annet land enn
☐ Iran	☐ Hviterusland	de som er nevnt her?
☐ Sudan	☐ Romania	(skriv inn:)
☐ Russland	☐ Albania	<input type="text"/>
☐ Etiopia	☐ Marokko	
☐ Afghanistan	☐ Spania	

Er far i arbeid nå?

Ja, hver dag
 Ja, noen dager i uka
 Er uten arbeid
 Er hjemme
 Går på skole/utdanning
 Annet:

Er mor i arbeid nå?

Ja, hver dag
 Ja, noen dager i uka
 Er uten arbeid
 Er hjemme
 Går på skole/utdanning
 Annet:

Fritiden

Er du, eller har du tidligere vært med i noen fritidsaktiviteter, som for eksempel idrettslag, kor korps eller liknende?

- Ja, jeg er med nå
 Nei, men jeg har vært med tidligere
 Nei, jeg har aldri vært med

Dersom du ikke lenger er med i noen fritidsaktiviteter, hvor gammel var du da du sluttet?

Alder: år

Hvor mange ganger siste måned har du vært med på fritidsaktiviteter som:

Sett ett kryss for hver linje

	Ingen ganger	1-2 ganger	3-4 ganger	5 ganger eller oftere
Idrettslag	☐	☐	☐	☐
Motorklubb.....	☐	☐	☐	☐
Fritidsklubb, ungdomslag	☐	☐	☐	☐
Religiøs forening.....	☐	☐	☐	☐
Musikk, korps, kor, teater, kulturskole	☐	☐	☐	☐
Annen organisasjon, lag eller forening.....	☐	☐	☐	☐

Er du eller har du vært med i noen av disse fritidsaktivitetene?

Sett ett kryss for hver linje

	Er med i	Har vært med i	Har ikke vært med
Fritidsklubb, ungdomsklubb	☐	☐	☐
Idrettslag	☐	☐	☐
Turn.....	☐	☐	☐
Innebandy	☐	☐	☐
Alpint, snowboard	☐	☐	☐
Langrenn	☐	☐	☐
Klatring.....	☐	☐	☐
Friidrett.....	☐	☐	☐
Bordtennis	☐	☐	☐
Sykkel.....	☐	☐	☐
Badminton	☐	☐	☐
Ridning.....	☐	☐	☐
Håndball.....	☐	☐	☐
Golf	☐	☐	☐
Sjakk.....	☐	☐	☐
Tennis	☐	☐	☐
Volleyball	☐	☐	☐
Fotball.....	☐	☐	☐
Kajakk, roing	☐	☐	☐
Svømming	☐	☐	☐
Dykking	☐	☐	☐
Seiling.....	☐	☐	☐
Skyting eller bueskyting.....	☐	☐	☐

	Er med i	Har vært med i	Har ikke vært med
Kampsport (karate, jiu-jitsu, taekwondo el)	☐	☐	☐
Dans	☐	☐	☐
Idrettsskolen, allidrett	☐	☐	☐
Skateboard.....	☐	☐	☐
Friluftsliv, tur	☐	☐	☐
Fekting	☐	☐	☐
Speideren, 4H	☐	☐	☐
Kristne eller andre religiøse foreninger	☐	☐	☐
Motorklubb, trail	☐	☐	☐
Musikk, korps, kulturskole, kor, teater	☐	☐	☐
Miljøvernorganisasjon.....	☐	☐	☐
Turistforening.....	☐	☐	☐
Forening for ulike nasjonaliteter (eritreisk forening, somalisk forening el.)	☐	☐	☐
Stjernelaget	☐	☐	☐
STIKK UT turer	☐	☐	☐
Opplevelseskortet	☐	☐	☐
Kul Kultur (ferieaktiviteter)	☐	☐	☐
Annen organisasjon/forening/klubb	☐	☐	☐

Er det andre fritidsaktiviteter du kunne tenke deg, enn de som finnes i dag?

Nei

Ja, hvilke:

Dersom du ikke er med i noen fritidsaktiviteter, hva er grunnen til det?

Sett ett kryss for hver linje.

	Ja	Nei	Vet ikke
Jeg har andre interesser	☐	☐	☐
Jeg har ikke tid.....	☐	☐	☐
Jeg skulle gjerne vært med, men kommer aldri i gang	☐	☐	☐
Jeg har ikke funnet en fritidsaktivitet som passer for meg.....	☐	☐	☐
Foreldrene mine vil ikke at jeg skal bruke tid til fritidsaktiviteter	☐	☐	☐
Jeg er ikke flink i det som finnes av fritidsaktiviteter.....	☐	☐	☐
Foreldrene mine har ikke råd til at jeg kan delta	☐	☐	☐
Jeg vil ikke ha faste tider med fritidsaktiviteter	☐	☐	☐
Ingen av vennene mine er med.....	☐	☐	☐
Det er for mye konkurranse	☐	☐	☐
Foreldrene mine liker ikke at jeg er med i fritidsaktiviteter	☐	☐	☐
Føler meg ikke hjemme sammen med de andre	☐	☐	☐
Jeg bruker det meste av fritiden på skolearbeid.....	☐	☐	☐

Hvor mange ganger den siste uka har du....?*Sett ett kryss for hver linje*

	Ingen- 1 gang	2-3 ganger	4 ganger eller flere
Besøkt noen du kjenner/venner	☐	☐	☐
fått besøk hjemme	☐	☐	☐
Lest en bok, blad, tegneserie	☐	☐	☐
Hørt på musikk, spilte et instrument	☐	☐	☐
Vært ute med venner	☐	☐	☐
Vært med på fritidsaktiviteter.....	☐	☐	☐
Gjort lekser eller hjemmearbeid	☐	☐	☐
Sett på TV/DVD.....	☐	☐	☐
Spilt PC/TV spill.....	☐	☐	☐
Chattet eller surfet på internett.....	☐	☐	☐
Vært på biblioteket	☐	☐	☐
Vært på kino	☐	☐	☐
Vært på kafe eller fritidsklubb.....	☐	☐	☐
Drevet med film/foto	☐	☐	☐
Vært på konsert.....	☐	☐	☐
Vært tilskuer på idrettsarrangement	☐	☐	☐
Gjort noe sammen med familien (tur, spill eller lignende)	☐	☐	☐
Hjulpet til hjemme (passet søsken/vasket/ryddet/laget mat osv)	☐	☐	☐
Vært hjemme hele ettermiddagen og kvelden.....	☐	☐	☐
Drevet med stell og pass av dyr	☐	☐	☐
Drevet med en annen hobby enn de som er nevnt over	☐	☐	☐

Om familien og nærmiljøet**Husk at svarene dine er anonyme og at ingen vil få vite hva du svarer.****Hvor godt passer disse påstandene med din familie?***Sett ett kryss for hver linje*

	Stemmer ofte	Stemmer noen ganger	Stemmer sjelden	Stemmer aldri
Mine foreldre mangler aldri penger til å betale for noen ting (fritidsaktiviteter, mat, husleie, klær)	☐	☐	☐	☐
Mine foreldre mangler penger til å betale for ulike fritidsaktiviteter som jeg gjerne ønsker å delta i (idrett, musikkinstrumenter og andre aktiviteter)	☐	☐	☐	☐
Mine foreldre har nesten ikke penger til å betale for det nødvendigste (mat, husleie, telefon)	☐	☐	☐	☐
Jeg betaler selv for mine fritidsaktiviteter	☐	☐	☐	☐

Hvor godt trives du i nærmiljøet der du bor?

Svært godt Godt Passe Dårlig Svært dårlig

Kunne mer tilrettelagte fritidsaktiviteter føre til at du trives bedre i nærmiljøet?

Ja Nei Vet ikke

Takk for at du tok deg tid til å svare!

VEDLEGG B

Intervjuguide:

Levekårsprosjektet i Kristiansund – deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge av innvandrere

Starter med en presentasjon.

Vi vil først takke dere for at dere har tatt dere tid til å komme hit for å snakke med oss.

Vi har spurt om du/dere, og andre foreldre som har flyttet til Norge, vil snakke med oss fordi vi ønsker å høre om barna deres deltar i organiserte fritidstilbud og hva dere synes om fritidstilbudene. Med fritidstilbud mener vi aktiviteter som er åpne for barn og unge, men som styres av voksne. Fritidstilbud foregår jevnlig på avtalte steder til avtalte tidspunkter, og de kan være arrangert både av frivillige organisasjoner, som idrettslag, eller av det offentlige, som ungdomsklubber. Eksempler på fritidstilbud er fotball, håndball, dans, korps, kor, teater, religiøse foreninger og andre foreninger. Når vi er ferdig med undersøkelsen håper vi at vi sammen med kommunen kan lage bedre fritidstilbud som barn og unge kan være med på i nærmiljøet der de bor.

Vi kommer til å stille dere noen spørsmål om fritidstilbud og det er ikke noe rett eller galt svar på spørsmålene, men vi vil gjerne at dere svarer det dere mener om spørsmålene vi stiller.

Undersøkelsen er anonym, så det er ingen som får vite hva dere har svart. Det er frivillig å delta på undersøkelsen, slik at dersom det er spørsmål dere ikke ønsker å svare på eller om dere ønsker å avslutte samtalen underveis bestemmer dere det selv. Under samtalen bruker vi en liste med spørsmål, slik at alle vi snakker med blir spurt om samme spørsmålene. Mens vi snakker skriver vi ned svarene dere gir oss.

1. Hvilket land er du/dere født i (nasjonalitet)?			
	a. Hvor lenge har du/dere bodd i Norge?		
	b. Hvorfor flyttet du/dere til Norge?		
	c. Er du/dere i arbeid her? Hvis ja, hvor stor stilling?		
	d. har dere flere barn?		

2.	Deltar noen av dine barn i organiserte fritidsaktiviteter?		
	a. Evt, hvilke? Vet du hvorfor de ønsker å delta?		
	i. Hvordan ble dere kjent med dette tilbudet?		
	i. Er dere som foreldre involvert i noen deler av aktiviteten?		

	iii. Hvordan trives ditt barn med denne/disse aktivitetene?	
	b. Hvis ikke, har de deltatt tidligere?	
	i. Vet du hvorfor de sluttet – begynte på noe annet?	
	c. Hvis de ikke har deltatt, vet du hvorfor de ikke deltar?	
3. Hva synes dere om aktivitetstilbudet i		

nærmiljøet/der dere bor?		
	a. Synes dere at/ Opplever dere å ha fått god nok informasjon om aktivitetstilbudet i nærmiljøet?	
	Synes dere at/ Opplever dere at dere blir tatt godt i mot i aktivitetstilbudene?	
4. Ønsker du at dine barn enten i større eller mindre grad skal delta i organiserte fritidsaktiviteter?		
	a. Kan du si noe om hvorfor du ønsker	

	det?	
	b. Er det forhold som gjør det vanskelig for barna å delta?	
	c. Er det noe som kunne gjort det bedre for barna å delta?	
	d. Hadde det vært bedre om det var gratis?	
5. Utenom organiserte fritidsaktiviteter hva bruker barna fritiden sin på?		

Er dere enig, du og barna, om hvordan de bruker fritiden?	
6. Tror du deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er viktig (har noen betydning)for barna trivsel og utvikling? a) hvorfor?	

Andre kommentarer/innspill?

VEDLEGG C

Intervjuguide frivillig sektor Levekårprosjektet

Telefonintervju med (verv/organisasjon):

Rekruttering og tilrettelegging for barn og unge av innvandrere	
Hvilken frivillig klubb/lag/organisasjon representerer du? <ul style="list-style-type: none">- Hvilke arbeidsoppgaver/ hva er ditt verv i klubben/laget/organisasjonen?	
Hvor mange minoritetsungdommer har dere i deres klubb/lag/organisasjon? <ul style="list-style-type: none">- Har dette antallet vært stabilt over flere år? Hvordan har evt. utviklingen vært de siste år?- Hvordan er kjønnsfordelingen?	
Hvordan jobbes det med rekruttering av barn og unge av innvandrere? <ul style="list-style-type: none">- Har de minoritetsungdommene dere har i deres klubb/lag/organisasjon tatt kontakt med klubben med ønske om å få være med, eller har klubben gjennomført en oppsøkende virksomhet?- Har dere en egen strategi/mål for dette?-	
Hvor og hvordan informerer dere om tilbudet dere har? <ul style="list-style-type: none">- Hva er viktige kanaler for rekruttering?- Hvem rettes informasjonen mot? Foreldre eller barn?- Finnes det informasjon på andre språk enn norsk? Hvilken type informasjon/ oppsøkende virksomhet har/gjør dere?	

<ul style="list-style-type: none"> - Har dere en strategi/mål for hvordan dere kan nå ut til barn og unge av innvandrere? 	
<p>Hvis det ikke jobbes med rekruttering, hvorfor ikke?</p>	
<p>Hvilke erfaringer har dere med å rekruttere barn og unge av innvandrere?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hva er vanskelig? - Hva er bra? - Hvordan opplever dere dette? - Dersom dere har opplevd innvendinger mot idrett fra foreldre: Hva har disse innvendingene vært begrunnet i? Fundert i religion? (Fundert i kulturelle oppfatninger knyttet til femininitet.) 	
<p>Hvordan jobbes det med tilrettelegging for deltakelse for barn og unge av innvandrere?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Har dere en egen strategi/mål for dette? - Transport/økonomi, annet? - Informasjon/kommunikasjon med foreldre? - Har du erfaring med om denne gruppen har spesielt behov for tilrettelegging når det gjelder: - Dugnadsarbeid? - Transport? - Økonomi/utgifter? - Evt. på andre områder? 	
<p>Hvor og hvordan informeres det om mulighet for tilrettelegging?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvem tar initiativ/ansvar? til tilrettelegging for enkeltpersoner/familier? Klubben/laget/organisasjonen, barna eller familien? - Tilrettelegging ifht kjønnsdelt aktivitet - Tilrettelegging ifht religiøse kleskoder - Tilrettelegging ifht utgifter 	

Hvis det ikke jobbes med tilrettelegging, hvorfor ikke?	
Hvilke erfaringer har dere med å holde på barn og unge av innvandrere? <ul style="list-style-type: none"> - Hva er vanskelig? Økonomiske forhold? Transport? Kulturelle eller religiøse holdninger/forskjeller? - Hva er bra? - Hvordan opplever dere dette? 	
Samarbeid med andre	
Hvordan jobbes det med samarbeid og koordinering i forhold til kommunikasjon og informasjon med innvandrerforeldre? <ul style="list-style-type: none"> - Internt i klubben/laget/organisasjonen? - Eksternt med andre klubber/lag/organisasjoner? 	
Samarbeider dere med andre frivillige lag og organisasjoner om rekruttering og tilrettelegging for barn og unge av innvandrere? <ul style="list-style-type: none"> - Hva samarbeider dere om? (f.eks. tidspunkt og sted for aktiviteter, informasjon) - Dersom dere ikke har samarbeid i dag, ønsker dere et slikt samarbeid? - Har dere en strategi/mål om å få til dette? 	
Er det behov for bistand til rekruttering og tilrettelegging for barn og unge av innvandrere? <ul style="list-style-type: none"> - Hvilken bistand/hvordan? - Fra hvem? Offentlig sektor? Privat sektor? 	
Hva kunne dere gjort annerledes i forhold til rekruttering og tilrettelegging for barn og unge av innvandrere under andre omstendigheter? <ul style="list-style-type: none"> - Er det noe dere ønsker å gjøre men ikke får gjennomført i dag? - Hva ville dere gjort dersom dere hadde et større handlingsrom? 	

Kan offentlig, privat og frivillig sektor samarbeide bedre om rekruttering og tilrettelegging av tilbud til barn og unge av innvandrere? <ul style="list-style-type: none">- Hvordan?- Felles tilpassede tilbud?- Hva bør de ulike partene gjøre?	
Hvilke felles tiltak kan offentlig, privat og frivillig sektor gjennomføre for å øke deltakelse i organiserte fritidstilbud blant barn og unge av innvandrere?	
Kan et felles dialogmøte bidra til å legge til rette for et bedre samarbeid om rekruttering og tilrettelegging for deltakelse blant barn og unge av innvandrere? <ul style="list-style-type: none">- Hvorfor/hvorfor ikke?	
Oppsummering	
Er det bestemte sider ved arbeid med rekruttering og tilrettelegging for barn og unge av innvandrere, som dere mener det er viktig å understreke?	
Er det bestemte sider ved arbeid med rekruttering og tilrettelegging for barn og unge av innvandrere, som ikke er blitt nevnt i intervjuet?	

VEDLEGG D

Invitasjon til DIALOGMØTE OM ØKT DELTAKELSE I ORGANISERTE FRITIDSTILBUD FOR UTSATTE BARN OG UNGE

Tid: 4. september kl. 18.00 – 20.30

Sted og detaljert agenda sendes ut en uke før møtet

Formål med møtet

Representanter fra frivillig, offentlig og privat sektor er invitert til å delta på møtet. Formålet er at møtet skal legge til rette for erfarings- og kunnskapsutveksling om rekruttering og tilrettelegging av utsatte barn og unge i organiserte fritidstilbud. Utsatte barn og unge inngår i satsningsområdet for Levekårsprosjektet i Kristiansund.

Forskning har tidligere vist at økt deltakelse i organiserte fritidstilbud kan styrke integreringen av målgruppen og gi bedre premisser for et godt og selvstendig liv. Det er behov for en bevisstgjøring i alle sektorer i forhold til å legge til rette for at alle barn og unge på samme premisser får anledning til å delta i organiserte fritidstilbud. Dialogmøtet vil kunne bidra til kvalitetsutvikling av tjenestetilbudet og samarbeidstiltak i fritidstilbud, som forhåpentligvis vil gjøre det enklere og mer attraktivt for utsatte barn og unge å delta i disse aktivitetene. Slik kan dialogmøte bidra til å bedre integrering og inkludering av alle i samfunnet.

På bakgrunn av dialogmøtet skal det utvikles et forslag til en formell partnerskapsavtale mellom offentlig, privat og frivillig sektor om rekruttering og tilrettelegging av målgruppen i organiserte fritidstilbud. Rådmannen tar sikte på å legge fram forslaget til politisk behandling i bystyret. Dette for å sikre forankring, videreføring og etterprøving av partnerskapsavtalen. Gjennom din deltakelse i dialogmøtet vil du bli en viktig premissleverandør i dette arbeidet.

Hva innebærer din deltakelse?

Møtedeltagerne vil bli utfordret til å bidra med løsninger for hvordan partene kan samarbeide bedre om rekruttering og tilrettelegging for utsatte barn og unge, og vil få anledning til å diskutere om de i fellesskap kan og ønsker å etablere tilpassede fritidstilbud rettet mot målgruppen. Du vil bli satt sammen med representanter fra ulike parter i gruppe. Gruppene skal diskutere ulike problemstillinger rundt temaet, og skal sammen finne mulige løsninger basert på de ulike synsvinklene, erfaringene og kunnskapen de ulike representantene i gruppen har fra arbeid med utsatte barn og unge.

Dialogmøtet gir deg anledning til å gi tilbakemelding til og diskutere med andre sektorer hvordan dere kan bistå hverandre for å skape et best mulig inkluderende fritidstilbud for alle barn og unge i Kristiansund.

Tilbakemelding og kontaktinformasjon

Vi ønsker en tilbakemelding på hvem som ønsker å delta på dialogmøtet innen 1.7.14. Tilbakemelding sendes prosjektleder i Levekårsprosjektet Margrete Magerøy.

VEDLEGG E

Agenda dialogmøte offentlig, privat og frivillig sektor 4.9.14

Tid: Torsdag 4.9.14, kl. 17.30 – 20.00

Sted: Kristiansund

Møte mellom representanter fra offentlig, privat og frivillig sektor

Program

Kl. 17.30 - Åpning

- Velkommen
- Levekårsprosjektet

Kl. 17.50 - Presentasjon av erfaringer om rekruttering og tilrettelegging for barn og unge av innvandrere i frivillig sektor

- Møreforskning Molde

Kl. 18.15 - Pause

Kl. 18.30 - Innlegg om erfaringer fra KOMPIS prosjektet

Kl. 18.45 - Tverrsektorielt gruppearbeid om rekruttering og tilrettelegging for utsatte barn og unge

- Hvordan kan din organisasjon bidra til rekruttering av utsatte barn og unge?
- Hvordan kan din organisasjon bidra til tilrettelegging for utsatte barn og unge?
- Hva bør en formell partnerskapsavtale mellom aktørene om inkluderende fritidstilbud til utsatte barn og unge inneholde?

Kl. 19.15 - Gjennomgang og diskusjon av gruppearbeid

Kl. 19.50 - Sammenfatning og vel hjem

PUBLIKASJONER AV FORSKERE TILKNYTTET HØGSKOLEN I MOLDE OG MØREFORSKING MOLDE AS

www.himolde.no – www.mfm.no

2012 - 2014

Publikasjoner utgitt av høgskolen og Møreforskning kan kjøpes/lånes fra
Høgskolen i Molde, biblioteket, Postboks 2110, 6402 MOLDE.
Tlf.: 71 21 41 61, epost: biblioteket@himolde.no

Egen rapportserie

Kaurstad, Guri; Oterhals, Geir; Hoemsnes, Helene, Ulvund, Ingeborg og Bachmann, Kari: *Deltakelse i organiserte fritidstilbud. Spesiell vekt på barn og unge med innvandrerforeldre*. Møreforskning Molde AS nr. 1417. Molde: Møreforskning Molde AS. 92 s.

Kristoffersen, Steinar (2014): *Remontowa Launch and Recovery System (LARS) Minus 40*. Møreforskning Molde AS nr. 1415. Molde: Møreforskning Molde AS. 39 s. KONFIDENSIELL

Heen, Knut Peder (2014): *Kontraksstrategier for local leverandørindustri*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1411. Molde: Møreforskning Molde AS. 31 s. Pris: 50,-

Bråthen, Svein; Tveter, Eivind; Solvoll, Gisle og Hanssen, Thor Erik Sandberg (2014): *Luffbartens betydning for utvalgte samfunnssektorer. Eksempler fra petroleum, kultur og sport*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1410. Molde: Møreforskning Molde AS. 98 s. Pris: 100,-

Kristoffersen, Steinar; Shlopak, Mikhail; Oppen, Johan og Jünge, Gabriele (2014): *Logistikkoptimalisering i BioMar Norge AS*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1409. Molde: Møreforskning Molde AS. 41 s. Pris: 50,-

Bråthen, Svein; Zhang, Wei og Rekdal, Jens (2014): *Todalsfjordforbindelsen. Anslag på trafikale og prissatte samfunnsøkonomiske konsekvenser*. Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1408. Molde: Møreforskning Molde AS. 47 s. Pris: 50,-

Witsø, Elisabeth (2014): *IA-holdningsbarometer Møre og Romsdal. Ledere og ansattes erfaringer med og syn på IA-arbeidet i virksomheten*. Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1407. Molde: Møreforskning Molde AS. 51 s. Pris: 100,-

Kristoffersen, Steinar; Jünge, Gabriele Hofinger og Shlopak, Mikhail (2014): *Planlegging, produksjon og prosessdata. Hva påvirker kvalitet og leveransepresisjon?* Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1406. Molde: Møreforskning Molde AS. 37 s. KONFIDENSIELL

Bergem, Bjørn G., Hervik, Arild og Oterhals, Oddmund (2014): *Supplier effects Ormen Lange 2008-2012*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1405. Molde: Møreforskning Molde AS 27 s. Pris: 50,-

Hervik, Arild; Bergem, Bjørn G. og Bræin, Lasse (2013) *Resultatmåling av brukerstyrt forskning 2012*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1404. Molde: Møreforskning Molde AS. 117 s. Pris: 150,-

Kaurstad, Guri; Witsø, Elisabet og Bachmann, Kari (2014): *Livsnær livshjelp. Rehabilitering i nærmiljøet*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1403. Molde: Møreforskning Molde AS 35 s. Pris: 50,-

Bergem, Bjørn G., Hervik, Arild og Oterhals, Oddmund (2014): *Leverandøreffekter Ormen Lange 2008-2012*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1402. Molde: Møreforskning Molde AS 25 s. Pris: 50,-

Oterhals, Oddmund og Guvåg, Bjørn (2014): *Lean Shipbuilding II – Sluttrapport*. Rapport /Møreforsking Molde AS nr. 1401. Molde: Møreforsking Molde AS 29 s. Pris: 50,-

Rekdal, Jens; Larsen, Odd I; Løkketangen, Arne og Hamre, Tom N. (2013): *TraMod_By Del 1: Etablering av nytt modellsystem. Revidert utgave av rapport 1203*. Rapport/Møreforsking Molde AS nr. 1313. Molde. Møreforsking Molde AS 206 s. Pris: 200,-

Oterhals, Oddmund; Jünge, Gabriele Hofinger og Johannessen, Gøran (2013): *Biomarine næringer i region Nordvest. Utviklingstrekk, status og potensialer for nye biomarine næringer*. Rapport/Møreforsking Molde AS nr. 1312. Molde. Møreforsking Molde AS 31.s. Pris: 50,-

Bråthen, Svein; Denstadli, Jon Martin, Eriksen, Knut. S; Thune-Larsen, Harald og Tvetter, Eivind (2013): *Ferjefri E39 og mulige virkninger for lufthavnstruktur og hurtigbåtruter. En vurdering basert på en fullt utbygd E39*. Rapport/Møreforsking Molde AS nr. 1311. Molde. Møreforsking Molde AS 87 s. Pris: 100,-

Bremnes, Helge; Heen, Knut Peder og Hervik, Arild (2013): *Utredning av omstilling i Halden med og uten videreføring av IFEs øvrige forskningsaktiviteter etter dekommisjonering av Haldenreaktoren*. Rapport/Møreforsking Molde AS nr. 1310. Molde. Møreforsking Molde AS 47 s. Pris: 50,-

Heen, Knut Peder; Bremnes, Helge og Hervik, Arild (2013): *Utredning av den nærings- og forskningsmessige betydningen av IFEs nukleære virksomhet relatert til Haldenreaktoren*. Rapport/Møreforsking Molde AS nr. 1309. Molde. Møreforsking Molde AS 63 s. Pris: 100,-

Kaurstad, Guri; Bachmann, Kari og Oterhals, Geir (2013): *Gir deltagelse i frisklivsentralen i Molde et friskere liv? Deltagernes opplevelse av tilbudet, endring i fysiske parametere og helseatferd etter 3 måneder*. Rapport/Møreforsking Molde AS nr. 1308. Molde. Møreforsking Molde AS. 54 s- Pris: 100,-

Bremnes, Helge (2013): *Det regionale innovasjonssystemet i Møre og Romsdal. Møre og Romsdal som innovasjons- og kunnskapsregion*. Rapport / Møreforsking Molde AS nr. 1307. Molde. Møreforsking Molde AS . 55 s. Pris: 100,-

Oppen, Johan; Oterhals, Oddmund og Hasle, Geir (2013): *Logistikkutfordringer i RIR og NIR. Forprosjekt*. Rapport / Møreforsking Molde AS nr. 1305. Molde. Møreforsking Molde AS. 27 s. Pris: 50,-

Bergem, Bjørn G.; Bremnes, Helge; Hervik, Arild og Opdal, Øivind (2013): *Konsekvenser for Aukra som følge av utbyggingen av Ormen Lange. En oppsummering av analyser gjort av Møreforsking Molde*. Rapport /Møreforsking Molde AS nr. 1304. Molde. Møreforsking Molde AS. 33 s. Pris: 50,-

Johannessen, Gøran; Oterhals, Oddmund og Svindland, Morten (2013): *Sjøtransport Romsdal. Potensiale for økt sjøtransport i Romsdalsregionen*. Rapport / Møreforsking Molde AS nr. 1303. Molde. Møreforsking Molde AS. 33 s. Pris: 50,-

Rekdal, Jens og Zhang, Wei (2013): *Hamnsundsambandet. Trafikkberegninger og samfunnsøkonomisk kalkyle for 4 alternative traséer*. Rapport / Møreforsking Molde AS nr. 1302. Molde: Møreforsking Molde AS. 86 s. Pris: 100,-

Hervik, Arild; Bergem, Bjørn G. og Bræin, Lasse (2013) *Resultatmåling av brukerstyrt forskning 2011*. Rapport / Møreforsking Molde AS nr. 1301. Molde: Møreforsking Molde AS. 71 s. Pris: 100,-

Larsen, Odd I (2012): *Samfunnsøkonomisk vurdering av reduksjon i tillatt totalvekt for vogntog fra 50 til 40 tonn og utvidet veinett for modulvogntog*. Rapport / Møreforsking Molde AS nr. 1217. Molde. Møreforsking Molde AS. 55 s. Pris: 100,-

Hervik, Arild; Oterhals, Oddmund; Bergem, Bjørn G. og Johannessen, Gøran (2012): *NCE Maritim klyngeanalyse 2012. Status for maritime næringer i Møre og Romsdal*. Rapport / Møreforsking Molde AS nr. 1216. Molde. Møreforsking Molde AS.

Guvåg, Bjørn; Oterhals, Oddmund; Johannessen, Gøran; Moghaddam, Sasan Mameghani; Seth, Anne Tafjord; Ona, Terje og Furstrand, Ronny (2012): *STX OSV. Supplier Analysis*. Report / Møreforsking Molde AS number. 1215. Molde. Møreforsking Molde AS 66 p. Price: 50,-

Kristoffersen, Steinar (2012): *NextShip – Lean Shipbuilding. State of the art and potential to be "lean" in multifariously distributed maritime design, engineering and construction.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1214. Molde. Møreforskning Molde AS. 26 s. Pris: 50,-

Oterhals, Oddmund (2012): *Nyfrakt II. Sluttrapport.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1213. Molde. Møreforskning Molde AS. 13 s. Pris: 50,-

Oterhals, Oddmund; Hjelle, Harald M.; Hervik, Arild og Bråthen, Svein (2012): *Nyfrakt II. Virkemidler for fornying av nærskipsflåten.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1212. Molde. Møreforskning Molde AS. 19 s. Pris: 50,-

Kristoffersen, Steinar (2012) *Safe and robust content distribution.: challenges and solutions related to internet-based sharing of business critical documentation.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1211. Molde. Møreforskning Molde AS 50 s. Pris: 100,-

Bråthen, Svein; Hagen, Kåre P.; Hervik, Arild; Larsen, Odd I.; Pedersen, Karl R.; Rekdal, Jens; Tvetter, Eivind og Zhang, Wei (2012): *Alternativ finansiering av transportinfrastruktur. Noen utvalgte problemstillinger.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1210. Molde. Møreforskning Molde AS. 92 s. Pris: 100,

Oterhals, Oddmund; Bråthen, Svein og Husdal, Jan (2012) *Diagnose for kystlogistikken i Midt-Norge – Forprosjekt.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1209. Molde. Møreforskning Molde AS 62 s. Pris: 100,-

Rekdal, Jens; Larsen, Odd I.; Steinsland, Christian og Zhang, Wei (2012) *Eksempler på analyser av Kjøprising med TraMod_By : konsekvenser av tidsdifferensierte bompengesatser i Oslo, Bergen og Trondheim.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1208. Molde. Møreforskning Molde AS.

Dugnas, Karolis og Oterhals, Oddmund (2012) *Logistikkoptimalisering i Villa-gruppen : kartlegging og forbedring av logistikkprosesser.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1207 KONFIDENSIELL. Molde. Møreforskning Molde AS. 53 s.

Rekdal, Jens; Larsen, Odd I.; Stensland, Christian, Zhang, Wei og Hamre, Tom N. (2012) *TraMod_By del 2. Delrapport 2 : eksempler på anvendelse.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1206. Molde. Møreforskning Molde AS. 140 s. Pris: 150,-

Bråthen, Svein; Halpern, Nigel og Williams, George (2012) *The Norwegian Air Transport Market in the Future. Some possible trends and scenarios.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1205. Molde: Møreforskning Molde AS. 82 s. Pris: 100,-

Hervik, Arild; Bræin, Lasse og Bergem, Bjørn G. (2012) *Resultatmåling av brukerstyrt forskning 2010.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1204. Molde: Møreforskning Molde AS. 129 s. Pris: 150,-

Rekdal, Jens; Larsen, Odd I.; Løkketangen, Arne og Hamre, Tom N. (2012): *TraMod_By Del 1: Etablering av nytt modellsystem.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1203. Molde: Møreforskning Molde AS. 176 s. Pris: 200,-

Bråthen, Svein; Saeed, Naima; Sunde, Øyvind; Husdal, Jan; Jensen, Arne and Sorkina, Edith (2012): *Customer and Agent Initiated Intermodal Transport Chains.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1202. Molde: Møreforskning Molde AS. 153 s. Pris: 150,-

Bråthen, Svein; Draagen, Lars; Eriksen, Knut S.; Husdal, Jan, Kurtzhals, Joakim H. og Thune-Larsen, Harald (2012): *Mulige endringer i lufthavnstrukturen – samfunnsøkonomi og ruteopplegg.* Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1201. Molde: Møreforskning Molde AS. 125 s. Pris: 150,-

ARBEIDSRAPPORTER / WORKING REPORTS

Larsen, Odd I. (2014): *Validering av godstransportmodellen.* Arbeidsrapport/Møreforskning Molde AS nr. M 1403. Møreforskning Molde AS. 31 s. Pris: 50,-

Kaurstad, Guri; Hoemsnes, Helene; Ulvund, Ingeborg og Bachmann, Kari (2014): *Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter blant barn og unge i Kristiansund. Levekårsprosjektet i Kristiansund*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1402. Møreforskning Molde AS. 75 s. Pris: 100,-

Rye, Mette (2014): *Merkostnad i privat sektor i sone 1A og 4A etter omlegging av differensiert arbeidsgiveravgift. Estimat for 2014*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1401. Møreforskning Molde AS. 22 s. Pris: 50,-

Kaurstad, Guri og Bachmann, Kari (2013): *Kvalitet i alle ledd. En analyse av endringsbehov i utrednings og behandlingslinjer for barn og unge med behov for sammensatte og koordinerte tjenester*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1303. Møreforskning Molde AS. 35 s. Pris: 50,-

Berge, Dag Magne (2013): *Utdanningsbehov, rekruttering og globalisering. Resultater fra en spørreskjemaundersøkelse blant bedrifter i den maritime klyngen i Møre og Romsdal*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1302. Møreforskning Molde AS. 46 s. Pris: 50,-

Rye, Mette (2013) *Merkostnad i privat sektor i sone 1A og 4A etter omlegging av differensiert arbeidsgiveravgift*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1301. Møreforskning Molde AS. 17 s. Pris: 50,-

Oterhals, Oddmund (2012) *Nyfrakt II. Vareierdeltakelse og kontraktsmegling*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1202. Møreforskning Molde AS. 12 s. Pris: 50,-

Rye, Mette (2012): *Merkostnad i privat sektor i sone 1a og 4a etter omlegging av differensiert arbeidsgiveravgift: Estimat for 2012*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1201. Molde: Møreforskning Molde AS 19 s. Pris: 50,-

ARBEIDSNOTATER / WORKING PAPERS

Iversen, Hans Petter; Folland, Thore (2014) *Psykisk helsearbeid i Romsdalskommunene : organisering og ledelse : kommunenettverket*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2014:2. Molde: Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

Solenes, Oskar; Dolles, Harald; Gammelsæter, Hallgeir; Kåfjord, Sondre; Rekdal, Eddie; Straume, Solveig; Egilsson, Birnir (2014) *Toppfotballens betydning for vertsregionen : en studie av Molde Fotballklubs betydning for Molderegionen*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2014:1. Molde : Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 100,-

Halskau sr., Øyvind og Jörnsten, Kurt (2013) *Some new bounds for the travelling salesman problem*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2013:7. Molde : Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

Jæger, Bjørn; Rudra, Amit; Aitken, Ashley; Chang, Vanessa; Helgheim, Berit Irene (2014) *ERP usage in global supply chains : educational resources*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2013:6. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Pet'o, Miroslav; Jæger, Bjørn; Helgheim, Berit Irene (2014) *Information and communication aspects of logistics operations and their significance for managerial decision making*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2013:5. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Berge, Dag Magne (2013) *Innovasjon og politikk : om innovasjon i offentlig sektor*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2013:4. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 100,-

Bråthen, Svein og Zhang, Wei (2013) *Operativ organisering av lufttrafikkjetenesten : anslag på lokal sysselsetting og produksjonsverdi*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2013:3. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Bråthen, Svein; Kurtzhals, Joakim H. og Zhang, Wei (2013) *Masterplan for Trondheim Lufthavn Værnes 2012 : oppdaterte samfunnsøkonomiske analyser*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2013:2. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Kjersem, Lise; Opdal, Øivind og Aarseth, Turid (2013) *Helsemessige effekter av opphold på Solgården : har et toukers opphold på Solgården målbare effekter på eldres liv og helse?* Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2013:1. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Gribkovskaia, Irina; Halskau sr., Øyvind and Kovyalo, Mikhail Y. (2012) *Minimizing takeoff and landing risk in helicopter pickup and delivery operations*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2012:8. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Gjerde, Ingunn; Meese, Janny; Rønhovde, Lars; Stokke, Inger og Aarseth, Turid (2012) *Helhetlige pasientforløp i utvikling : del 1*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2012:7. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Helgheim, Berit Irene og Foss, Bjørn (2012) *Redegjørelse for bruk av 25,25 transportvogntog i Nordland og Västerbotten : økonomiske og miljømessige konsekvenser*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2012:6. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Halskau sr., Øyvind (2012) *On routing and safety using helicopters in a hub and spoke fashion in the off-shore petroleum's industry*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2012:5. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Lohne, Marianne og Ødegård, Atle (2012) *Fosterforeldres opplevelser av utilsiktet flytting : beskrivelse av prosjektet, foreløpige funn og refleksjoner*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2012:4. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Helgheim, Berit Irene (2012) *Operasjonsforløp i kirurgisk divisjon : Sykehuset Østfold – forprosjekt : kommentarutgave*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2012:3. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 100,-

Berg, Celia M.; Wallace, Anne Karin og Aarseth, Turid (2012) *IKT som hjelper og tidstyv i videregående skole : elevperspektiv på bruk av IKT i norsk og realfag*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2012:2. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 100,-

Rønhovde, Lars Magne (2012) *Innovasjon i offentlig sektor : en studie av prosessene knyttet til initiering av og iverksetting av samhandlingsreformen i fem kommuner på Nordmøre*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2012:1. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

MØREFORSKING

MOLDE

MØREFORSKING MOLDE AS

Britvegen 4

NO-6410 Molde

TEL +47 71 21 40 00

mfm@himolde.no

www.moreforsk.no

NO 984 369 344

MØREFORSKING

Høgskolen i Molde
Vitenskapelig høgskole i logistikk
